

The Holy See

Papež Frančišek

Apostolska spodbuda

VESELJE EVANGELIJA

EVANGELII GAUDIUM

O OZNANJEVANJU EVANGELIJA V SEDANJEM SVETU

Škofom, duhovnikom in diakonom,
Bogu posvečenim osebam in vsem krščanskim vernikom
o oznanjevanju evangelija v sedanjem svetu

UVOD

1. VESELJE EVANGELIJA napolnjuje srce in celotno življenje ljudi, ki se srečajo z Jezusom; ljudi, ki dovolijo, da jih odreši greha, žalosti, notranje praznine, osamljenosti. Z Jezusom Kristusom se vedno rojeva in oživlja veselje. V tej apostolski spodbudi se želim obrniti na krščanske vernike, da bi jih povabil k novemu obdobju evangelijskega oznanjevanja, zaznamovanega s takšnim veseljem. Hkrati želim nakazati pot Cerkve v prihodnjih letih.

I. Veselje, ki se prenavlja in se podarja

2. Velika nevarnost sedanjega sveta z njegovo mnogovrstno in neznosno ponudbo potrošnje je samoljubna žalost, ki prihaja iz lagodnega in skopuškega srca, iz boleznega iskanja površnih užitkov, iz osamljene zavesti. Kadar se notranje življenje zapre v lastne koristi, ni več prostora za druge, ni posluha za uboge, ne poslušamo več Božjega glasu, ne uživamo več blagega veselja njegove ljubezni, ne utripa navdušenja za dobro. Tudi verujočim preti ta resnična in stalna nevarnost. Mnogi zapadejo vanjo in postanejo užaljeni, nezadovoljni, brez življenja. To ni izbira dostojnega in polnega življenja. Bog nam tega ne želi. To ni življenje v Duhu, ki priteka iz srca vstalega Kristusa.

3. Vabim vsakega kristjana, kjerkoli že je, naj še danes obnovi svoje osebno srečanje z Jezusom Kristusom, ali se vsaj odloči za srečanje z njim in ga vsak dan nenehno išče. Ni razloga, da bi kdo mislil, da to vabilo ni namenjeno njemu, kajti »nihče ni izključen od veselja, ki ga prinaša Gospod«. [1] Kdor tvega, tega Gospod ne razočara. Kadar kdo stori majhen korak naproti Jezusu, odkrije, da je Jezus že pričakoval njegov prihod z odprtimi rokami. V tem trenutku lahko rečemo Jezusu Kristus: »Gospod, pustil sem se goljufati, na tisoč načinov sem bežal od tebe. Potrebujem te. Ponovno me osvobodi, Gospod. Ponovno me sprejmi v svoj odrešilni objem«. Kako blagodejno se je vrniti k njemu, potem ko smo se izgubili! Še enkrat ponavljam: Bog se nikoli ne naveliča odpuščati. Mi se naveličamo prositi za njegovo usmiljenje. Gospod, ki nas je povabil, da odpuščamo »sedemdesetkrat sedemkrat« (Mt 18,22), nam daje zgled: On odpušča sedemdesetkrat sedemkrat. Vedno znova nas jemlje na svoje rame. Nihče nam ne more odvzeti tega dostojanstva, ki nam ga podeljuje ta neskončna in neomajna ljubezen. Jezus nam dovoli, da dvignemo glavo in začnemo znova, z nežnostjo, ki nas nikoli ne razočara in ki nam more vedno vrniti veselje. Ne bežimo od Jezusovega vstajenja, nikoli se ne vdajmo, naj se zgodi karkoli. Nič ni močnejše od njegovega življenja, ki nas žene naprej!

4. Starozavezne knjige so napovedovale veselje odrešenja, ki bo prekipevalo v mesijanskih časih. Prerok Izaija se obrača na pričakovanega Mesija in ga pozdravlja z vzklikom: »Bogato daruješ radost, veliko veselje delaš« (9,2). Sionske prebivalce vabi, naj ga sprejmejo s pesmijo: »Vriskajte in se radujte!« (12,6). Prerok vabi tistega, ki je že zagledal prihajajočega Mesija, naj ga razglaša drugim: »Pojdi na visoko goro, sionski sel, kot glasnik veselja! Povzdigni močno svoj glas, Jeruzalem, kot glasnik veselja« (40,9). Celotno stvarstvo je deležno tega veselja odrešenja: »Vriskajte, nebesa, raduj se zemlja! Zavriskajte gore! Gospod je potolažil svoje ljudstvo in se usmilil svojih ubogih« (49,13).

Ko Zaharija vidi Gospodov dan, vabi, naj glasno pozdravljajo Kralja, ki prihaja krotak in jezdi na osliču: »Močno se raduj, hči sionska, vriskaj od veselja, hči jeruzalemska! Glej, k tebi prihaja tvoj kralj. Pravičen je in zmagoslaven!« (Zah 9,9). Morda najbolj privlačno pa je povabilo preroka Sofonija, ki nam predstavlja Boga sredi svojega ljudstva ob praznovanju, ki prekipeva od veselja nad odrešenjem. Ponovno prebiranje tega besedila me preveva z navdušenjem: »Gospod, tvoj Bog, je v tvoji sredi, mogočni rešitelj. Veseli se nad teboj v obnovljeni ljubezni, vriskajoč se raduje nad teboj« (Sof 3,17).

To veselje doživljamo med drobnimi stvarmi vsakdanjega življenja, kot odgovor na ljubeče povabilo Boga, našega Očeta: »Moj sin, stôri si dobro, kolikor moreš ... Ne odpovej se srečnemu dnevu« (Sir 14,11.14). Kakšno očetovsko nežnost zaslutimo v teh besedah!

5. Evangelij, v katerem žari zmagoslavni Kristusov križ, vztrajno vabi k veselju. Dovolj je nekaj primerov. Angel pozdravi Marijo: »Veseli se« (Lk 1,28). Marijin obisk pri Elizabeti povzroči, da Janez (Krstnik) od veselja poskoči v naročju svoje matere (prim. Lk 1,41). Marija v svoji hvalnici razglaša: »Moj duh se raduje v Bogu, mojem zveličarju« (Lk 1,47). Ko Jezus začne svoje

poslanstvo, Janez vzklikne: »To moje veselje je zdaj dopolnjeno« (Jn 3,29). Jezus sam »se je razveselil v Svetem Duhu« (Lk 10,21). Njegovo oznanilo je vir veselja: »To sem vam povedal, da bo moje veselje v vas in da bo vaše veselje dopolnjeno« (Jn 15,11). Naše krščansko veselje privre iz izvira njegovega prekipevajočega srca. Svojim učencem obljublja: »Vi boste žalostni, toda vaša žalost se bo spremenila v veselje« (Jn 16,20). In vztraja: »Spet vas bom videl in vaše srce se bo veselilo in vašega veselja vam nihče ne bo vzel« (Jn 16,22). Ko so nato učenci videli Vstalega, »so se razveselili« (Jn 20,20). Knjiga Apostolskih del pripoveduje, da so prvi kristjani »uživali hrano z veselim srcem« (2,46). Kjer so bili učenci, »je vladalo veliko veselje« (8,8). Učenci so bili tudi sredi preganjanja »polni veselja in Svetega Duha« (13,52). Etiopski evnuh je takoj po krstu »šel veselo naprej po svoji poti« (8,39). Tudi ječarja »in vso njegovo hišo je navdajalo veselje, ker so našli vero v Boga« (16,34). Zakaj ne bi tudi mi stopili v ta veletok veselja?

6. Zdi se, da imajo nekateri kristjani nekakšen postni čas brez velike noči. Seveda priznam, da veselja ne živimo na isti način v vseh življenjskih obdobjih in okoliščinah, ki so včasih zelo hude. Človek se navadi in spremeni. Vedno pa ostane vsaj svetlobni žarek, ki se poraja iz osebne gotovosti, da smo neskončno in nad vse ljubljeni. Razumem osebe, ki se nagibajo k žalosti zaradi hudih težav, ki jih morajo prestajati. Toda počasi je le treba dovoliti, da se začenja porajati veselje vere kot skrito, a trdno zaupanje tudi sredi najhujših stisk: »Ostal sem daleč od miru, pozabil sem, kaj je sreča ... To si hočem priklicati v spomin, da bom mogel upati: Gospodove milosti niso končane, njegove milosrčnosti niso izčrpane. Obnavljajo se vsako jutro, velika je njegova zvestoba ... Dobro je, tiho čakati Gospodove pomoči« (Žal 3,17.21-23.26).

7. Skušnjava se pogosto pojavlja v obliki opravičil in obtožb, kakor da bi morale biti nešteto pogojev, zakaj je veselje mogoče. To se dogaja zato, »ker je tehnološka družba pomnožila priložnosti za užitke, a ji težko uspe poskrbeti za veselje«. [2] Lahko rečem, da je najlepše in najbolj naravno veselje, ki sem ga videl v svojem življenju, veselje zelo ubogih oseb, ki imajo malo dobrin, katerih se oklepajo. Spominjam se tudi pristnega veselja tistih, ki so sredi velikih poklicnih obveznosti znali ohraniti verujoče, velikodušno in iskreno srce. To veselje na različne načine zajema iz studenca vedno večje Božje ljubezni, ki se je razodela v Jezusu Kristusu. Ne bom se naveličal ponavljati besed Benedikta XVI., ki nas vodijo v središče evangelija: »Na začetku krščanstva ni etična odločitev ali kakšna velika ideja, temveč je srečanje z dogodkom, z Osebo, ki daje našemu življenju novo obzorje in s tem njegovo odločilno usmeritev.« [3]

8. Samo po zaslugi tega srečanja – ali ponovnega srečanja – z Božjo ljubeznijo, se spreminjamo v srečno prijateljstvo, in smo rešeni iz svoje osamljene zavesti in samozadostnosti. V polnosti postajamo človeški, kadar smo več kakor človeški, ko namreč dovolimo Bogu, da nas popelje onkraj nas samih, da bi dosegli svojo najbolj resnično bistvo. Tu je izvir evangeljskega delovanja. Kdor je srečal to ljubezen, ki mu vrača smisel življenja, jo mora posredovati drugim.

II. PRIJETNO IN TOLAŽILNO VESELJE OZNANJEVANJA EVANGELIJA

9. Dobrota se vedno želi podarjati. Vsaka pristna izkušnja resnice in lepote sama po sebi želi rasti v nas. Vsaka oseba, ki živi globoko osvoboditev, postaja bolj dojemljiva za potrebe drugih. Dobrota se ukoreninja in razvija, ko jo podarjamo. Kdor torej želi živeti dostojanstveno in polno, se mora odpirati drugemu in iskati njegovo dobro. Zato nas ne bi smele čuditi nekatere besede sv. Pavla: »Kristusova ljubezen nas priganja« (2 Kor 5,14); »Gorje mi, če ne bi oznanjal evangelija« (1 Kor 9,16).

10. Evangelij nam daje možnost, živeti na višji ravni, a ne manj polno: »Življenje se krepi, ko ga podarjamo, in peša v osami in udobju. Ljudje, ki najbolje izkoristijo življenje, so dejansko tisti, ki zapuščajo varno obrežje in se zavzemajo za poslanstvo, da podarjajo življenje drugim.« [4] Ko Cerkev kliče k prizadevnemu oznanjevanju evangelija, kristjanom kaže vir pristnega osebnega uresničenja: »Tu odkrivamo drugo globoko zakonitost resničnosti: življenje raste in zori, kolikor ga podarjamo za življenje drugih. Poslanstvo je navsezadnje to.« [5] Oznanjevalec evangelija potemtakem ne bi smel biti žalosten, kakor da bi bil na pogrebu. Obnovimo in povečajmo gorečnost, »prijetno in tolažilno veselje oznanjevanja evangelija tudi tedaj, ko je treba sejati s solzami. /.../ Naj današnji svet – ki išče v bridkosti in upanju – sprejme veselo oznanilo, ki ga ne prinašajo žalostni in malodušni, nepotrpežljivi in tesnobni glasniki, ampak služabniki evangelija, katerih življenje naj izžareva gorečnost, ker so sami sprejeli Kristusovo veselje.« [6]

Večna novost

11. Ponovno oznanilo podarja verujočim, tudi mlačnim in tistim, ki ne živijo po veri, novo veselje vere in evangelizacijsko rodovitnost. V resnici je središče oznanila in njegovo bistvo vedno isto: Bog, ki je razodel svojo neskončno ljubezen v umrlem in vstalem Kristusu. Bog vedno prenavlja svoje vernike. Čeprav so priletni, »dobivajo novo moč, razprostirajo peruti kakor orli, tečejo in ne opešajo, hodijo in se ne utrudijo« (Iz 40,31). Kristus je »večni evangelij« (Raz 14,6), je »isti včeraj in danes in na veke« (Heb 13,8), a njegovo bogastvo in njegova lepota sta neizčrpna. Kristus je vedno mlad in trajen izvir novosti. Cerkev se ne neha čuditi »globočini bogastva, modrosti in spoznanja Boga« (Rim 11,33). Sv. Janez od Križa je rekel: »To bogastvo Božje modrosti in vednosti je tako globoko in neskončno, da ga more duša vedno bolj spoznavati, čeprav že nekaj ve o njem.« [7] Podobno je povedal sv. Irenej: Kristus »je prinesel vso novost, ko je podaril samega sebe«. [8] S svojo novostjo more vedno prenavljati naše življenje in našo skupnost. Tudi če doživljamo temna obdobja in slabosti Cerkve, se krščansko oznanilo nikdar ne postara. Jezus Kristus more razbiti tudi turobne vzorce, v katere smo ga domnevno vklenili, in nas preseneča s svojo nenehno Božjo ustvarjalnostjo. Vsakokrat, ko se skušamo vrniti k izviru in ponovno pridobiti izvirno evangelijsko svežino, se pokažejo nove poti, ustvarjalni načini, druge izrazne oblike, zgovornejša znamenja in besede z bogatim prenovljenim pomenom za sedanji čas. V resnici je vsaka pristna oznanjevalna dejavnost »nova«.

12. Čeprav to poslanstvo terja velikodušno zavzetost, bi bilo napačno, če bi ga razumeli kot junaško osebno nalogo. To poslanstvo je namreč predvsem njegovo delo, visoko nad vsem, kar

moremo odkriti in doumeti. Jezus je »prvi in največji oznanjevalec evangelija«. [9] Bog ima vedno prvenstvo v kakršnikoli obliki oznanjevanja evangelija. Bog nas je hotel poklicati za svoje sodelavce in nas okrepil z močjo svojega Duha. Bog sam hoče skrivnostno porajati resnično novost, ki jo navdihuje, prebuja, usmerja in spremlja na tisoč načinov. V vsem življenju Cerkve se mora vedno razodevati, da pobuda prihaja od Boga, ki »nas je prvi ljubil« (1 Jn 4,10) in ki »daje rast« (1 Kor 3,7). To prepričanje nam pomaga ohraniti veselje sredi tako zahtevne in izzivalne naloge, ki v celoti prežema naše življenje. Od nas zahteva vse, a nam hkrati tudi podarja vse.

13. Novosti tega poslanstva nikakor ne smemo razumeti kot izkoreninjenja, kot pozabe žive zgodovine, ki nas sprejema in žene naprej. Spomin je razsežnost naše vere, ki bi jo mogli imenovati »devteronomično«, podobno Izraelovemu spominu. Jezus nam zapušča evharistijo kot vsakodnevni spomin Cerkve, ki nas vedno bolj uvaja v veliko noč (prim. Lk 22,19). Oznanjevalno veselje vedno blesti na ozadju hvaležnega spomina: za to milost moramo vedno prositi. Apostoli niso nikoli pozabili trenutka, ko se je Jezus dotaknil njihovega srca: »Bilo je okoli štirih popoldne« (Jn 1,39). Skupaj z Jezusom nam spomin ponavzočuje cel »oblak prič« (Heb 12,1). Med njimi se odlikujejo nekatere osebe, ki so se na poseben način vtisnile v spomin, da bi vzkliklo naše veselje v verovanju: »Spominjajte se svojih voditeljev, ki so vam oznanjali Božjo besedo« (Heb 13,7). Včasih so to preproste in bližnje osebe, ki so nas uvajale v življenje vere. »Spominjam se tvoje pristne vere, ki sta jo imeli tudi tvoja babica Loída in tvoja mati Evníka« (2 Tim 1,5). Verujoči je v bistvu »človek, ki se spominja«.

III. NOVA EVANGELIZACIJA ZA POSREDOVANJE VERE

14. V poslušanju Svetega Duha, ki nam pomaga občestveno prepoznavati znamenja časov, smo od 7. do 28. oktobra 2012 obhajali XIII. redno splošno zasedanje škofovske sinode o vprašanju Nova evangelizacija za posredovanje krščanske vere. Tam smo spomnili, da nova evangelizacija kliče vse in se poglobitno uresničuje na treh področjih. [10]

Najprej omenimo področje redne pastorage, »ki jo oživlja ogenj Svetega Duha, da bi vnel srca vernikov, ki se redno shajajo v občestvu in se zbirajo na Gospodov dan, da bi se hranili z njegovo besedo in kruhom večnega življenja«. [11] V to področje so vključeni tudi verniki, ki ohranjajo globoko in iskreno katoliško vero, jo izražajo na različne načine, čeprav se ne udeležujejo pogosto bogoslužja. Ta pastorage se usmerja ob rasti vernikov, tako da vedno bolje in z vsem svojim življenjem odgovarjajo na Božjo ljubezen.

Na drugem mestu omenimo področje »krščenih oseb, ki ne živijo krstnih zahtev«, [12] ne pripadajo s srcem Cerkev in ne doživljajo več tolažbe vere. Cerkev kot vedno pozorna mati si prizadeva, da bi se spreobrnil, kar jim bo vrnilo veselje vere in željo, da bi živeli po evangeliju.

Končno pripomnimo, da je evangelizacija bistveno povezana z oznanjevanjem evangelija tistim, ki ne poznajo Jezusa Kristusa ali so ga vedno zavračali. Mnogi od njih tudi v deželah prvotnega

(starega) krščanskega izročila iščejo Boga skrivaj, nagiba jih hrepenenje po njegovem obličju. Vsi imajo pravico sprejeti evangelij. Kristjani imajo dolžnost oznanjati evangelij in nikogar izključevati. Naj ne oznanjajo kakor nekdo, ki nalaga novo dolžnost, ampak kakor tisti, ki deli veselje, kaže lepoto obzorja in podarja zaželeno gostijo. Cerkev ne raste s prozelitizmom (prehajanjem iz vere v vero, op. ur.), ampak »s privlačnostjo«. [13]

15. Janez Pavel II. nas je povabil k priznanju, da »ne smemo zmanjšati poleta za oznanjevanje« tistim, ki so daleč od Kristusa. »To je prva naloga Cerkve«. [14] Misijonarska dejavnost »še danes predstavlja največji izziv za Cerkev« [15] in »misijonska naloga mora biti prva«. [16] Kaj bi se zgodilo, če bi vzeli zares te besede? Preprosto bi priznali, da je misijonarsko delovanje vzorec vsakega dejanja Cerkve. V tem smislu so latinskoameriški škofje rekli, da »ne moremo več ostati mirni, v nedejavnem čakanju, znotraj naših Cerkva«, [17] in da je potrebno preiti »od ohranjevalne pastorage k odločno misijonarski pastorage«. [18] Ta naloga je še naprej vir največjega veselja za Cerkev: »V nebesih bo večje veselje nad enim grešnikom, ki se spreobrne, kakor nad devetindevetdesetimi pravičnimi, ki ne potrebujejo spreobrnjenja« (Lk 15,7).

Namen in meje te Apostolske spodbude

16. Z veseljem sem sprejel povabilo sinodalnih očetov, da napišem to Apostolsko spodbudo. [19] Zbral sem bogastvo sinodalnega dela. Posvetoval sem se z raznimi ljudmi in bi rad izrazil tudi svoje skrbi, ki me navdajajo v tem trenutku oznanjevalnega poslanstva Cerkve. Nešteta so vprašanja, povezana z evangelizacijo v sedanjem svetu, ki bi jih tu mogli obravnavati. Nisem hotel podrobno obravnavati teh številnih vprašanj, ki morajo biti predmet študija in pozorne poglabitve. Tudi ne mislim, da je od papeške učiteljske službe treba pričakovati dokončno ali popolno besedo o vseh vprašanjih, ki se tičejo Cerkve in sveta. Ni primerno, da papež namesto krajevnih škofov razsodi o vseh vprašanjih, ki nastanejo na njihovem ozemlju. V tem smislu zaznavam nujnost, da nadaljujem v koristni »decentralizaciji«.

17. Tukaj sem se odločil predstaviti nekatere točke, ki lahko spodbudijo in usmerijo vso Cerkev v novo obdobje oznanjevanja, polno gorečnosti in življenjske moči. V tem okviru in na osnovi nauka Dogmatične konstitucije o Cerkvi (Lumen gentium, 1964), sem se odločil, da se med drugimi vprašanji obširno zaustavim pri naslednjih:

- a) Prenova Cerkve v misijonarski odprtosti.
- b) Skušnjave pastoralnih delavcev.
- c) Cerkev kot celota Božjega ljudstva, ki oznanja evangelij.
- č) Homilija in njena priprava.

d) Družbena vključitev ubogih.

e) Mir in družbeni pogovor.

f) Duhovni nagibi za misijonarsko zavzetost.

18. Morda se bo zdelo, da pretirano dolgo govorim o teh vprašanjih. A tega nisem storil z namenom, da bi ponudil razpravo, ampak samo zato, da bi pokazal, kako so ta vprašanja pomembna v sedanji nalogi Cerkve. Vsa ta vprašanja namreč pomagajo orisati določen evangelizacijski slog. Vabim, da ga osvojimo in dejavno uresničimo. Na ta način moremo sredi svojega vsakdanjega dela sprejeti spodbudo Božje besede »Vedno se veselite v Gospodu. Ponavljam vam, veselite se!« (Flp 4,4).

Prvo poglavje

MISIJONARSKA PREOBRAZBA CERKVE

19. Evangelizacija izhaja iz Jezusovega misijonarskega naročila: »Pojdite torej in naredite vse narode za moje učence. Krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha in učite jih spolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal« (Mt 28,19-20). V teh vrsticah je predstavljen trenutek, ko Vstali pošlje svoje učence oznanjat evangelij v vsakem času in vsakem prostoru, da bi se vera v Jezusa razširila v vsakem kotu zemlje.

I. POTUJOČA CERKEV

20. Božja beseda nam stalno kaže, kako Bog poziva verujoče, naj »krenejo na pot«. Abraham je prejel klic, naj se odpravi v novo deželo (prim. 1 Mz 12,1-3). Mojzes je zaslišal klic Boga: »Pojdi, pošiljam te« (2 Mz 3,10) in je popeljal ljudstvo proti obljubljeni deželi (prim. 2 Mz 3,17). Jeremiju je Bog rekel: »Pojdi k tistim, h katerim te pošiljam« (Jer 1,7). Danes se v Jezusovem naročilu »Pojdite!« zrcalijo vedno novi prizori in izzivi oznanjevalnega poslanstva Cerkve. Vsi smo poklicani, da se udeležimo tega novega misijonarskega »pohoda«. Vsak kristjan in vsaka skupnost mora odkriti, kakšno pot terja Gospod. A vsi smo poklicani, da sprejmemo ta klic: da zapustimo svojo udobnost in pogumno dosežemo vsa obrobja, ki potrebujejo luč evangelija.

21. Evangeljsko veselje, ki napolnjuje življenje skupnosti učencev, je misijonarsko veselje. Doživlja ga dvainsedemdeset učencev, ki se veseli vrnejo s poslanstva (prim. Lk 10,17). To veselje živi Jezus, ki se razveseli v Svetem Duhu in hvali Očeta, da njegovo razodetje dosega uboge in najmanjše (prim. Lk 10,21). Polni občudovanja ga občutijo prvi kristjani, ki se spreobrnejo ob poslušanju oznanjevanja apostolov na binkošti »vsak v svojem jeziku« (Apd 2,6). To veselje je

znamenje, da je bil evangelij oznanjen in rodi sad. Vedno pa gre za izhod in dar, za izhod iz sebe, za hojo in vedno novo sejanje. Gospod pravi: »Pojdimo drugam, v bližnja naselja, da bom tudi tam oznanjal, kajti zato sem prišel« (Mr 1,38). Ko Jezus poseje seme na nekem kraju, se ne zadržuje več tam, da bi bolje razložil ali storil nadaljnja znamenja, ampak ga Duh vodi, da odide v druga naselja.

22. Beseda vsebuje zmožnost, ki je ne moremo predvideti. Evangelij govori o vsejanem semenu, ki raste samo od sebe, ko poljedelec spi (prim. Mr 4,26-29). Cerkev mora sprejeti to nedoumljivo svobodo besede, ki je učinkovita na svoj način in v zelo različnih oblikah, tako da se pogosto izmakne našim predvidevanjem in razbije naše okvire.

23. Zaupnost Cerkev z Gospodom je potujoča zaupnost, in občestvo »se bistveno izoblikuje kot misijonarsko občestvo«. [20] Danes je življenjskega pomena, da gre Cerkev, zvesta Učnikovemu vzoru, oznanjat evangelij vsem, v vse kraje, v vse okoliščine brez odlašanja, brez odpora in brez strahu. Evangeljsko veselje je za vse ljudstvo, nihče ne more izključiti nikogar. Tako angel oznanja betlehenskimi pastirjem: »Ne bojte se! Glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudstvo« (Lk 2,10). Razodetje govori o »večnem evangeliju, ki ga je treba oznaniti prebivalcem zemlje in vsakemu narodu, rodu, jeziku in ljudstvu« (Raz 14,6).

Dajmo pobudo, vključimo se, spremljajmo, obrodimo sad in praznujmo!

24. »Potujoča Cerkev« je skupnost misijonarskih učencev, ki naredijo prvi korak, se vključijo, spremljajo, obrodijo sad in praznujejo. »Primerear – dati pobudo«: oprostite mi, prosim, to novo skovanko. Skupnost, ki oznanja, doživlja, da je Gospod dal pobudo, da nas je on prvi vzljubil (prim. 1 Jn 4,10). Zato znamo narediti prvi korak, smelo prevzamemo pobudo, gremo naproti, iščemo oddaljene in pridemo na razpotja ter povabimo izključene. Taka skupnost si neizmerno želi podarjati usmiljenje, saj je sama izkusila neskončno Očetovo usmiljenje in njegovo moč. Bolj pogumno napravimo prvi korak in se »vključimo«. Jezus je umil noge svojim učencem. Gospod se vključi in pritegne svoje, poklekne pred drugimi, da bi jih umil. A takoj zatem reče učencem: »Blagor vam, če boste to delali« (Jn 13,17). Skupnost, ki oznanja, se s svojimi dejanji vključi v vsakdanje življenje drugih, skrajša razdalje, skloni se vse do ponižanja, če je potrebno, privzame človeško življenje, dotakne se trpečega Kristusovega mesa v ljudstvu. Glasniki evangelija imajo zato »vonj po ovcah« in ovce poslušajo njihov glas. Skupnost, ki oznanja, je torej pripravljena »spremljati«. Spremlja človeštvo na vseh njegovih potih, pa naj bodo poti še tako težke in dolge. Zna dolgo pričakovati in apostolsko potrpeti. Za evangelizacijo je potrebno veliko potrpežljivosti, ki se ne ustavi ob omejitvah. Zvesta Gospodovemu daru zna tudi »obroditi sad«. Skupnost, ki oznanja, je vedno pozorna do sadov, ker Gospod hoče, da je rodovitna. Skrbno pazi na zrno in ne izgubi miru zaradi ljuljke. Ko sejalec vidi, da se med zrnjem pojavlja ljuljka, se ne pritožuje in ne vznemirja. Najde način, da se Beseda utelesi v določenem položaju in obrodi novo življenje, čeprav so sadovi očitno nepopolni in nedokončani. Učenec zna podariti vse življenje in gre do mučeništva, ki je pričevanje za Jezusa Kristusa. Noče si nakopavati sovražnikov, ampak želi, da bi

bila Beseda sprejeta in bi razodela svojo osvobajajočo in prenavljajočo moč. Končno zna vesela skupnost, ki oznanja, vedno »praznovati«. Obhaja in praznuje vsako majhno zmago, vsak napredek v evangelizaciji. Vesela evangelizacija poskrbi za lepoto v bogoslužju. Sredi vsakdanjih zahtev pospešuje dobro. Cerkev oznanja evangelij z lepoto bogoslužja, ki je tudi obhajanje oznanjevalne dejavnosti in vir prenovljenega nagiba, da se daruje.

II. PASTORALA V SPREOBURNJENJU

25. Vem, da danes dokumenti ne prebujajo istega zanimanja kakor v drugih časih, in so hitro pozabljeni. Kljub temu poudarjam, da ima to, kar želim tu izreči, programski značaj in pomembne posledice. Upam, da bodo skupnosti skušale najti potrebne načine za napredovanje na poti pastoralnega in misijonarskega spreobrnjenja, ki ne more pustiti stvari pri starem. Zdaj nam ne zadošča več »gola administracija«. [21] V vseh pokrajinah sveta bodimo »nenehno v stanju misijona«. [22]

26. Pavel VI. je vabil, naj okrepimo klic k prenovi. Jasno je povedal, da se ne obrača samo na posameznike, ampak na vso Cerkev. Spomnimo na to znamenito besedilo, ki ni izgubilo svoje moči. »Cerkev mora poglobiti zavest o sebi, to je o svoji lastni skrivnosti /.../ Iz te razsvetljene in dejavne zavesti izvira samodejna želja, da bi zagledali idealno podobo Cerkve, kakršno je Kristus videl, hotel in ljubil kot svojo sveto in brezmadežno nevesto /.../ Zato izvira velikodušna in skoraj nepotrpežljiva potreba po prenovi in popravi napak, ki jih vest razkriva in zavrača. Ta vest je notranje izpraševanje v ogledalu vzora, ki nam ga je Kristus zapustil o sebi«. [23] Drugi vatikanski cerkveni zbor je predstavil cerkveno spreobrnjenje kot odprtost za trajno prenavljanje sebe, da bi bili zvesti Jezusu Kristusu: »Vsaka prenova Cerkve bistveno obstoji v tem, da Cerkev pomnoži zvestobo svoji poklicanosti /.../ Kristus kliče Cerkev na poti njenega romanja k tistemu stalnemu prenavljanju, katerega Cerkev, kolikor je človeška in zemeljska ustanova, vedno potrebuje«. [24] Obstajajo cerkvene strukture, ki utegnejo ovirati oznanjevalne napore. Celo dobre strukture so koristne samo, kadar je življenje, ki jih žene, podpira in ocenjuje. Brez novega življenja in pristnega evangeljskega duha, brez »zvestobe Cerkve njeni poklicanosti«, se vsaka nova struktura kmalu izkaže za neučinkovito.

Neodložljiva cerkvena prenova

27. Sanjam o »misijonarski izbiri«, to je o misijonarskem zagonu, ki je zmožen preoblikovati vse, da bi navade, slogi, urniki, govorica in vsaka cerkvena struktura postali ustrezen prevodnik za evangelizacijo sedanjega sveta, bolj kakor za njeno samoohranitev. Prenovo struktur, ki jo terja pastoralno spreobrnjenje, je mogoče razumeti v tej luči: kot del prizadevanja, da bi vse strukture postale bolj misijonarske, in bi bila redna pastorala v vseh svojih zahtevah bolj odkrita in odprta. V vseh pastoralnih delavcih naj spodbuja trajno željo, da bi šli na delo in tako pospeši pozitiven odgovor vseh tistih, ki jih Jezus kliče k prijateljstvu s seboj. Tako je Janez Pavel II. povedal škofom v Oceaniji: »Vsaka prenova v Cerkvi mora imeti misijonarjenje za svoj cilj, da ne bi postala plen

nekakšne cerkvene obrnjenosti vase«. [25]

28. Župnija ni krhka struktura. Prav zato, ker je zelo prožna, si more privzeti zelo različne oblike, ki terjajo učljivost in misijonarsko ustvarjalnost pastirja in župnijske skupnosti. Čeprav seveda ni edina evangelizacijska ustanova, bo še naprej, če se je le sposobna nenehno prenavljati in prilagajati, » *ista Cerkev, ki živi sredi domov svojih sinov in hčera*«. [26] To predpostavlja, da je resnično v stiku z družinami in z življenjem ljudi in ne postane neporabna struktura, ločena od ljudi, ali vase zaprta skupina izbrancev. Župnija je cerkvena navzočnost na ozemlju, prostor poslušanja Besede, rasti v krščanskem življenju, pogovora, oznanjevanja, velikodušne ljubezni, češčenja in obhajanja. [27] Župnija z vsemi svojimi dejavnostmi opogumlja in oblikuje svoje člane, da bodo dejavniki evangelizacije. [28] Je skupnost občestev. Je svetišče, v katero žejni prihajajo pit, da bi nadaljevali pot, je središče nenehnega misijonarskega poslanstva. Toda priznati moramo, da klic po obnovi in prenovi župnij še ni obrodil zadostnih sadov, zato da bi bile bliže ljudem, da bi bile okolja živega občestva in sodelovanja ter bi se popolnoma usmerile k misijonarskemu poslanstvu.

29. Druge cerkvene ustanove, temeljna in mala občestva, gibanja in druge oblike združenj, so bogastvo Cerkve, ki jih Duh prebuja za evangeliziranje vseh okolij in področij. Pogosto prinašajo novo oznanjevalno gorečnost in zmožnost pogovora s svetom ter prenavljajo Cerkev. Zelo koristno je, da ne izgubijo stika s to tako bogato stvarnostjo krajevne župnije, in se z veseljem vključijo v organsko pastoralo krajevne Cerkve. [29] Ta vključitev jih bo obvarovala pred tem, da bi se osredotočile samo na en del evangelija ali Cerkve, ali da bi postale nomadi brez korenin.

30. Vsaka krajevna Cerkev, del vesoljne katoliške Cerkve pod vodstvom svojega škofa, je prav tako poklicana k misijonarskemu spreobrnjenju. Škofija je subjekt (nosilec) evangelizacije, [30] kolikor stvarno odraža eno samo Cerkev na nekem kraju sveta. V njej »resnično živi in deluje ena, sveta, katoliška in apostolska Cerkev«. [31] Škofija je na določenem prostoru učlovečena Cerkev, obdarovana z vsemi sredstvi zveličanja, ki jih daje Kristus, a s krajevnimi potezami. Njeno veselje prinašati Jezusa Kristusa se izraža tako v njeni skrbi, da ga oznanja na drugih najbolj potrebnih krajih, kakor v stalnem izhajanju na obrobja svojega ozemlja in na nova družbenokulturna področja. [32] Krajevna Cerkev si prizadeva, da bi bila vedno tam, kjer najbolj manjkata luč in življenje Vstalega. [33] Da bi bil ta misijonarski zagon vedno močnejši, bolj velikodušen in rodovit, spodbujam vsako krajevno Cerkev, naj vstopi v odločen proces prepoznavanja, očiščenja in prenove.

31. Škof mora vedno pospeševati misijonarsko občestvo v svoji škofiji, tako da zasleduje ideal prvih krščanskih skupnosti, v katerih so bili verniki enega srca in enega duha (prim. Apd 4,32). Zato bo škof včasih stopil naprej, da bi nakazal pot in podpiral upanje ljudstva, drugič pa bo preprosto sredi vseh s svojo preprosto in milosrčno bližino. V drugih okoliščinah pa bo moral hoditi za ljudstvom, da bi pomagal tistim, ki so zaostali, in – predvsem – da bi čredi dovoljeval, da bi krenila na nove poti. V svojem poslanstvu, da pospešuje živahno, odprto in misijonarsko občestvo, bo moral spodbujati in pridno iskati zorenje tistih oblik sodelovanja, ki jih predlaga *Zakonik*

cerkvenega prava [34][4] ter druge oblike pastoralnega pogovora, z željo, da bi poslušal vse, ne samo tiste, ki mu govorijo, kar rad sliši. Toda cilj teh oblik sodelovanja ne bo v prvi vrsti cerkvena organizacija, ampak misijonarski sen, da bi prišli k vsem.

32. Glede na to, da sem poklican živeti tisto, kar zahtevam od drugih, moram misliti tudi na spreobrnjenje papeštva. Meni kot rimskemu škofu pripada naloga, da ostanem odprt za pobude glede izvrševanja svoje službe, da bi bila bolj zvesta smislu, ki ji ga je želel dati Jezus Kristus, in sedanjim nujnostim evangelizacije. Papež Janez Pavel II. je prosil, naj mu pomagajo najti takšno »obliko izvrševanja papeštva, ki bo odprta za nov položaj, ne da bi se kakorkoli odpovedala bistvu svojega poslanstva«. [35] V tem pogledu nismo veliko napredovali. Tudi papeštvo in osrednje ustanove Cerkve morajo poslušati klic k pastoralnemu spreobrnjenju. Drugi vatikanski cerkveni zbor je zatrdil, da morejo škofovske konference, »iz podobnega razloga kakor starodavne patriarhalne Cerkve, v mnogočem izdatno pripomoči, da se smisel zbornosti uveljavi v praksi«. [36] Toda ta želja se ni v polnosti uresničila, ker še ni zadostno pojasnjen položaj škofovskih konferenc; zamišljene so namreč kot subjekti s stvarnimi pristojnostmi, vključno z neko pravo učiteljsko avtoriteto. [37] Pretirana centralizacija namesto da bi bila Cerkvi v pomoč, komplicira njeno življenje in misijonarsko dinamiko (moč).

33. Pastoralna v misijonarskem ključu (modelu) zahteva, da opustimo lagodno pastoralno vodilo, ki pravi: »Vedno smo delali tako.« Vabim vse, da bi bili drzni in ustvarjalni v tej nalogi. Premislimo cilje, strukture, slog in načine evangelizacije svojih skupnosti. Določanje ciljev brez ustreznega občestvenega iskanja sredstev za doseg ciljev je obsojeno, da izpuhti kot domišljija. Spodbujam vse, da velikodušno in pogumno uveljavljajo smernice tega dokumenta, brez zadržkov ali strahu. Pomembno je, da ne hodimo sami, ampak vedno računamo na brate in posebej na vodstvo škofov, v modrem in stvarnem pastoralnem razločevanju.

III. IZ SRCA EVANGELIJA

34. Če nameravamo vse izpeljati v misijonarskem ključu, to velja tudi za način sporočanja oznanila. V današnjem svetu, kjer *družbena občila* delujejo z naglico sporočil in s tendencioznim izbiranjem vsebin, bolj kakor prej preti nevarnost, da bo naše oznanjevanje popačeno in zoženo na drugotne vidike. Iz tega izhaja, da nekatera vprašanja, ki so del moralnega učenja Cerkve, ostajajo zunaj okvira, ki jim daje pomen. Največja težava nastane, kadar naše oznanilo kar poistovetijo s takšnimi drugotnimi vidiki. Čeprav so tudi ti pomembni, vendarle ne razodevajo srčike oznanila Jezusa Kristusa. Zato moramo biti realisti in ne smemo predpostavljati, da naši sogovorniki poznajo popolno ozadje tega, kar govorimo, ali da morejo naš govor povezati z bistvenim jedrom evangelija, ki mu daje smisel, lepoto in privlačnost.

35. Pastoralna v misijonarskem slogu ni obsedena od nepovezanega posredovanja množice naukov, ki jih hočemo uveljaviti s silo. Ko sprejmemo pastoralni cilj in misijonarski slog, da bi oznanilo res prišlo do vseh brez izjem in izključevanj, se oznanilo osredini na bistveno, na to, kar

je lepše, večje, bolj privlačno in hkrati bolj potrebno. Oznanilo je preprosto, ne da bi zaradi tega izgubilo globino in resnico. In tako postane bolj prepričljivo in žareče.

36. Vse razodete resnice izhajajo iz istega božjega vira in jih sprejemamo z isto vero. Toda nekatere so pomembnejše, in bolj neposredno izražajo srce evangelija. V tem temeljnem jedru žari *lepota Božje zveličavne ljubezni, razodete v umrlem in vstalem Jezusu Kristusu*. V tem smislu je 2. vatikanski cerkveni zbor povedal, da »znotraj katoliškega nauka obstoji neki red ali 'hierarhija' resnic, ker je zveza teh resnic s temeljem krščanske vere različna«. [38] To velja tako za verske dogme kakor za celotno učenje Cerkve, vključno za moralni nauk.

37. Sv. Tomaž je učil, da je tudi v moralnem oznanilu Cerkve *hierarhija*, in sicer v krepostih in v dejanjih, ki izvirajo iz njih. [39] Tu je pomembna zlasti »vera, ki deluje po ljubezni« (Gal 5,6). Dela ljubezni bližnjemu so najpopolnejše zunanje razkritje notranje milosti Duha: »Glavna prvina nove postave je milost Svetega Duha, ki se kaže v veri, ki deluje po ljubezni.« [40] Sv. Tomaž zato trdi, da je usmiljenje največja krepost, kar se tiče zunanjega delovanja: »Usmiljenje je samo v sebi največja krepost. Usmiljenju je namreč lastno, da se daje drugim in da blaži bridkosti drugih, kar je najpomembnejše. To pa je posebnost višje kreposti. Zato pravimo, da je Bogu lastno, da izkazuje usmiljenje, in prav v tem se razodeva njegova vsemogočnost.« [41]

38. Pomembno je potegniti posledice iz koncilskega nauka, ki povzema starodavno prepričanje Cerkve. Predvsem je treba reči, da mora biti v oznanjevanju evangelija ustrezno razmerje. To razmerje spoznamo v pogostnosti, s katero so omenjena posamezna vprašanja, in v poudarkih v oznanjevanju. Če na primer kakšen župnik v celotnem bogoslužnem letu desetkrat govori o zmernosti in samo dva- ali trikrat o ljubezni in pravičnosti, nastane nesorazmerje. Zaradi tega so zatemnjene prav tiste kreposti, ki bi morale biti bolj navzoče v pridigi in katehezi. Isto se dogaja, kadar govorijo več o postavi kakor o milosti, več o Cerkvi kakor o Jezusu Kristusu, več o papežu kakor o Božji besedi.

39. Organskost (uravnoteženost, op. ur.) med krepostmi preperečuje, da bi kakšno krepost izključili iz krščanskega ideala. Tedaj ni zanikana nobena resnica. Ne smemo pohabiti neokrnjenosti evangeljskega oznanila. Še več, vsako resnico razumemo bolje, če jo postavimo v odnos s harmonično celoto krščanskega oznanila. V takšnem okviru imajo vse resnice svojo pomembnost in se vzajemno osvetlujejo. Kadar je oznanjevanje zvesto evangeliju, se jasno razodeva osrednjost nekaterih resnic in se razločno pokaže, da krščansko moralno oznanilo ni zgodovinska etika. Je več kakor askeza. Ni zgolj uporabna filozofija ali seznam grehov in napak. Evangelij v prvi vrsti vabi k odgovoru Bogu, ki nas ljubi in rešuje, ko ga prepoznavamo v drugih in ko gremo iz sebe in iščemo blagor vseh. Tega povabila ne smemo zatemniti v nobeni okoliščini! Vse kreposti služijo temu odgovoru ljubezni. Če to povabilo ne žari z močjo in privlačnostjo, grozi moralni zgradbi Cerkve nevarnost, da postane grad iz papirja. To je naša najhujša nevarnost. Tedaj namreč ne oznanjamo evangelija samega, ampak nekatere doktrinalne ali moralne poudarke, ki izhajajo iz določenih ideoloških izbir. Oznanilo se bo znašlo v nevarnosti, da izgubi svojo svežino

in »evangeljski vonj«.

IV. POSLANSTVO, KI SE UTELEŠA V ČLOVEŠKIH MEJAH

40. Cerkev, ki je misijonarska učenka, mora rasti v svoji razlagi razodete besede in v svojem dojetanju resnice. Naloga razlagalcev in teologov prispeva k temu, da »zori sodba Cerkve«. [42] Druge vede to store drugače. Janez Pavel II. se je na primer oprl na družbene vede in dejal, da Cerkev pozorno spremlja njihove prispevke, »da bi iz njih izluščila navodila, ki ji pomagajo uresničevati svoje učiteljsko poslanstvo«. [43] V osrčju Cerkve so nešteta vprašanja, o katerih raziskujemo in premišljujemo z veliko svobodo. Različne smeri filozofske, teološke in pastoralne misli lahko pomagajo Cerkvi v rasti, če jih Duh uskladi v spoštovanju in ljubezni, in kadar pomagajo bolje izraziti prebogati zaklad Besede. Tistim, ki sanjajo o monolitnem nauku, ki bi ga vsi branili brez odtenkov, se to lahko zdi kot nepopolnost in razdrobitev. Toda v resnici taka pestrost pomaga bolje odražati in razvijati različne vidike neizčrpnega bogastva evangelija. [44]

41. Hkrati velikanske in hitre kulturne spremembe zahtevajo nenehno pozornost, da bi skušali trajne resnice izraziti v govorici, ki dopušča, da prepoznamo trajno novost resnice. V zakladu krščanskega nauka je namreč »ena stvar bistvo /.../, drugo pa je način, kako ga izrazimo«. [45] Ko poslušamo povsem pravoverno govorico, ki jo verniki sprejemajo, to včasih ne ustreza pravemu evangeliju Jezusa Kristusa zaradi govorice, ki jo verniki uporabljajo in razumevajo. Z najboljšim namenom, da bi jim posredovali resnico o Bogu in o človeškem bivanju, jim včasih dajemo napačnega boga ali človeški ideal, ki ni pristno krščanski. Na ta način smo sicer zvesti formulaciji, a ne posredujemo bistva. To je največja nevarnost. Ne pozabimo, da »je izraz vere lahko mnogovrsten in da je prenova izraznih oblik nujna, zato da bi današnjemu človeku predajali evangeljsko oznanilo v njegovem nespremenljivem pomenu«. [46]

42. To je zelo pomembno pri oznanjevanju evangelija, če nam je res pri srcu, da bi vsi bolje dojemali njegovo lepoto in jo sprejeli. Vsekakor ne bomo nikoli mogli naukov Cerkve podajati tako, da jih bodo vsi lahko razumeli in cenili. Vera vedno ohranja vidik križa, neko nejasnost, kar ne odvzame trdnosti pri njenem sprejemanju. So stvari, ki jih razumemo in cenimo samo na osnovi te privolitve, ki je sestra ljubezni, onkraj jasnosti, s katero je mogoče doumeti razloge in dokaze. Zato je treba spomniti, da mora vsako podajanje nauka potekati v evangelizacijskem duhu, ki prebujata privolitev srca z bližino, ljubeznijo in pričevanjem.

43. Cerkev more v svojem zanesljivem razlikovanju priti tudi do tega, da spozna lastne navade, ki niso neposredno povezane z jedrom evangelija, ampak so delno zakoreninjene v zgodovini. Teh navad danes ne razlagamo več na isti način in njihovega sporočila navadno ne zaznavamo ustrezno. Te navade so morda lepe, a zdaj niso enako koristne za predajanje evangelija. Ne bojmo se jih preveriti! Prav tako obstajajo cerkvena navodila ali predpisi, ki so bili nekdanj morda zelo učinkoviti, a nimajo več iste vzgojne moči kot življenjske smernice. Sv. Tomaž Akvinski je poudaril, da je »zelo malo« predpisov, [47] ki so jih Kristus in apostoli dali Božjemu ljudstvu.

Navedel je sv. Avgušтина in zapisal, da je treba z zmernostjo zahtevati izpolnjevanje predpisov, ki jih je Cerkev pozneje dodala, »da ne bi vernikom oteževali življenja« in našo vero spremenili v suženjstvo, saj je vendar »Božje usmiljenje hotelo, da je vera svobodna«. [48] To svarilo, ki je bilo dano pred več stoletji, je silno aktualno. Biti bi moralo eno od kriterijev, ki jih je treba upoštevati, ko premišljujemo o takšni prenovi Cerkve in njenega oznanjevanja, ki v resnici omogoča, da dosežemo vse ljudi.

44. Po drugi strani pa pastirji kakor tudi verniki, ki spremljajo svoje brate v veri ali na poti odpiranja Bogu ne smejo pozabiti tega, kar *Katekizem katoliške Cerkve* uči z veliko jasnostjo: »Prištevnost in odgovornost za kako dejanje morejo zmanjšati ali celo odpraviti nevednost, nepazljivost, nasilje, strah, navade, čezmerna čustva in drugi psihični in družbeni dejavniki.« [49]

Zato je treba, ne da bi zmanjšali vrednost evangeljskega ideala, z usmiljenjem in potrpežljivostjo spremljati možne stopnje rasti oseb, ki se gradijo dan za dnem. [50] Duhovnike opominjam, da spovednica ne sme biti mučilnica, ampak prostor Gospodove milosrčnosti, ki nas spodbuja, da storimo vse, kar moremo. Majhen korak sredi velikih človeških omejitev je lahko Bogu bolj všeč kakor na zunaj neoporečno življenje tistega, ki preživlja svoje dni, ne da bi se spopadal z omembe vrednimi težavami. Vse mora doseči tolažba in spodbuda odrešujoče ljubezni Boga, ki skrivnostno deluje v vsakem človeku, kljub vsem njegovim pomanjkljivostim in prestopkom.

45. Vidimo, da se zavzetost za evangelizacijo giblje sredi meja jezika in okoliščin. Vedno skuša kar najbolje posredovati resnico evangelija v določenem okviru, ne da bi se odpovedali resnici, dobroti in luči. Slednje se lahko porajajo tudi tedaj, ko popolnost ni dosegljiva. Misijonarsko srce se zaveda teh meja in postane »slabotno s slabotnimi /.../ vsem vse« (prim. 1 Kor 9,22). Nikdar se ne zapira vase, nikdar ne išče svoje varnosti, nikdar se ne odloča za togo obrambo samega sebe. Ve, da mora samo rasti v razumevanju evangelija in v razločevanju poti Duha. Ne odpove se možnemu dobremu, čeprav tvega, da se umaže s cestnim blatom.

IV. MATI Z ODPRTIM SRCEM

46. »Potujoča« Cerkev je Cerkev z odprtimi vrati. Ko gremo naproti drugim, da bi prišli na človeška obrobja, to ne pomeni, da tečemo v svet brez smeri in cilja. Pogosto je bolje upočasniti korak, odložiti tesnobo, da bi drugemu videli v oči in mu prisluhnil. Mnogokrat je bolje odpovedati se nujnim stvarem, da bi spremljali človeka, ki je obtičal na robu ceste. Včasih je Cerkev kakor oče izgubljenega sina, ki pušča odprta vrata, da more sin ob vrnitvi vstopiti brez težav.

47. Cerkev je poklicana, da bi bila Očetova hiša, z vselej na široko odprtimi vrati. Eno od dejanskih znamenj te odprtosti je, da imamo povsod cerkve z odprtimi vrati. Tako človek, če hoče slediti navdihu Duha in se približa, ker išče Boga, ne naleti na hladnost zaprtih vrat. Obstajajo še druga vrata, ki prav tako ne smejo biti zaprta. Vsi se morejo na neki način udeleževati cerkvenega življenja, zato tudi vrata zakramentov ne smejo biti zaprta iz kateregakoli razloga. To velja

predvsem za tisti zakrament, ki je »vrata«: krst. Evharistija predstavlja polnost zakramentalnega življenja. Ni plačilo za popolne, ampak velikodušno zdravilo in hrana za slabotne. [51] Ta prepričanja imajo tudi pastoralne posledice. Poklicani smo, da jih upoštevamo s preudarnostjo in smelostjo. Pogosto se obnašamo kakor nadzorniki milosti in ne kot njeni podeljevalci. Vendar Cerkev ni carinska postaja. Cerkev je Očetova hiša, v kateri je prostor za vsakega z njegovim težavnim življenjem.

48. Če celotna Cerkev sprejme to misijonarsko živahnost, mora doseči vse, brez izjem. A komu bi morala dajati prednost? Če beremo evangelij, najdemo povsem jasno usmeritev: to niso toliko bogati prijatelji in sosedge, ampak predvsem ubogi in bolni, tisti, ki so pogosto zaničevani in pozabljeni, ki »ti ne morejo povrniti« (Lk 14,14). Ni prostora za dvome ali razlage, ki bi mogle oslabiti to tako jasno sporočilo. Danes in vedno velja: »ubogi so prvi naslovljenci evangelija«. [52] Brezplačno oznanjevanje evangelija ubogim je znamenje Božjega kraljestva, ki ga je prinesel Jezus. Naravnost je treba povedati, da obstaja neločljiva povezanost med našo vero in ubogimi. Ubogih nikdar ne pustimo samih!

49. Vstanimo, pojdimo ven, da bi vsem podarili življenje Jezusa Kristusa! Tukaj za vso Cerkev ponavljam, kar sem večkrat govoril duhovnikom in laikom v Buenos Airesu: veliko raje imam »obtolčeno Cerkev, ki je ranjena in zamazana, ker je šla ven na ceste, kakor pa bolno Cerkev, ki se zaradi svoje zaprtosti in lagodnosti oklepa lastnih varnosti. Ne maram Cerkev, ki skrbi za to, da bi bila v središču, in se končno zaplete v kup morečih skrbi in sporov. Če naj nas kaj navdaja s sveto skrbjo in vznemirja našo vest, tedaj je to dejstvo, da mnogi naši bratje in sestre živijo brez moči, luči in tolažbe prijateljstva z Jezusom Kristusom, brez skupnosti vernikov, ki jih sprejme, brez obzorja smisla in življenja. Bolj kakor strah, da bi se zmotili, upam, da nas navdaja strah pred tem, da bi se zapirali v strukture, ki nam dajejo napačno varnost, v predpise, ki nas spreminjajo v nepopustljive sodnike, v navade, v katerih se čutimo mirne, medtem ko zunaj čaka množica lačnih ljudi in nam Jezus nenehno ponavlja: »Dajte jim vi jesti« (Mr 6,37).

Drugo poglavje

V KRIZI OBČESTVENEGA ZAVZEMANJA

50. Preden spregovorimo o nekaterih osnovnih vprašanjih glede evangelizacijskega delovanja, naj bo na kratko omenjeno, v kakšnem okviru nam je dano živeti in delovati. Danes navadno govorijo o »diagnostičnem presežku«, ki ga ne spremljajo vedno uresničljivi predlogi za rešitev. Z druge strani nam ne bi koristilo zgolj sociološko gledanje, ki hoče s svojo metodo celotno resničnost zaobjeti zgolj hipotetično nevtrarno in neosebno. Kar nameravam predložiti, gre veliko bolj v smer *evangeljskega razločevanja*. To je pogled misijonarskega učenca, ki »se hrani z lučjo in močjo Svetega Duha«. [53]

51. Ni papeževa naloga, podati podrobno in popolno analizo sedanje resničnosti. Toda vse skupnosti pozivam, naj si prizadevajo za »vedno budno preučevanje znamenj časa«. [54] Smo pred težko odgovornostjo, ker nekateri sedanji položaji, kolikor ni dobrih rešitev, lahko sprožijo procese razčlovečenja, ki jih je nato zelo težko preobrniti. Primerno je pojasniti, kaj je lahko sad Božjega kraljestva in tudi kaj škoduje Božjemu načrtu. To vključuje ne le prepoznavanje in razločevanje duhov, ampak – in to je odločilno – odločanje za navdihe dobrega duha in zavračanje vzgibov hudega duha. Predpostavljam različne analize, ki so jih podali drugi dokumenti vesoljnega cerkvenega učiteljstva, kakor tudi predloge, ki so jih predstavile pokrajinske in narodne škofovske konference. V tej apostolski spodbudi nameravam le na kratko in pod pastoralnim vidikom obravnavati nekatere vidike, ki morejo zadržati ali oslabiti živost misijonarske preнове Cerkve, bodisi ker se tičejo življenja in dostojanstva Božjega ljudstva, bodisi ker vplivajo tudi na osebe, ki neposredneje spadajo k cerkvenim ustanovam in izpolnjujejo naloge evangelizacije.

I. NEKATERI IZZIVI DANAŠNJEGA SVETA

52. Človeštvo trenutno doživlja zgodovinski preobrat, ki ga lahko vidimo ob napredku na različnih področjih. Hvalevredni so uspehi, ki prispevajo k blaginji ljudi, na primer na področju zdravstva, vzgoje in komunikacije. Vsekakor ne smemo pozabiti, da večji del mož in žena našega časa živi v vsakodnevni negotovosti, z usodnimi posledicami. Nekatere patologije se bohotno širijo. Stiska in obup se polaščata src mnogih ljudi, celo v tako imenovanih bogatih deželah. Pogosto ugaša življenjsko veselje, razraščata se nespoštljivost in nasilje, družbena neenakost vedno jasneje prihaja na dan. Človek se mora boriti za življenje, ki pogosto nima pravega dostojanstva. To veliko spremembo so povzročili velikanski skoki, ki jih je mogoče zabeležiti glede kakovosti, količine, naglice in kopičenja na področju razvoja znanosti, kakor tudi v tehnoloških novostih in njihovi takojšnji uporabi na različnih področjih narave in življenja. Smo v dobi znanja in informacije, vira novih oblik zelo pogosto brezimne oblasti.

Zavračanje ekonomije izključevanja

53. Zapoved »Ne ubijaj!« postavlja jasno mejo, da bi zavarovala vrednost človeškega življenja. Danes moramo »zavračati ekonomijo izključevanja in neenakosti dohodkov«. Takšna ekonomija ubija. Neverjetno je, da ne vzbuja nobene pozornosti, če zmrzne star človek, ki je prisiljen živeti na cesti, medtem ko zbujajo pozornost padeci za dve točki na borzi. To je izključevanje. Ni mogoče več prenašati, da mečejo proč hrano, ko ljudje trpijo zaradi lakote. To je družbena neenakost. Danes se vse dogaja po merilih konkurenčnosti in po zakonu močnejšega, kjer mogočnejši uničuje šibkejšega. Posledica tega položaja je, da so velike množice prebivalstva izključene in potisnjene na rob: so brez dela, brez možnosti, brez izhoda. Človeka obravnavajo kot potrošno dobrino, ki jo lahko uporabiš in nato vržeš proč. Začeli smo kulturo »izključevanja« (skartiranja, odvečnega blaga, op. ur.), ki jo celo pospešujejo. Ne gre več samo za pojav izkoriščanja in zatiranja, ampak za nekaj novega: z izključevanjem je v svoji korenini prizadeta pripadnost k družbi, v kateri živimo. Zaradi izključevanja človek ni le v spodnjem sloju, na robu ali brez moči, ampak je čisto zunaj.

Izključeni niso »izkoriščani«, ampak so smeti, »odpadek«.

54. V tej povezavi nekateri zagovarjajo tudi teorije »pronicanja« (*teorije trickle-down*), ki predpostavljajo, da vsaka gospodarska rast, ki jo pospešuje svobodni trg, zmore sama po sebi povzročiti večjo enakost in družbeno vključitev v svet. Ta nazor, ki ga dejstva nikdar niso potrdila, izraža nespametno, lahkoverno zaupanje v dobroto tistih, ki imajo v rokah gospodarsko moč, kakor tudi zaupanje v oboževane mehanizme prevladujočega gospodarskega sistema. Medtem izključeni še naprej čakajo. Razvila se je globalizacija brezbržnosti, ki podpira življenjski slog, ki izključuje druge, ali navdušuje za ta sebični ideal. Skoraj neopazno postajamo nezmožni občutiti sočutje spricho bolečega krika drugih. Ne jokamo več zaradi drame drugih, niti nam ni do tega, da bi se zanje menili, kakor da bi šlo za odgovornost, ki je daleč od nas in se nas ne tiče. Kultura blaginje nas omamlja. Nemirni postajamo, če nam trg ponuja nekaj, česar še nismo kupili, medtem ko se nam vsa ta zatirana življenja zaradi pomanjkanja možnosti zdijo nekaj čisto običajnega, nekaj, kar nas sploh ne pretrese.

Zavračanje novega malikovanja denarja

55. Eden od razlogov za ta položaj je v odnosu, ki smo ga vzpostavili do denarja. Mirno namreč sprejemamo njegovo nadvlado nad nami in našimi družbami. Zaradi finančne krize, ki jo prestajamo, pozabljamo, da je na njenem izvoru globoka antropološka kriza: zanikanje prvenstva človeške osebe! Ustvarili smo nove malike. Češčenje starodavnega teleta (prim. 2 Mz 32,1-35) ima novo in neusmiljeno obliko v malikovanju denarja in diktaturi gospodarstva brez obraza in brez pravega človeškega cilja. Svetovna kriza, ki obsega finance in gospodarstvo, jasno kaže njune neuravnovešenosti in predvsem hudo pomanjkanje antropološke usmeritve. To je pomanjkanje, ki človeka zoži samo na eno njegovih potreb: na potrošnjo.

56. Medtem ko prihodki maloštevilnih posameznikov strmo naraščajo, so prihodki večine še vedno zelo oddaljeni od blaginje tistih redkih srečnežev. To neravnotežje izvira iz ideologij, ki zagovarjajo popolno avtonomijo trga in denarno preračunljivost. Zato izpodbijajo nadzorno pravico držav, ki so pooblašene, da bdijo nad varstvom skupne blaginje. Nastaja nova, nevidna, virtualna tiranija, ki enostransko in neizprosno vsiljuje svoje zakone in svoja pravila. Vrh tega dolgovi in njihove obresti oddaljujejo dežele od dejanskih možnosti njihovega gospodarstva in državljanje od njihove stvarne kupne moči. Vsemu temu se pridružuje razvejena korupcija in sebična utaja davkov, ki sta dobili svetovne razsežnosti. Pohlep po oblasti in posesti ne pozna nobenih meja. V tem sistemu, ki skuša požreti vse, kar ovira večanje dobička, je vse, kar je slabotno, prav tako tudi okolje, brez obrambe pred interesi pobožanstvenega trga, ki postanejo najvišje pravilo.

Zavračanje denarja, ki vlada, namesto da bi služil

57. Za to usmeritvijo se skrivata odklanjanje etike in zavračanje Boga. Na etiko se kdaj gleda z nekim posmehljivim prezirom. Imajo jo za nedonosno in zgolj človeško stvarnost, ker relativizira

denar in oblast. Občutijo jo kot ogroženost, ker obsoja manipuliranje in razvrednotenje osebe. Etika, končno, kaže na Boga, ki pričakuje obvezujoč odgovor, ki je izven kategorij trga. Za te kategorije, če so absolutizirane, je Bog nevaren, ker ga ni mogoče nadzirati in z njim manipulirati. Bog namreč kliče človeka k polnemu uresničenju in svobodi od vsakršnega podjarmljenja. Etika, ki ne postane ideologija, omogoča ravnovesje in bolj človeško družbeno ureditev. V tem smislu pozivam finančne strokovnjake in oblastnike raznih dežel, da premislijo besede nekega modrijana starega veka: »Če svojih dobrin ne delimo z ubogimi, pomeni, da uboge okrademo in jim odvzamemo življenje. Dobrine, ki jih imamo, ne pripadajo nam, ampak njim.« [55]

58. Finančna reforma, ki ne prezira etike, bi terjala krepko spremembo temeljne usmeritve političnih voditeljev. Pozivam, da z odločnostjo in daljnovidnostjo sprejmejo ta izziv, ne da bi pri tem prezrli posebnosti okolja in razmer. Denar mora služiti in ne vladati! Papež ljubi vse, bogate in revne. V Kristusovem imenu pa ima dolžnost spomniti, da morajo bogati pomagati revnim, jih spoštovati in podpirati. Spodbujam vas k nesebični solidarnosti in vrnitvi gospodarstva in financ k etiki v blagor človeka.

Zavračanje družbene neenakosti, ki rojeva nasilje

59. Danes z mnogih strani zahtevajo večjo varnost. A dokler ne bosta odstranjeni izključevanje in socialna neenakost v družbi in med različnimi narodi, bo nemogoče iztrebiti nasilje. Ubogi in najrevnejša ljudstva so obtoženi nasilja, toda brez enakih možnosti najdejo različne oblike agresije in vojne rodovitna tla, ki bodo prej ali slej povzročila eksplozijo. Dokler krajevna, narodna ali svetovna družba del same sebe na obrobjih prepušča usodi, ne bo nobenih političnih programov, niti zakonitih prisil ali nadzornih sistemov, ki morejo neomejeno zagotoviti mir. To se ne zgodi ne le zato, ker družbena neenakost izziva nasilne odzive tistih, ki so izključeni iz sistema, ampak tudi zato, ker je družbeni in gospodarski sistem krivičen v korenini. Tako kakor se dobro želi razširjati, se tudi zlo, v katero privolimo, se pravi krivica, nagiba k temu, da bi razširjala svojo škodljivo moč in bi na tihem dvignila s tečajev temelje vsakega političnega in družbenega sistema, pa naj se zdi še tako trden. Če ima vsako dejanje svoje posledice, potem vsebuje zlo, ki se je ugnezdilo v strukture neke družbe, vedno rušilno in smrtonosno moč. Zlo, strnjeno v krivičnih družbenih strukturah, je razlog, zakaj ne moremo pričakovati boljše prihodnosti. Smo zelo oddaljeni od tako imenovanega »konca zgodovine«, ker pogoji za sprejemljiv in miren razvoj še niso ustrezno opredeljeni in uresničeni.

60. Mehanizmi sedanjega gospodarstva pospešujejo brezupno potrošnjo. A pokaže se, da nebrzdano porabništvo, povezano z družbeno neenakostjo, podvojeno škoduje družbenemu tkivu. Na ta način družbena neenakost prej ali slej poraja nasilje, ki ne rešuje svetovne oboroževalne tekme in je nikoli ne bo rešila. Služi le poskusu, da bi zavajala tiste, ki terjajo večjo varnost. Saj vendar vemo, da orožje in nasilno zatiranje ustvarjata nove in hujše spopade namesto da bi prinašali rešitve. Nekaterim je kar všeč, da uboge in revne dežele obtožujejo z neprimernimi posploševanji njihovega zla in si domišljajo, da bi našli rešitev v »vzgoji«, ki jih pomirja in

spreminja v ukročena nenevarna bitja. To je še bolj pohujšljivo, če izključeni vidijo, kako raste tisti družbeni rak, ki je v mnogih deželah – vladah, podjetništvu in institucijah – globoko zakoreninjena korupcija, neodvisno od politične ideologije oblastnikov.

Nekateri kulturni izzivi

61. Evangeliziramo tudi tedaj, ko se skušamo soočiti z različnimi izzivi, ki se lahko pojavijo. [56] Včasih se kažejo v pravih napadih na versko svobodo ali novih preganjanjih kristjanov, ki so v nekaterih deželah dosegli strah vzbujajoče stopnje sovraštva in nasilja. Na mnogih krajih gre bolj za razširjeno relativistično ravnodušnost, povezano s streznitvijo in krizo ideologij, ki je nastopila kot reakcija na vse, kar je totalitarno. To ne škoduje samo Cerkvi, ampak družbenemu življenju nasploh. Recimo, da hoče v neki kulturi vsak uveljavljati svojo subjektivno resnico. V takšni kulturi bodo državljani komajda imeli možnost za sodelovanje pri skupnem projektu, ki presega osebne interese in želje.

62. V prevladujoči kulturi zavzema prvo mesto tisto, kar je zunanje, neposredno, vidno, hitro, površno in začasno. Kar je resnično, odstopa prostor videzu. V mnogih deželah je globalizacija z vdorom teženj iz drugih, gospodarsko razvitih, a etično oslabljenih kultur, povzročila pospešen propad kulturnih korenin. To so na več sinodah izrazili škofje različnih celin. Afriški škofje so na primer v navezavi na okrožnico *O skrbi za socialno vprašanje (Sollicitudo rei socialis)* pred nekaj leti opozorili, da hoče /bogati svet/ dostikrat spremeniti afriške dežele zgolj v »kolesa mehanizma, dele mogočnega kolesja«. »To se pogosto dogaja tudi na področju družbenih občil. Ker te večinoma upravljajo iz središč na severu sveta, ne upoštevajo vedno v ustrezni meri prednostnih potreb in težav teh dežel, niti ne spoštujejo njihove kulturne svojskosti.« [57] Na podoben način so azijski škofje poudarili »vplive, ki od zunaj delujejo na azijske kulture«. »Porajajo se nove oblike ravnanja, ki jih je treba razlagati iz pretirane uporabe družbenih občil /.../ Neposredna posledica so negativni vidiki medijske in zabavne industrije, ki so nevarnost za tradicionalne vrednote, zlasti za svetost zakona in trdnost družine«. [58]

63. Katoliška vera številnih ljudstev je danes pred izzivom širjenja novih verskih gibanj. Nekatera od njih se nagibajo k fundamentalizmu, druga pa ponujajo duhovnost brez Boga. To je po eni strani plod človeške reakcije na materialistično, k potrošnji naravnano in individualistično družbo. Po drugi strani pa izkorišča stisko prebivalstva, ki živi na obrobjih in v obubožanih predelih. To prebivalstvo živi sredi hudega človeškega trpljenja in išče neposredne rešitve za svoje potrebe. Ta verska gibanja, za katera je značilno, da vdirajo prefinjeno, zapolnjujejo praznino znotraj prevladujočega individualizma. To praznino je zapustil laicistični racionalizem. Poleg tega moramo dodati naslednje: del naših krščenih ne občuti več svoje pripadnosti Cerkvi. To je treba pripisati tudi nekaterim strukturam in nekoliko zadržanemu in negostoljubnemu ozračju v nekaterih naših župnijah in skupnostih ali birokratskemu ravnanju, s katerim odgovarjamo na preproste ali tudi zapletene življenjske probleme naših ljudi. Marsikje prevladuje administrativni vidik pred dušnopastirskim, kakor tudi podeljevanje zakramentov brez drugih oblik evangelizacije.

64. Proces razkristjanjenja se nagiba k temu, da bi vero in Cerkev omejil na zasebno, čisto osebno področje. Ta proces je poleg tega s tajitvijo vsake presežnosti povzročil naraščajočo etično popačenost, slabitev zavesti osebnega in družbenega greha in naraščanje relativizma. Vse to je povod za splošno izgubo orientacije, zlasti v dobi odraščanja in mladosti, ki je tako občutljiva za spremembe. Medtem ko Cerkev vztraja na obstoju objektivnih, za vse veljavnih moralnih pravil, so, kakor so po pravici ugotovili škofje Združenih držav Amerike, »takšni, ki ta nauk predstavljajo kot krivičen oziroma nezdržljiv s temeljnimi človeškimi pravicami. Ta utemeljevanja navadno izhajajo iz oblike moralnega relativizma, ki se – ne brez notranjega protislovja – povezuje z zaupanjem v absolutne pravice posameznika. V takšnem gledanju zaznavajo Cerkev, kakor da pospešuje poseben predsodek in posega v svobodo posameznika«. [59] Živimo v informacijski družbi, ki nas brez izbiranja zasipa s podatki, ki so vsi na isti ravni. Končno nas pripelje v zastrašujočo površnost, ko gre za moralna vprašanja. Zato je nujno potrebna vzgoja, ki uči kritično mišljenje in omogoča pot zorenja v vrednotah.

65. Kljub vsemu laicističnemu toku, ki preplavlja družbo, je Cerkev v mnogih deželah – tudi tam, kjer je krščanstvo v manjšini – v javnem mnenju verodostojna ustanova, zanesljiva z ozirom na območje solidarnosti in skrbi za najbolj potrebne. Ob mnogih priložnostih je Cerkev posredovala pri pospešenem reševanju problemov, ki se tičejo miru, sloge okolja, varovanja življenja, človekovih in državljanskih pravic itn. Kako velik je prispevek katoliških šol in univerz po vsem svetu! Zelo pozitivno, da je tako. A, če omenimo druga vprašanja, ki zbujaajo manj javnega pritrdjanja, ljudem težko pokažemo, da to storimo iz zvestobe do istih prepričanj z ozirom na dostojanstvo osebe in skupne blaginje.

66. Družina prestaja globoko kulturno krizo kakor vse skupnosti in družbene povezave. V primeru družine je krhkost povezav posebno resna, ker gre za temeljno celico družbe, za prostor, kjer se učimo živeti skupaj v različnosti in pripadati drugim, za prostor, kjer starši predajajo vero otrokom. Zakon namerno pojmujejo zgolj kot obliko čustvene zadovoljitve, ki jo je mogoče poljubno osnovati in spremeniti v skladu z občutkom posameznika. Nepogrešljivi prispevek družine družbi pa vendar presega raven čustvenosti in naključnih potreb dvojice. Francoski škofje pojasnjujejo, da zakon ne izhaja »iz čustva ljubezni, ki je po opredelitvi minljivo, ampak iz globine obveznosti, ki jo prevzameta ženin in nevesta, ki privolita, da skleneta celostno življenjsko skupnost«. [60]

67. Postmoderni in globalizirani individualizem podpira življenjski slog, ki slabi razvoj in obstojnost povezanosti med ljudmi in ruši naravo družinskih vezi. Dušnopastirsko delo mora še bolje pokazati, da odnos do našega nebeškega Očeta zahteva in pospešuje *communio*, *občestvo*, ki ozdravlja, podpira in krepi medčloveške vezi. Po svetu, zlasti v nekaterih deželah, ponovno prihajajo na dan različne oblike vojn in spopadov. Kristjani vztrajamo pri predlogu, da priznavamo drugega, ozdravljamo rane, gradimo mostove, navezujemo odnose in pomagamo drug drugemu, tako da »nosimo breme drug drugega« (Gal 6,2). Po drugi strani pa danes nastajajo številne oblike združenj za pravno varstvo in dosego plemenitih ciljev. Na ta način se jasno kaže volja številnih državljanov po soodločanju. Ti državljani hočejo graditi družbeni in kulturni napredek.

Izzivi inkulturacije vere

68. Krščanska osnova nekaterih ljudstev – zlasti v zahodnem svetu – je obstoječa resničnost. Tu najdemo, predvsem med največjimi siromaki, moralno rezervo, ki ohranja vrednote pristnega krščanskega humanizma. Pogled vere na resničnost mora priznati to, kar seje Sveti Duh. Pomenilo bi, da ne zaupamo njegovemu svobodnemu in velikodušnemu delovanju, če bi mislili, da ni nobenih pravih krščanskih vrednot tam, kjer je večina prebivalstva prejela krst in na mnogovrstne načine izraža svojo vero in svojo bratsko solidarnost. Spričo dejstva, da gre za pristno katoliško vero z lastnimi izraznimi oblikami in pripadnostjo Cerkvi, moramo tu veliko bolj spoznavati »seme Besede«. Ni dobro prezreti odločilnega pomena, ki ga ima z vero zaznamovana kultura. Ta evangelizirana kultura ima namreč onkraj svojih meja veliko več možnosti kakor preprost seštevek vernikov, ki je izpostavljen napadom današnjega sekularizma. Evangelizirana ljudska kultura vsebuje vrednote vere in solidarnosti, ki morejo spodbuditi razvoj pravičnejše in bolj verne družbe. Poleg tega ima posebno modrost, ki jo moramo priznavati s hvaležnim pogledom.

69. Nujno potrebno je evangelizirati kulture, da bi inkulturirali evangelij. V deželah s katoliškim izročilom bo zato treba spremljati, negovati in krepiti že obstoječe bogastvo. V deželah z drugimi verskimi izročili ali globoko segajočim razkristjanjenjem bo treba pospeševati nove oblike evangeliziranja kulture, tudi če zahtevajo zelo dolgoročna načrtovanja. Vendar ne smemo prezreti, da vedno obstaja klic k rasti. Vsaka kultura in vsak družbena skupina potrebuje očiščenje in zorenje. Pri ljudskih kulturah katoliških prebivalstev lahko spoznamo nekatere slabosti, ki jih mora evangelij še ozdraviti. To so šovinizem, alkoholizem, nasilje v družinah, skromna udeležba pri evharistiji, vera v usodo ali praznoverje, ki vodijo k čaranju in magiji in drugo. A prav ljudska pobožnost je lahko najboljše izhodišče, da bi te slabosti ozdravili in se jih otresli.

70. Drži tudi, da je včasih težišče bolj na zunanjih oblikah izročila nekaterih skupin ali na domnevnih zasebnih razodetjih, ki jih imajo za edino veljavna. Obstaja neko krščanstvo na osnovi pobožnih vaj, ki ima individualen in čustveno poudarjen način življenja vere, ki v resnici ne ustreza pristni »ljudski pobožnosti«. Nekateri podpirajo te izrazne oblike, ne da bi se menili za družbeni napredek in oblikovanje vernikov. V nekaterih primerih delajo to, da bi dosegli gospodarske koristi ali dobili oblast nad drugimi. Ne smemo prezreti, da je v zadnjih desetletjih prišlo tudi do preloma v več rodov trajajočem predajanju krščanske vere v katoliškem ljudstvu. Nesporno je, da se mnogi čutijo razočarane in se prenehajo istovetiti s krščanskim izročilom. Nesporno je, da narašča število staršev, ki ne dajejo krstiti svojih otrok in jih ne učijo moliti. Nekateri odidejo v druge verske skupnosti. Naštevamo nekaj vzrokov tega preloma so: pomanjkanje pogovora v družini, vpliv družbenih občil, relativistični subjektivizem, nebrzdano potrošništvo, ki ga trg spodbuja, pomanjkanje pastoralne skrbi za uboge, premalo prisrčen sprejem v naših ustanovah in naša težava, da bi v pluralnem verskem okolju na novo omogočili vzpostaviti duhoven dostop do vere.

Izzivi mestne kulture

71. Novi Jeruzalem, sveto mesto (prim. Raz 21,2-4), je cilj, h kateremu potuje celotno človeštvo. Zanimivo je, da nam Božje razodetje pove, da se izpolnitev človeštva in zgodovine uresniči v mestu. Mesto moramo spoznati s kontemplativnega stališča, se pravi s pogledom vere, ki odkriva Boga, ki prebiva v hišah mesta, na njegovih cestah in na njegovih trgih. Božja navzočnost spremlja iskreno iskanje posameznikov in skupin, da bi našli oporo in smisel za svoje življenje. Bog prebiva med meščani in podpira solidarnost, bratstvo in teženje po dobrem, po resnici in pravici. Te navzočnosti ni treba vzpostaviti, ampak jo odkriti in pokazati. Bog se ne skriva pred ljudmi, ki ga iščejo z iskrenim srcem, tudi če to delajo tipaje, negotovo in po ovinkih.

72. Religiozni vidik v mestu posredujejo različni življenjski slogi in navade, ki so povezani z občutkom za čas, ozemlje in odnose, kar se razlikuje od sloga prebivalstva na deželi. Meščani se v vsakdanjosti pogosto borijo za preživetje, in v tem boju se skriva globoko razumevanje življenja, ki navadno vključuje tudi globoka verska čustva. To moramo upoštevati, da bi dosegli takšen pogovor, kakršnega je imel Gospod s Samarijanko ob vodnjaku, kjer je želela potešiti svojo žejo (prim. Jn 4,7-26).

73. V teh velikanskih novih prostranstvih nenehno nastajajo nove kulture, ki jih kristjani navadno ne pospešujejo ali osmišljajo, ampak od teh kultur sprejemajo drugačne jezikovne rabe, simbole, sporočila in vzorce, ki ponujajo nove življenjske usmeritve, ki so pogosto v nasprotju z Jezusovim evangelijem. V teh mestih je zaživela in utripa povsem nova kultura. Sinoda je ugotovila, da so danes spremembe v teh velikih območjih in kultura, v kateri se spremembe izražajo, odličen prostor za novo evangelizacijo. [61] To zahteva, da iznajdemo nove prostore in možnosti za molitev in občestvo, ki so privlačnejši in pomenljivejši za mestno prebivalstvo. Zaradi vpliva družbenih občil podeželska področja niso izvzeta iz teh kulturnih sprememb, ki povzročajo tudi znatne spremembe v načinu njihovega življenja.

74. To terja novo evangelizacijo, ki razsvetljuje nove oblike in prebuja temeljne vrednote, da bi stopili v stik z Bogom, z drugimi in z okoljem. Potrebno je, da dospemo tja, kjer nastajajo nove pripovedi (zgodbe) in vzorci, in z Jezusovo besedo dosežemo najgloblje jedro duše mest. Ne smemo pozabiti, da je mesto področje mnogih kultur. V velikih mestih lahko opazamo »vezno tkivo«, v katerem skupine oseb med seboj delijo iste življenjske prostore in podobne nazore in se združujejo v nove človeške povezave, kulturne prostore in nam nevidna mesta. Različne kulturne oblike *dejansko* živijo skupaj, a pogosto delujejo ločevalno in nasilno. Cerkev je poklicana, da se postavi v službo težavnega pogovora. Nekateri meščani prejemajo primerna sredstva za razvoj osebnega in družinskega življenja. Po drugi strani pa je zelo veliko »podeželanov«, »polmeščanov« ali »brezdomcev«. Mesto poraja nekakšno stalno ambivalentnost, kajti ko svojim meščanom ponuja neskončno veliko možnosti, se hkrati pojavljajo tudi številne težave za popoln razcvet za življenje mnogih. To nasprotje povzroča pretresljivo trpljenje. V mnogih delih sveta so mesta prizorišča množičnih protestov, v katerih na tisoče prebivalcev zahteva svobodo, glas v javnem življenju in pravičnost. Prav tako se uveljavljajo različne zahteve, ki jih tudi s silo ni mogoče utišati, če niso deležne ustreznega razumevanja.

75. Ne smemo prezreti, da se v mestih lahko množi trgovina z mamili in ljudmi, zloraba in izkoriščanje mladoletnih, zanemarjanje starih in bolnih, kakor tudi različne oblike korupcije in kriminala. Hkrati se tudi to, kar bi bilo lahko dragocen prostor srečanja in solidarnosti, pogosto spreminja v prostor bega in medsebojnega nezaupanja. Hiše in soseske se gradijo bolj za osamitev in obrambo kakor za povezovanje in vključevanje. Oznanjevanje evangelija je lahko podlaga za to, da bi v teh povezavah spet vzpostavili dostojanstvo človekovega življenja, kajti Jezus bi rad v mestih podarjal življenje v polnosti (prim. Jn 10,10). Enkraten in popoln smisel človeškega življenja, ki ga oznanja evangelij, je najboljšo zdravilo proti nevarnostim, ki prežijo v mestu. Seveda moramo pomisliti, da enoličen in tog evangelizacijski načrt ni primeren za to prepleteno stvarnost. Če pa človeškost živimo temeljito, tako da kvas evangelijskega pričevanja prodre v globino izzivov, in sicer v katerikoli kulturi in kateremkoli mestu, to prispeva, da kristjani postajamo boljši in mestu prinaša življenje.

II. SKUŠNJAVE DELAVCEV V DUŠNEM PASTIRSTVU

76. Neskončno sem hvaležen za zavzetost vseh, ki delajo v Cerkvi. Ne bi se rad zadrževal pri tem, da bi predstavil dejavnosti različnih ljudi, ki delujejo v dušnem pastirstvu, od škofov do najbolj skritih cerkvenih služb. Namesto tega bi rad premišljeval o izzivih, s katerimi se morajo vsi soočiti v okviru trenutne globalizirane kulture. Najprej moram zaradi pravičnosti povedati, da je prispevek Cerkve v sedanjem svetu velikanski. Naša bolečina in naš sram zaradi grehov nekaterih udov Cerkve in zaradi naših lastnih grehov ne sme biti vzrok, da bi pozabili, koliko kristjanov iz ljubezni žrtvuje svoje življenje. Koliko ljudi zdravijo in negujejo v zasilnih bolnišnicah ali jim tam omogočijo umreti v miru. V najubožnejših pokrajinah sveta spremljajo ljudi, ki so postali sužnji najrazličnejših odvisnosti. Žrtvujejo se za vzgojo otrok in mladih. Skrbijo za stare ljudi, ki so od vseh zapuščeni. V sovražnih okoljih skušajo posredovati vrednote ali se posvečajo na mnoge druge načine, ki razodevajo brezmejno ljubezen do človeštva, ki jim jo je navdihnil učlovečeni Bog. Zahvaljujem se za lep zgled, ki mi ga dajejo mnogi kristjani, ki veselo žrtvujejo svoje življenje in svoj čas. To pričevanje mi dobro de in me podpira v mojem osebnem prizadevanju, da bi premagoval sebičnost, in se mogel še bolj razdajati.

77. Kljub temu smo kot otroci našega časa vsi nekako pod vplivom sedanje globalizirane kulture, ki nam sicer ponuja vrednote in nove možnosti, a nas lahko tudi omejuje, vpliva na nas in nas celo napravi bolne. Priznavam, da moramo ustvariti ustrezne kraje, ki bi motivirali in ozdravili delavce v dušnem pastirstvu, »kraje, kjer lahko obnovimo svojo vero v križanega in vstalega Jezusa Kristusa, kjer lahko med seboj delimo svoja najgloblja vprašanja in vsakodnevne skrbi, kjer lahko svoje življenje in svoje izkušnje globoko preverimo v luči evangelija, s ciljem, da bi svoje osebne in družbene odločitve usmerili k dobremu in lepemu«. [62] Hkrati bi rad opozoril na nekatere posebne skušnjave, s katerimi se spoprijemajo pastoralni delavci.

78. Danes je mogoče pri mnogih pastoralnih delavcih, tudi posvečenih osebah, zaznati pretirano skrb za osebno samostojnost in sprostitev. To je razlog, da doživljajo svoje naloge le kot dodatek življenja, kakor da ne bi bile del njihove istovetnosti. Duhovno življenje je hkrati pomešano z nekaterimi verskimi prvinami, ki dajejo neko tolažbo, a ne hranijo srečanja z drugimi, zavzetosti v svetu in gorečnosti za evangelizacijo. Zato je mogoče pri mnogih, ki so dejavni v oznanjevanju, ugotoviti poudarjanje *individualizma*, *krizo istovetnosti in upadanje vneme*, čeprav molijo. Te tri tegobe se med seboj prepletajo.

79. Medijska kultura in nekateri intelektualni krogi priložnostno posredujejo izrazito nezaupanje do oznanila Cerkve in neko ohladitev. Zato mnogi pastoralni delavci, čeprav molijo, razvijejo nekakšen manjvrednostni kompleks, ki jih vodi k temu, da zmanjšujejo ali skrivajo svojo krščansko istovetnost in prepričanje. Tako nastane začarani krog, ker niso več srečni ob tem, kar so in kar delajo. Ne istovetijo se več z oznanjevalnim poslanstvom, kar slabi njihovo zavzetost. Končno zadušijo misijonsko veselje v nepremagljivi želji, da bi bili takšni kakor drugi, in da bi imeli, kar imajo vsi drugi. Na ta način oznanjevalno nalogo občutijo kot prisilo, posvečajo ji malo truda in zelo malo časa.

80. Pri pastoralnih delavcih se neodvisno od duhovnega sloga ali miselne usmeritve, ki jo morda imajo, razvije relativizem, ki je še nevarnejši, kakor če nauk postavljamo pod vprašaj. To je povezano z najglobljimi in najiskrenejšimi odločitvami, ki določajo življenjsko obliko. Ta praktični relativizem obstoji v tem, da ravnamo, kakor da Boga ni, da se odločamo, kakor da ne bi bilo ubogih, da sanjamo, kakor da ne bi bilo drugih, da delamo tako, kakor da ne bi bilo ljudi, ki še niso sprejeli oznanila. Treba je omeniti, da celo tisti, ki ima na videz trdna doktrinalna in duhovna prepričanja, pogosto pade v življenjski slog, ki vodi k temu, da se oklepa gospodarskih gotovosti, oblasti in človeške slave, ki si jih zagotovi na vse načine, namesto da bi življenje daroval za druge v poslanstvu. Ne pustimo si vzeti misijonarskega poleta!

Zavračanje sebične naveličanosti

81. V času, ko potrebujemo več misijonarske vneme, ki svetu prinaša sol in luč, se mnogi laiki bojijo, da bi jih kdo povabil, naj prevzamejo kakšno apostolsko nalogo. Zato se skušajo izogibati vsaki obveznosti, ki bi jim mogla vzeti prosti čas. Danes je na primer zelo težko dobiti usposobljene katehiste za župnije, ki bi v svoji nalogi vztrajali več let. Nekaj podobnega se dogaja pri duhovnikih, ki so kakor obsedeni s skrbjo za svoj osebni čas. To pogosto izhaja iz tega, da želijo nujno ohraniti svojo samostojnost, kakor da bi bilo evangelizacijsko poslanstvo nevaren strup in ne vesel odgovor na Božjo ljubezen, ki nas kliče k poslanstvu ter nas izpolnjuje in napravi rodovitne. Nekateri se upirajo temu, da bi se scela predali poslanstvu, in zapadajo v hromečo naveličanost.

82. Težava ni vedno pretirana dejavnost, ampak so predvsem dejavnosti, ki jih slabo izpolnjujemo, brez ustreznih nagibov, brez duhovnosti, ki prežema dejavnost in jo napravi zaželeno. Zato se

dogaja, da dolžnosti prekomerno utrujajo in človeka včasih napravijo bolnega. Ne gre za miren in veder napor, ampak za napet, ubijajoč trud, ki nas ne zadovolji in ga zato ne sprejmemo. Ta pastoralna naveličanost ima lahko različne vzroke. Nekateri ji zapadejo, ker se ukvarjajo z neuresničljivimi načrti in se ne posvečajo temu, kar bi mogli mirno storiti. Drugi ne sprejmejo težavnega razvoja dogodkov in hočejo, da vse pade z neba. Spet drugi se oklepajo načrtov ali uspehov, ki jih gojijo v svoji nečimrnosti. Nekateri pa so izgubili pravi stik z ljudmi in so zašli v razosebljeno dušno pastirstvo, ki vodi k temu, da so bolj pozorni na organizacijo kakor na ljudi, tako da jih bolj zanima »zemljevid potovanja« kakor pot sama. Drugi padejo v naveličanost, ker ne znajo čakati in hočejo obvladati ritem življenja. Današnje hlepenje, da bi dosegli neposredne učinke, ima za posledico, da pastoralni delavci težko prenašajo nasprotovanja, navidezen neuspeh, kritiko, križ.

83. Tako nastaja največja nevarnost, »sivi pragmatizem cerkvene vsakdanjosti, kjer na videz vse poteka v redu, v resnici pa vera peša in se utaplja v malodušju«. [63] Nastaja pokopališka psihologija, ki postopno spreminja kristjane v muzejske mumije. Razočarani nad resničnostjo, nad Cerkvijo ali nad samim seboj, kristjani živijo v stalni skušnjavi, da bi se oklepali žalosti, ki se polasti srca, kakor »najdragocenejši od demonovih napojev«. [64] Kristjani, poklicani, da bi prinašali luč in življenje, pustijo, da jih končno očarajo stvari, ki porajajo samo temo in notranjo utrujenost ter slabijo apostolsko gorečnost. Iz vseh teh razlogov si upam vztrajati: Ne pustimo si vzeti veselja evangeliziranja!

Zavračanje jalovega pesimizma

84. Veselja iz evangelija nam ne more nič in nihče vzeti (prim. Jn 16,22). Tegobe našega sveta – in tegobe Cerkve – nam nikdar ne bi smele biti opravičilo za zmanjševanje naše zavzetosti in gorečnosti. Glejmo nanje kot na izzive, da rastemo. Poleg tega je pogled vere zmožen prepoznavati luč, ki jo Sveti Duh vedno podarja sredi teme, saj velja: »Kjer se je pomnožil greh, se je še veliko bolj pomnožila milost« (Rim 5,20). Naša vera je poklicana, da zasluti vino, v katerega mora biti spremenjena voda, in odkrije pšenico, ki raste med plevelom. Petdeset let po 2. vatikanskem cerkvenem zboru največji realizem ne sme pomeniti manjšega zaupanja v Duha, še manj v velikodušnosti, četudi nas bolijo težave našega časa in nikakor nismo naivni optimisti. V tem smislu lahko še enkrat poslušamo besede blaženega Janeza XXIII. tistega znamenitega dne, 11. oktobra 1962: »Včasih prihajajo do naših ušes žalostni glasovi, ki sicer pričujejo o veliki vnemi, a vrednotijo dejstva brez zadostne objektivnosti in modre sodbe. V modernih časih vidijo samo krivico in propad. /.../ Toda tem prerokom nesreče nikakor ne moremo pritrditi, če napovedujejo samo nesrečne dogodke, kakor da je konec sveta pred vrati. V sedanjem svetu nas Božja previdnost vodi k novemu redu odnosov med ljudmi. Ta red z delom ljudi samih in daleč onkraj njihovih pričakovanj vedno v večji meri dopolnjuje njihove načrte, ki so višji kot človeške misli in jih ni mogoče preračunati. In vse, tudi različna mnenja med ljudmi, so vedno bolj v blagor Cerkve.« [65]

85. Ena najresnejših skušnjav, ki dušijo vnemo in smelost, je občutek poraza, ki nas spreminja v nezadovoljne in zamorjene pesimiste z mračnim obrazom. Nihče se ne more lotiti boja, če vnaprej popolnoma ne računa na zmago. Kdor začenja brez zaupanja, je že vnaprej napol izgubil bitko in zakopal svoje talente. Tudi če se človek boleče zaveda svojih slabosti, mora iti naprej, ne sme se vdati. Misli mora na to, kar je Gospod rekel sv. Pavlu: »Dovolj ti je moja milost, moč se namreč v slabotnosti izpopolnjuje« (2 Kor 12,9). Krščanska zmaga je vedno križ, a križ, ki je hkrati zmagoslavni prapor, ki ga nosimo z bojovito krotkostjo nasproti hudičevim napadom. Hudobni duh poraza je brat skušnjave, da bi predčasno ločili pšenico od pleva. Je sad tesnobnega, samozadostnega nezaupanja.

86. Očitno je, da je na nekaterih krajih zgodilo duhovno »opustošenje«. To je posledica načrtovanja družb, ki so se hotele graditi brez Boga ali pa so uničile svoje krščanske korenine. Tam »krščanski svet postaja nerodoviten in izčrpan kakor popolnoma izžeta tla«. [66] V drugih deželah nasilno nasprotovanje zoper krščanstvo sili kristjane, da svojo vero živijo tako rekoč skrito v deželi, ki jo imajo radi. To je druga, zelo boleča oblika puščave. Tudi lastna družina ali lastno delovno mesto moreta biti to suho okolje, v katerem je treba ohraniti vero in jo skušati izžarevati. »A prav iz izkušnje puščave, iz te praznine moremo ponovno odkriti veselje vere, njen življenjski pomen za nas ljudi. V puščavi človek spet odkrije vrednost tega, kar je bistveno za življenje. Tako so v današnjem svetu nešteta, pogosto posredno ali negativno izražena znamenja žeje po Bogu, po zadnjem smislu življenja. V puščavi potrebuješ predvsem verujoče ljudi, ki s svojim življenjem kažejo pot v obljubljeni deželi in tako ohranjajo upanje.« [67] V vsakem primeru smo v teh okoliščinah poklicani, da bi bili velike amfore (vrči z vodo), da bi drugim dali piti. Včasih se amfora spremeni v težak križ. A prav na križu se nam je Gospod, preboden s sulico, podaril kot vir žive vode. Ne pustimo si vzeti upanja!

Pritrditev novim odnosom, ki jih oblikuje Jezus Kristus

87. Danes, ko so mreže in sredstva človeške komunikacije dosegli neverjetne razvoje, čutimo izziv, da bi odkrili in posredovali »mistiko«, ki je v tem, da živimo skupaj, da se pomešamo med druge, se med seboj srečujemo, se držimo za roke, se opiramo drug na drugega, da smo deležni te nekoliko zmedene množice, ki se more spremeniti v pravo izkušnjo bratstva, v solidarno karavano, v sveto romanje. Na ta način se največje možnosti komunikacije lahko izkažejo za največje možnosti srečanja in solidarnosti med vsemi. Če bi mogli slediti tej poti, bi bilo to nekaj zelo dobrega, zelo zdravnega, zelo osvobajajočega, velik izvir upanja! Blagodejno je, če gremo iz sebe, da bi se združili z drugimi. Zapiranje vase pomeni, da okusimo grenak strup brezizhodnosti. Zaradi vsake naše sebične izbire, ki jo storimo, bo človeštvo prikrajšano.

88. Krščanski ideal bo vedno klical k premagovanju sumničenja in stalnega nezaupanja, strahu, da bi nas preplavilo, in obrambnih naravnosti, ki nam jih nalaga današnji svet. Mnogi skušajo pred drugimi pobegniti v prijetno zasebno življenje ali v ozek krog najbližjih prijateljev ter se odrečejo realizmu družbene razsežnosti evangelija. Nekateri namreč hočejo povsem duhovnega Kristusa

brez telesa in brez križa, zato tudi iščejo medosebne odnose samo prek visoko razvitih aparatov, prek zaslonov in sistemov, ki jih na ukaz lahko vključijo in izključijo. Medtem pa nas evangelij vedno vabi, da pristanemo na tveganje srečanja z obličjem drugega, z njegovo telesno navzočnostjo, ki nas kliče k nenehnemu, neposrednemu telesnemu stiku, z njegovo bolečino in njegovimi prošnjami, z njegovim nalezljivim veseljem. Resnična vera v učlovečenega Božjega Sina je neločljiva od darovanja samega sebe, od pripadnosti skupnosti, od služenja, od sprave z osebo drugih. Božji Sin nas je v svojem učlovečenju povabil k revoluciji nežne ljubezni.

89. Osamljenost, ki je oblika zaprtosti vase, se lahko izraža v napačni avtonomiji, ki izključuje Boga in lahko celo v verskem območju najde obliko duhovnega potrošništva, ki se prilagaja njegovemu bolestnemu individualizmu. Vračanje k svetemu in duhovno iskanje, ki zaznamujeta naš čas, sta dvoumna pojava. Bolj kakor brezboštvo je danes pred nami izziv, kako naj ustrezno odgovorimo na žejo po Bogu pri mnogih ljudeh. Ljudje naj ne poskušajo potešiti te žeje z zavajajočimi odgovori ali tako, da iščejo Jezusa Kristusa brez telesa in brez dejavne zavzetosti za druge. Če v Cerkvi ne najdejo duhovnosti, ki jih ozdravlja, osvobaja, napolnjuje z življenjem in mirom ter jih hkrati kliče k solidarnim odnosom in k misijonarski rodovitnosti, bodo končno podlegli varljivim ponudbam, ki ne počlovečujejo in ne dajejo časti Bogu.

90. Pristne oblike ljudske pobožnosti so zdrave, ker so porojene iz utelešenja krščanske vere v ljudsko kulturo. Prav zato vključujejo osebni odnos z Bogom, z Jezusom Kristusom, z Marijo, s svetniki, ki imajo telo in obraz, ne pa z nekimi meglenimi energijami ali silami. Primerne so za krepitev možnosti odnosa in ne za pobeg v samotnost. V drugih delih naše družbe pa vedno bolj cenijo oblike »duhovnega dobrega počutja« brez skupnosti, »teologije blaginje« brez bratske odgovornosti ali pa razosebljenih izkušenj, ki niso nič drugega kot oblika osredinjenja nase.

91. Pomemben izziv je pokazati, da rešitev nikoli ni v tem, da bežimo pred osebnim in zavzetim odnosom z Bogom, ki se hkrati zavzema za služenje drugim. Prav to se dogaja danes, če se verniki nekako izmikajo in skrivajo pred drugimi in če premeteno bežijo z enega na drug kraj, ali od ene naloge k drugi, ne da bi pognali globoke in trdne korenine: »Misel, da je drugod bolje, in želja po spremembi, je že mnoge prevarala«. [68] Nekoristna je pomoč, ki napravlja srce, včasih pa tudi telo, bolno. Pomembno je pomagati do spoznanja, da je edina pot v tem, da se naučimo pravilno srečevati z ljudmi, ko jih cenimo in sprejemamo kot sopotnike brez notranjega odpora. Še bolje: gre za to, da se naučimo spoznati Jezusa v obličju drugih, v njihovem glasu, v njihovih potrebah. Prav tako je pomembno, da se naučimo trpeti v objemu s križanim Jezusom, kadar doživljamo krivične napade ali nehvaležnosti, ne da bi se kadarkoli naveličali izbirati bratstvo. [69]

92. Prava ozdravitev je v tem, da z drugimi stopimo v tak odnos, ki nas resnično ozdravlja in ne naredi bolnega. To je *mistično* kontemplativno bratstvo, ki prepozna sveto veličino bližnjega, ki zna najti Boga v vsaki človeški osebi, ki zna prenašati tegobe skupnega življenja s tem, da se oklepa Božje ljubezni; ki zna odpreti srce za Božjo ljubezen, da bi iskali srečo drugih, kakor jo želi njihov nebeški Oče. Prav v tem času in tudi tam, kjer so Gospodovi učenci »mala čreda« (Lk

12,32), so poklicani, da živijo občestvo, ki je sol zemlje in luč sveta (prim. Mt 5,13,16). Poklicani so, da na vedno nov način pričujejo za evangelij. [70] Ne pustimo si vzeti občestva!

Zavračanje duhovne posvetnosti

93. Duhovna posvetnost, ki se skriva za videzom vernosti in celo ljubezni do Cerkve, je v tem, da iščemo človeško čast in osebni blagor namesto Gospodove časti. Prav to Jezus očita farizejem: »Kako bi mogli verovati vi, ki sprejemate čast drug od drugega in ne iščete časti, ki jo daje edini Bog?« (Jn 5,44). Gre za pretanjeni način iskanja »svoje koristi in ne tega, kar je Jezusa Kristusa« (Flp 2,21). Privzema si različne oblike, glede na človekovo naravo in njegov položaj. Ker se duhovna posvetnost navezuje na iskanje videza, ni vedno povezana z javnimi grehi in je na zunaj videti vse v redu. A če bi ta miselnost preplavila Cerkev, »bi bilo to neskončno bolj pogubno kakor vsaka druga zgolj moralna posvetnost«. [71]

94. Ta posvetnost lahko izhaja zlasti iz dveh med seboj najgloblje povezanih izvirov. Prvi je očarljivost gnosticizma, vere zaprte v subjektivizem, pri katerem je pomembna edino določena izkušnja ali vrsta utemeljitev in spoznanj, o katerih človek misli, da morejo tolažiti in razsvetljevati. A tu je človek navsezadnje zaprt v svojem lastnem razumu in svojih čustvih. Drugi izvir posvetnosti je nase naravnani in prometejski neopelagijanizem tistih, ki se navsezadnje zanašajo samo na svoje moči in se počutijo vzvišene nad druge, ker izpolnjujejo določene predpise ali ker so neomajno zvesti nekemu katoliškemu slogu iz preteklosti. To je domnevna, doktrinalna ali disciplinska varnost, ki je povod za narcistično ali avtoritarno zavest izbrancev. Tukaj človek analizira in vrednoti, namesto da bi evangeliziral druge, porablja moči v nadziranju, namesto da bi olajševal pristop k milosti. V nobenem primeru ni pravega zanimanja ne za Jezusa Kristusa ne za ljudi. V tem se izraža antropocentrična zaprtost vase. Oba pojava pomenita zapiranje vase. Ni si mogoče predstavljati, da bi moglo iz teh ponarejenih oblik krščanstva izhajati pravo evangelizacijsko zaupanje.

95. Ta grozeča posvetnost se kaže v mnogih oblikah ravnanja, ki so si med seboj nasprotne, a vse hočejo »obvladati cerkveni prostor«. Pri nekaterih je mogoče ugotoviti razkazovanje v bogoslužju, nauku in ugledu Cerkve. Pri tem pa se ne menijo za to, da bi res vsadili evangelij v Božje ljudstvo in dejanske zahteve našega časa. Na ta način se življenje Cerkve spreminja v muzejski predmet ali v posest posameznikov. Pri drugih se ista duhovna posvetnost skriva za privlačnostjo, da bi mogli razkazovati družbene ali politične dosežke, ali v častihlepju, ki je povezano z upravljanjem zunanjih zadev, ali tudi v tem, da jim je mar le lasten ugled in uresničenje samega sebe. Duhovna posvetnost se lahko izraža tudi v različnih oblikah, ko človek prepričuje sebe, da je močno vpet v družbeno življenje, napolnjeno s potovanji, zborovanji, večerjami in sprejemi. Ali pa se odraža v funkcionalističnem upravljanju, ki je prenapolnjeno s statistikami, načrtovanji in vrednotenji, kjer glavne koristi nima verno ljudstvo, ampak Cerkev kot ustanova (organizacija). V vseh primerih tej miselnosti manjka pečat učlovečenega, križanega in vstalega Kristusa. Zapira se v skupine izbrancev in ne išče oddaljenih ali neskončnih množic, ki so žejne Kristusa. Tu ni več vneme za

evangelij, ampak za egocentrično samovšečnost.

96. V tem okviru raste častihlepje tistih, ki se zadovoljijo s tem, da imajo neko oblast, in hočejo biti raje generali poraženih vojsk, kakor navadni vojaki, ki se še naprej borijo. Kolikokrat sanjamo o natančnih in dobro zasnovanih apostolskih razširitvenih načrtih, ki so tako značilni za poražene generale! Tako zatajimo svojo cerkveno zgodovino, ki je slavna, kolikor je zgodovina žrtev, upanja, vsakodnevnih bojov, življenja v služanju, stanovitnosti v delu, saj vedno delamo v »potu svojega obraza«. Namesto tega se nečimrno pogovarjamo in govorimo o »tem, kar bi morali storiti« in sicer kot duhovni učitelji in izvedenci, ki kažejo pot, po kateri sami ne hodijo. Namesto tega izgubljammo čas z govoričenjem, »kaj bi bilo treba storiti«, kar imenujemo greh »kaj je treba storiti«. Mi pa se nekontrolirano ukvarjamo z domišljijo in izgubljammo stik z dejanskim življenjem in težavami našega vernega ljudstva.

97. Kdor je padel v to posvetnost, gleda od zgoraj navzdol in od daleč, zavrača preroštvo bratov, spravlja na slab glas tistega, ki njega postavlja pod vprašaj, stalno izpostavlja napake drugih in je suženj videza. Polet srca utesni na ozko obzorje svoje zaprtosti vase in svojih ciljev. Posledica je, da se ničesar ne nauči iz svojih grehov in tudi ni zares odprt za odpuščanje. To je strašna korupcija z videzom dobrega. Moramo se ji izogibati, ko Cerkev usmerjamo k temu, da gre ven iz sebe v poslanstvo, naravnano na Jezusa Kristusa, v zavzemanju za uboge. Bog nas obvaruj pred posvetno Cerkvijo, pred duhovnimi ali pastoralnimi pretvezami! Ta dušeča posvetnost doseže ozdravljenje, ko človek okusi čisti zrak Svetega Duha, ki nas osvobaja tega, da se vrtimo okrog sebe, skriti v religioznem videzu brez Boga. Ne pustimo si vzeti evangelija!

Zavračanje medsebojne vojne

98. Koliko vojn je znotraj Božjega ljudstva in v različnih skupnostih! Koliko vojn iz zavisti in ljubosumnosti v soseski, na delovnem mestu, tudi med kristjani! Duhovna posvetnost nekatere kristjane vodi k temu, da so v sporu z drugimi kristjani, ki se upirajo njihovemu stremljenju po oblasti, videzu, zabavi ali gospodarski varnosti. Poleg tega nekateri v srcu ne čutijo več pripadnosti Cerkvi, da bi ji s tem izrazili svoje nasprotovanje. Bolj kakor k celotni Cerkvi z njeno bogato mnogovrstnostjo pripadajo tej ali oni skupini, ki se počuti kot nekaj drugačnega ali nekaj posebnega.

99. Vojne in nasilje trgajo Cerkev ali pa je ranjena od razširjenega individualizma, ki ločuje ljudi in jih postavlja druge nasproti drugim, ko vsak stremi za svojim udobjem. V različnih deželah vnovič oživijo napetosti in stare ločitve, ki so jih delno že imeli za premagane. Kristjane vseh skupnosti sveta bi rad posebej prosil za pričevanje bratskega sožitja, ki privlači in razsvetljuje. Naj bi vsi mogli občudovati, kako skrbite drug za drugega, kako se medsebojno spodbujate in drug drugega spremljate: »Po tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, če boste imeli ljubezen med seboj« (Jn 13,35). Prav to je Jezus z gorečo molitvijo prosil Očeta: »Da bi bili vsi eno ... v nama ..., da bo svet veroval« (Jn 17,21). Pazimo na skušnjava zavisti! Vsi smo v istem čolnu in gremo proti istemu

pristanišču. Izprosimo si milost, da se bomo veselili sadov drugih, ki pripadajo vsem.

100. Za tiste, ki so ranjeni s starimi ločitvami, je težko sprejeti, da jih spodbujamo k odpuščanju in spravi, ker mislijo, da ne opazimo njihove bolečine ali pa si lastimo pravico, da jih vodimo k izgubi njihovega spomina in njihovih idealov. Če pa vidijo pričevanje zares bratskih in spravljenih skupnosti, je to vedno luč, ki privlači. Zato z bolečino ugotavljam, da je v nekaterih krščanskih skupnostih in celo med posvečenimi osebami prostor za razne oblike sovraštva, razdora, obrekovanja, opravljanja, maščevanja, ljubosumja in želje, da bi za vsako ceno uveljavili svoje predstave, vse do preganjanj, ki so podobna pravemu preganjanju čarovnic. Koga hočemo evangelizirati s tem ravnanjem?

101. Prosim Gospoda, naj nam da razumeti zapoved ljubezni. Kako dobro je, da imamo to zapoved! Kako dobro nam dene, da ljubimo drug drugega, kljub vsemu! Da, kljub vsemu! Opomin sv. Pavla velja vsem nam: »Ne daj se premagati hudemu, ampak premaguj hudo z dobrim« (Rim 12,21). In spet: »Ne omagujmo, ko delamo dobro« (Gal 6,9). Vsi imamo simpatije in antipatije in morda smo prav v tem trenutku jezni na koga. Recimo vsaj Gospodu: »Gospod, jezen sem na tega, na ono. Prosim te zanj in zanjo.« Moliti za človeka, na katerega smo jezni, je lep korak k ljubezni in dejanje evangelizacije. Storimo to že danes! Ne pustimo si vzeti ideala bratske ljubezni!

Nadaljnji cerkveni izzivi

102. Laiki so velikanska večina Božjega ljudstva. V njihovi službi je manjšina: posvečeni nosilci službe. Zavest istovetnosti in poslanstva laikov v Cerkvi je v porastu. Imamo na voljo številne laike, čeprav jih še ni dovolj. Ti laiki imajo globok čut za skupnost in zvesto zavzetost v ljubezni do bližnjega, v katehezi, v obhajanju vere. Toda ozaveščanje odgovornosti laikov, ki izhaja iz krsta in birme, se ne kaže povsod v isti meri. V nekaterih primerih zato, ker niso dovolj izobraženi, da bi prevzeli pomembne odgovornosti. V drugih pa zato, ker v svojih krajevnih Cerkvah zaradi pretiranega klerikalizma, ki jih ne priteguje k odgovornostim, niso našli prostora, da bi se mogli izražati in delovati. Tudi če je mogoče zaznati večjo udeleženo mnogih pri laičkih službah, se ta zavzetost ne kaže tako, da bi krščanske vrednote prodirale v družbeni, politični in gospodarski svet. Večkrat se omejuje na cerkvene naloge brez stvarnega prizadevanja za to, da bi z evangelijem spremenili družbo. Oblikovanje laikov in evangeliziranje poklicnih in intelektualnih skupin predstavljata pomemben pastoralni izziv.

103. Cerkev priznava nepogrešljiv prispevek, ki ga daje žena v družbi s tenkočutnostjo, intuicijo in značajskimi zmožnostmi, ki so navadno značilnejše za žene kakor za može. Na primer posebna ženska pozornost do drugih, ki se izraža posebej, tudi če ne izključno, v materinstvu. Z veseljem vidim, kako številne žene skupaj z duhovniki delijo pastoralne odgovornosti, dajejo svoj prispevek k spremljanju posameznikov, družin ali skupin in dajejo nove pobude za teološko premišljevanje. Toda še je treba razširiti prostor za učinkovito žensko navzočnost v Cerkvi. Kajti »ženski genij je nepogrešljiv v vseh izraznih oblikah družbenega življenja. Zato mora biti navzočnost žena

zajamčena tudi na področju dela«, [72] prav tako tudi na različnih mestih, kjer sprejemajo pomembne odločitve tako v Cerkvi kot v družbenih strukturah.

104. Zahtevanje zakonitih pravic žena na osnovi trdnega prepričanja, da imajo moške in žene isto dostojanstvo, postavlja Cerkev pred globoka vprašanja, ki jo izzivajo in ki jih ni mogoče površno obiti. Možem pridržano duhovništvo kot znamenje Kristusa Ženina, ki se daruje v evharistiji, je vprašanje, ki ni predmet razprave, a je lahko povod za posebne spore, če se zakramentalno polnomočje preveč istoveti z oblastjo na splošno. Ne smemo pozabiti, da smo, ko govorimo o duhovniškem polnomočju, »na ravni *funkcije* in ne na ravni *dostojanstva* ali svetosti«. [73] Službeno duhovništvo je eno od sredstev, ki jih je Jezus postavil za služenje svojemu ljudstvu. A naše veliko dostojanstvo izvira iz krsta, ki je dostopen vsem. Priličenje duhovnika s Kristusom Glavo – se pravi, z glavnim virom milosti – ne vključuje povzdignjenja, ki ga postavlja na vrh vsega drugega. V Cerkvi funkcije ne utemeljujejo »nadrejenosti enih nad drugimi«. [74] V resnici je žena, Marija, pomembnejša kakor škofje. Tudi če funkcijo službenega duhovništva pojmuje »hierarhično«, moramo upoštevati, da je »povsem naravnana na svetost Kristusovih udov«. [75] Njen ključ in osište ni njena oblast, pojmovana kot gospodovanje, ampak njeno polnomočje za posredovanje zakramenta evharistije. Na tem sloni njena avtoriteta, ki je vedno služenje ljudstvu. Tu se javlja velik izziv za pastirje in teologe, ki bi mogli prispevati k globljemu spoznanju, kaj to vključuje glede možne vloge žene tam, kjer sprejemajo pomembne odločitve v različnih območjih Cerkve.

105. Mladinsko pastoralno, kakor jo navadno uresničujemo, je prizadel val družbenih sprememb. Mladi v pogosto v običajnih strukturah ne najdejo odgovorov na svoje skrbi, stiske, težave in ranjenosti. Odrasli jim moramo potrpežljivo prisluhniti, razumeti njihove skrbi in njihove zahteve ter se naučiti z njimi govoriti jezik, ki ga razumejo. Prav zaradi tega razloga vzgojni predlogi ne obrodijo pričakovanih sadov. Povečanje in rast združenj in gibanj pretežno mladih lahko razlagamo kot delovanje Svetega Duha, ki omogoča nova pota, ki se ujemajo z njihovimi pričakovanji in njihovim iskanjem globlje duhovnosti in zavesti dejanske pripadnosti. Vendar je potrebno dejavno udeležbo teh skupin okrepiti znotraj celotne pastore Cerkve. [76]

106. Tudi če ni vedno enostavno pritegniti mladih, smo vendarle dosegli napredek na dveh področjih: v zavesti, da jih evangelizira in vzgaja celotna skupnost, in v nujnosti, da pridejo bolj do veljave. Priznati je treba, da so v sedanjem trenutku krize zavzetosti in občestvenih vezi vendar mnogi mladi, ki spričo trpljenja na svetu prispevajo svojo solidarno pomoč in se lotevajo različnih oblik dejavnosti in prostovoljstva. Nekateri se udeležujejo župnijskega življenja in v svojih škofijah ali na drugih krajih ustanavljajo skupine pomoči in različne misijonarske pobude. Kako lepo je, če so mladi »sopotniki vere«, srečni, da prinašajo Jezusa na vsako cesto, na vsak trg, na vsak konec sveta!

107. Marsikje primanjkuje poklicanosti za duhovništvo in posvečeno življenje. Vzrok je pogosto pomanjkanje nalezljive apostolske gorečnosti v župnijah, tako da te poklicanosti ne navdušujejo in

ne pritegujejo. Prave poklicanosti vzniknejo tam, kjer je življenje, gorečnost in volja, da bi Kristusa prinašali drugim. Celo v župnijah, kjer duhovniki niso zelo zavzeti in veseli, bratsko in vneto občestveno življenje verujočih prebuja željo, da bi se povsem posvetili Bogu in evangelizaciji. To se dogaja zlasti, če ta živa župnija stanovitno moli za poklice in ima pogum, da svojim mladim predlaga pot posebne posvetitve. Po drugi strani pa se danes kljub pomanjkanju poklicanosti jasneje zavedamo nujnosti boljše izbire duhovniških kandidatov. Semenišč ne smemo polniti na osnovi vsakršnih nagibov, še zlasti ne, če so ti nagibi povezani s čustveno negotovostjo ali iskanjem oblik oblasti, človeške časti ali gospodarske blaginje.

108. Kakor sem že rekel, ni bil moj namen podati popolne analize, ampak vabim skupnosti, da izpopolnijo in obogatijo te poglede na osnovi zavesti izzivov, ki se tičejo njih samih in njihovih bližnjih. Upam, da pri tem upoštevajo, da je vsakokrat, ko skušamo v trenutnem položaju spoznati znamenja časa, primerno poslušati mlade in stare. Oboji so upanje narodov. Stari prispevajo spomin in modrost izkušnje, ki vabi, da ne bi po neumnem ponavljali istih napak preteklosti. Mladi pa nas kličejo, da bi spet prebudili in okrepili upanje. Mladi namreč nosijo v sebi nova pričakovanja in nas odpirajo prihodnosti, tako da ne ostajamo ujeti v domotožju po strukturah in navadah, ki v današnjem svetu niso več nosilci življenja.

109. Izzivi so zato, da jih premagujemo. Bodimo stvarni, vendar ne izgubimo vedrine, drznosti in upanja polne podaritve! Ne pustimo si vzeti misijonarske moči!

Tretje poglavje

OZNANJEVANJE EVANGELIJA

110. Potem ko sem namenil pozornost nekaterim izzivom sedanjega položaja, bi zdaj rad spomnil na nalogo, ki nas pritiska v vsaki dobi in na vsakem kraju. Saj »ne more biti nobene prave evangelizacije brez *jasnega oznanjevanja*, da je Jezus Gospod«, in brez »prvenstva oznanjevanja Jezusa Kristusa /.../, kakorkoli že poteka evangelizacija« [77]. Janez Pavel II. je povzel skrbi azijskih škofov in zatrdil: »Če naj Cerkev v Aziji izpolni nalogo, katero ji je namenila Božja previdnost, potem mora imeti vašo popolno prednost evangelizacija kot veselo, potrpežljivo in nadaljnje oznanjevanje odrešenjskega dela in vstajenja Jezusa Kristusa.« [78] To velja za vse.

I. CELOTNO BOŽJE LJUDSTVO OZNANJA EVANGELIJ

111. Evangelizacija je naloga Cerkve. A ta nosilka evangelizacije je veliko več kakor organska in hierarhična institucija; je predvsem ljudstvo na svojem romanju k Bogu. Gotovo gre za *skrivnost*, ki je zakoreninjena v Presveti Trojici. Njen zgodovinski lik pa je ljudstvo romarjev in oznanjevalcev, ki presega vsak, še tako nujen institucionalni izraz. Predlagam, da se nekoliko pomudimo pri tem

načinu umevanja Cerkve, ki ima svoj poslednji temelj v svobodni in nedolgovani pobudi Boga.

Ljudstvo za vse

112. Zveličanje, ki nam ga naklanja Bog, je delo njegovega usmiljenja. Nobenega človeškega dejanja ni, pa naj bo še tako dobro, ki bi nam zaslužilo tako velik dar. Bog nas priteguje k sebi iz čiste milosti, da bi nas združil s seboj. [79] Bog pošilja svojega Duha v naša srca, da bi nas napravil za svoje otroke, da bi nas spremenil in usposobil za to, da bi s svojim življenjem odgovorili na njegovo ljubezen. Jezus Kristus pošilja Cerkev kot od Boga podarjeni zakrament odrešenja. [80] Cerkev s svojim oznanjevalnim delovanjem sodeluje kot orodje tiste Božje milosti, ki učinkuje nenehno in onkraj vsakršnega nadzora. Benedikt XVI. je to posrečeno izrazil, ko je odprl sinodalno zasedanje: »Zato je vedno pomembno vedeti, da prva beseda, resnična pobuda, resnično delovanje prihaja od Boga. Samo ko se pridružimo tej Božji pobudi, samo ko si izprosimo to Božjo pobudo, moremo skupaj z njim in v njem postati oznanjevalci.« [81] Načelo *prvenstva milosti* mora biti svetilnik, ki nenehno razsvetljuje naša razmišljanja o evangelizaciji.

113. To zveličanje, ki ga Bog uresničuje in Cerkev veselo oznanja, je namenjeno vsem. [82] Bog je ustvaril možnost, da bi se združil z vsakim posameznim človekom vseh časov. Odločil se je, da jih skliče kot ljudstvo in ne kot osamljena bitja. [83] Nihče ne doseže zveličanja sam, se pravi niti kot izolirani posameznik, niti iz lastne moči. Bog nas priteguje, upoštevajoč različen potek medčloveških odnosov, ki ga prinaša s seboj življenje v človeški družbi. To ljudstvo, ki si ga je Bog izvolil in ga sklical skupaj, je Cerkev. Jezus ne reče apostolom, naj sestavljajo izključno skupino, skupino izbrancev. Jezus pravi: »Pojdite in naredite za moje učence vse narode« (Mt 28,19). Sv. Pavel poudarja, da v Cerkvi »ni več Juda in Grka ..., ampak ste vsi 'eno' v Kristusu Jezusu« (Gal 3,28). Tistim, ki se čutijo daleč od Boga in od Cerkve, bi rad rekel: Gospod kliče tudi tebe, da bi bil del njegovega ljudstva. To stôri z velikim spoštovanjem in veliko ljubeznijo!

114. Cerkev pomeni Božje ljudstvo v soglasju z velikim načrtom Očetove ljubezni. To vključuje, da smo kvas Boga sredi človeštva. To pomeni, da oznanjamo Božje zveličanje v tem našem svetu in ga prinašamo v ta naš svet, ki se pogosto izgublja. Zato potrebuje odgovore, ki spodbujajo, dajejo upanje, podarjajo novo moč na poti. Cerkev mora biti prostor svobodno podarjenega usmiljenja, kjer se lahko vsi čutijo ljubljene in sprejete, kjer morejo izkusiti odpuščanje in začutiti spodbudo ter živeti v skladu z evangelijem.

Ljudstvo mnogih obrazov

115. To ljudstvo dobiva svojo podobo v ljudstvih sveta. Vsako ljudstvo ima svojo kulturo. Pojem kulture je dragoceno sredstvo, da bi razumeli različne izrazne oblike krščanskega življenja, ki obstajajo v Božjem ljudstvu. Gre za življenjski slog določene družbe, za značilni način, kako njeni člani stopajo v stik z drugimi ustvarjenimi bitji in z Bogom. V tem smislu kultura obsega celoto življenja kakega ljudstva. [84] Vsako ljudstvo razvija v svojem zgodovinskem življenjepisu lastno

kulturo v zakoniti samostojnosti. [85] To razlagamo iz tega, da človeška oseba »po svojem bistvu potrebuje družbeno življenje« [86] in je vedno naravnana na družbo, kjer dejansko živi tako, da stopa v stik z resničnostjo. Človek je vedno kulturno udomačen: »Narava in kultura tesno spadata skupaj.« [87] Milost predpostavlja kulturo. Božji dar dobiva podobo v kulturi tistega, ki ga prejme.

116. V teh dveh tisočletjih krščanstva so nešteta ljudstva prejela milost vere, ki se je razcvetela v njihovem vsakdanjem življenju in ki so jo skladno s svojo kulturno kakovostjo predajali naprej. Če skupnost sprejme oznanilo zveličanja, Sveti Duh oplemeniti njeno kulturo s preobražujočo močjo evangelija. Zato krščanstvo, kakor moremo videti v zgodovini Cerkve, nima enega samega kulturnega vzorca, ampak »povsem ohranja svojo istovetnost v popolni zvestobi oznanjevanju evangelija in izročilu Cerkve in ima tudi obličje mnogih kultur in ljudstev, v katerih je bilo sprejeto in se je zakoreninilo«. [88] V različnih ljudstvih, ki izkušajo Božji dar v skladu s svojo kulturo, Cerkev izraža svojo pristno katoliškost in kaže »lepoto tega mnogovrstnega obličja«. [89] V krščanskih izraznih oblikah evangeliziranega ljudstva Sveti Duh olepša Cerkev, ko ji kaže nove vidike razodetja in ji podarja novo obličje. V inkulturaciji Cerkev »uvaja ljudstva z njihovimi kulturami v občestvo s seboj«, [90] kajti »vsaka kultura daje vrednote in pozitivne oblike, ki lahko obogatijo način, kako naj oznanjamo, razumemo in živimo evangelij«. [91] Na ta način »Cerkev, ki sprejema vrednote različnih kultur, postaja » *nevesta, ki se krasi s svojim nakitom*« (» *sponsa ornata monilibus suis*«; prim. Iz 61,10). [92]

117. Kulturna različnost ne ogroža edinosti Cerkve, če jo le prav razumemo. Sveti Duh, poslan od Očeta in Sina, spreminja naša srca in jih usposablja, da vstopijo v popolno občestvo s Presveto Trojico, kjer vsaka stvar najde svojo edinost. [93] Sveti Duh vzbuja mnogovrstno in različno bogastvo darov in hkrati ustvarja edinost, ki ni nikoli enoličnost, temveč mnogovrstna skladnost, ki privlači. Evangelizacija z veseljem priznava ta mnogovrstna bogastva, ki jih Sveti Duh poraja v Cerkvi. Ne bi bilo v skladu z logiko učlovečenja, če bi mislili na krščanstvo z eno kulturo in enotno podobo. Čeprav je res, da so bile nekatere kulture tesno povezane z evangeljskim oznanilom in z razvojem krščanske misli, se vendarle razodetje ne istoveti z nobeno od njih in je njena vsebina nad kulturami. Zato se je pri evangelizaciji novih kultur ali tistih, ki še niso sprejele krščanskega oznanila, mogoče odpovedati temu, da bi s ponudbo evangelija hoteli hkrati uveljaviti tudi določeno kulturno obliko, naj bo še tako lepa in stara. Sporočilo, ki ga oznanjamo, je vedno odeto v kulturno oblačilo, a v Cerkvi lahko včasih zapademo samovšečnemu povzdigovanju lastne kulture. S tem pokažemo več fanatizma kakor pristne misijonarske gorečnosti.

118. Škofje Oceanije so zahtevali, da Cerkev tam »razvije takšno razumevanje in predstavitev Kristusove resnice, ki vključuje izročila in kulture pokrajine«. Vse misijonarje so spodbudili, »naj delujejo v soglasju z domačimi kristjani, da bi zagotovili, da se bosta vera in življenje Cerkve izražala v zakonitih, vsaki posamezni kulturi ustreznih oblikah«. [94] Ne moremo zahtevati, da vsa ljudstva vseh celin v svojem izražanju krščanske vere posnemajo načine, ki so jih evropska ljudstva sprejela v nekem zgodovinskem obdobju, kajti vere ni mogoče vkleniti v meje razumevanja in načina izražanja ene same kulture. [95] Nesporo je, da nobena kultura ne more

izčrpno predstaviti Kristusove odrešenijske skrivnosti.

Vsi smo misijonarski učenci

119. V vseh krščenih, od prvega do zadnjega, deluje posvečujoča moč Svetega Duha, ki priganja k evangelizaciji. Božje ljudstvo je sveto po zaslugi tega maziljenja, ki ga napravlja *nezmotljivo v verovanju* (*»in credendo«*). To pomeni, da se ne moti, ko veruje, tudi če ne najde besed, da bi izrazilo svojo vero. Duh ga uvaja v resnico in k zveličanju. [96] Bog obdaruje celoto verujočih z *verskim čutom – sensus fidei* –, ki jim pomaga razlikovati, kaj zares prihaja od Boga. To je del njegove skrivnostne ljubezni do človeštva. Navzočnost Duha zagotavlja kristjanom neko sonaravnost z božjimi resnicami in modrost, ki jim omogoča, da te resnice intuitivno dojamejo, čeprav nimajo na voljo ustreznih sredstev, da bi jih natančno izrazili.

120. V moči prejetega krsta je vsak član Božjega ljudstva postal misijonarski učenec (prim. Mt 28,19). Vsak krščen je, ne glede na svojo vlogo v Cerkvi in na stopnjo verskega znanja, dejaven nosilec evangelizacije. Bilo bi neustrezno misliti na evangelizacijski načrt, ki bi ga izvajali usposobljeni sodelavci, medtem ko bi ostali verniki samo sprejemali njihovo delovanje. Nova evangelizacija mora vključevati novo pojmovanje nosilne vloge vsakega krščenega. To prepričanje postane neposreden klic vsakemu kristjanu, da ne odneha od svojega prizadevanja v evangelizaciji. Če je kdo zares izkusil odrešilno Božjo ljubezen, ne potrebuje veliko pripravljalnega časa, da bi se odpravil oznanjat. Ne more čakati, da mu bodo dodelili veliko pouka ali dali dolga navodila. Vsak kristjan je misijonar toliko, kolikor se je srečal z Božjo ljubeznijo v Jezusu Kristusu. Ne govorimo več, da smo »učenci« in »misijonarji«, ampak, da smo vedno »misijonarski učenci«. Če nismo prepričani, pogledjmo prve učence, ki so se takoj, ko so spoznali Jezusov pogled, odpravili, da bi ga oznanjali polni veselja: »Našli smo Mesija« (Jn 1,41). Samarijanka je komaj končala svoj pogovor z Jezusom, pa je že postala misijonarka. In veliko Samarijanov je sprejelo vero v Jezusa »zaradi besede žene« (Jn 4,39). Po svojem srečanju z Jezusom Kristusom se je sv. Pavel odpravil, »in takoj oznanjal Jezusa ... ter učil: On je Božji Sin« (Apd 9,20). Kaj pa mi čakamo?

121. Gotovo smo vsi poklicani, da napredujemo kot glasniki evangelija. Hkrati si prizadevamo za boljšo izobrazbo, poglobitev svoje ljubezni in odločnejše pričevanje za evangelij. Pri tem moramo dopustiti, da nas drugi stalno evangelizirajo. To seveda ne pomeni, da moramo medtem opustiti svojo evangelizacijsko nalogo, ampak, da naj najdemo način, ki je primeren položaju, v katerem smo. V vsakem primeru smo poklicani, da dajemo drugim jasno pričevanje Gospodove odrešilne ljubezni, ki nam kljub našim nepopolnostim podarja svojo bližino, svojo besedo in svojo moč in našemu življenju daje smisel. Tvoje srce ve, da življenje brez njega ni isto. Kar si odkril, posreduj drugim. Naša nepopolnost ne sme biti opravičilo. Nasprotno, naloga je stalni opomin, da se ne vdajamo povprečnosti, ampak da rastemo naprej. Pričevanje vere, ki ga mora dajati vsak kristjan, vključuje, da zatrdimo kakor sv. Pavel: »Ne kakor da sem že dosegel ali da bi bil že popoln. A stegujem se za tem, da bi dosegel, kakor je mene dosegel Kristus. Stegujem se za tem, kar je

pred menoj« (Flp 3,12-13).

Evangelizacijska moč ljudske pobožnosti

122. Enako si moremo predstavljati, da so različni narodi, v katere je bil evangelij inkulturiran, dejavni skupinski nosilci in posredovalci evangelizacije. To je v resnici tako, ker vsako ljudstvo ustvarja svojo kulturo in udejanja svojo zgodovino. Kultura je nekaj dinamičnega, kar vsako ljudstvo ustvarja stalno na novo. Vsak rod predaja naslednjim celoto naravnosti, ki se navezujejo na različne življenjske položaje. Naslednji rodovi pa jih morajo predelati glede na svoje izzive. Človek »je hkrati otrok in oče kulture, v katero je vključen«. [97] Če je bil v nekem ljudstvu evangelij inkulturiran, potem ljudstvo v svoji predelavi kulture tudi vero predaja naprej na vedno nov način. Zato je pomembno evangelizacijo pojmovati kot inkulturacijo. Vsak del Božjega ljudstva pričuje za prejeto vero in jo bogati z novimi, krepkimi izraznimi oblikami, ko prenaša Božji dar v svoje življenje v skladu s svojim duhom. Lahko rečemo: »Ljudstvo samo sebe nenehno evangelizira.« [98] Tu je pomembna ljudska pobožnost, ki je pristen izraz samodejnega misijonarskega delovanja Božjega ljudstva. Gre za resničnost v trajnem razvoju, v kateri ima glavno pobudo Sveti Duh. [99]

123. V ljudski pobožnosti lahko dojamemo način, v katerem si je sprejeta vera v kulturi privzela lik in ga nenehno predaja naprej. Medtem ko občasno na ljudsko pobožnost gledali z nezaupanjem, so jo v desetletjih po koncilu na novo vrednotili. Pavel VI. je v svojem apostolskem pismu *O evangelizaciji (Evangelii nuntiandi)* dal odločilno spodbudo v tem smislu. Tam pojasnjuje, da v ljudski pobožnosti »prihaja do izraza lakota po Bogu, kakor jo poznajo samo preprosti in ubogi«, [100] in nadaljuje: »Ljudska pobožnost usposablja za velikodušnost in žrtev, celo za junaštvo, ko je treba izpričevati vero«. [101] Pred nedavnim je Benedikt XVI. v Latinski Ameriki opozoril, da je ljudska pobožnost »dragocen zaklad katoliške Cerkve« in da v njej »prihaja na dan duša latinskoameriških ljudstev«. [102]

124. V *Dokumentu iz Aparecide* so opisana bogastva, ki jih Sveti Duh s svojo svobodno pobudo podarja v ljudski pobožnosti. Na tej ljubljeni celini, kjer mnogi kristjani svojo vero izražajo z ljudsko pobožnostjo, jo škofje imenujejo tudi »ljudska duhovnost« ali »ljudska mistika«. [103] Gre za pravo »duhovnost, utelešeno v kulturi preprostih«. [104] Nikakor ni brez vsebin, ampak jih odkriva in izraža bolj simbolno kakor pa z rabo funkcionalnega razuma. V dejanju vere pa bolj poudarja vero v Boga (*credere in Deum*) kakor pa verovati, da Bog obstaja (*credere Deum*). [105][05] Je »zakonit način življenja vere, način, da se čutiš del Cerkve in misijonar«. [106] Prenaša milost misijonskega duha, izhajanja iz samega sebe in romarstva: »Skupna hoja na romarske kraje in udeležba pri drugih izraznih oblikah ljudske pobožnosti, ko vzamemo s seboj tudi otroke ali povabimo druge ljudi, je samo po sebi dejanje evangelizacije.« [107] Ne delajmo nasilja tej misijonarski moči in si ne prilaščajmo nadzora nad njo!

125. Da bi razumeli to resničnost, se ji moramo približati s pogledom na Dobrega Pastirja, ki ne

sodi, ampak ljubi. Že iz naravnega nagnjenja, ki ga podarja ljubezen, moremo ceniti Bogu všečno življenje, ki je prisotno v pobožnosti krščanskih ljudstev, zlasti pri ubogih. Mislim na trdno verotistih mater ob sinovi bolniški postelji, ki se oklepajo rožnega venca, tudi če ne zmorejo spraviti skupaj členov *veroizpovedi*; ali na velikansko upanje, ki se razširja s svečo, prižgano v preprostem stanovanju, da bi prosili Marijo za pomoč; ali na poglede na Križanega, ki jih napolnjuje nežna ljubezen. Kdor ljubi sveto Božje ljudstvo, teh dejanj ne more imeti samo za naravno iskanje Božjega. Izražajo Bogu všečno življenje, ki ga oživlja delovanje Svetega Duha, izlitega v naša srca (prim. Rim 5,5).

126. Ker je ljudska pobožnost sad inkulturiranega evangelija, je v njej vključena dejavna evangelizacijska moč, ki je ne smemo podcenjevati; sicer bi spregledali delovanje Svetega Duha. Prej smo poklicani, da ga pospešujemo in krepimo, da bi poglobili potekanje inkulturacije, ki ni nikoli končano. Izrazne oblike ljudske pobožnosti nas morejo marsičesa naučiti. Za tistega, ki jih zmore razlagati, so *teološki kraj* (*locus theologicus*). Temu naj bi posvečali pozornost, zlasti glede nove evangelizacije.

Od človeka do človeka

127. Cerkev bi torej rada dosegla misijonarsko prenovu, zato obstaja oblika oznanjevanja, ki je za nas vse dnevna dolžnost. Gre za to, da evangelij prinesemo ljudem, s katerimi ima vsak opraviti, bližnjim kakor tudi nepoznanim. Neformalno oznanjevanje lahko uresničimo v pogovoru, misijonar pa oznanja, ko obišče hišo. Učenec je stalno pripravljen drugim prinašati Jezusovo ljubezen. To se dogaja samodejno na vsakem poljubnem kraju, na poti, na trgu, pri delu, na cesti.

128. Prvi korak tega vedno spoštljivega in prijaznega oznanjevanja je v osebni pogovoru, v katerem se drugi človek izpove in izreče svoje veselje, svoje upanje, skrbi za svoje drage in veliko stvari, katerih je njegovo srce polno. Šele po tem pogovoru je mogoče predstaviti Božjo besedo, bodisi z branjem kakega svetopisemskega mesta ali s pripovedovanjem, a vedno v mislih na temeljno oznanilo: to je osebna ljubezen Boga, ki je postal človek, se daroval za nas in kot živeči naklanja svoje odrešenje in svoje prijateljstvo. To oznanilo sporočamo v ponižnosti in pričevanju kakor učenec, ki ve, da se mora vedno učiti, v zavesti, da je sporočilo tako bogato in tako globoko, da nas vedno presega. Včasih ga izrečemo neposredno, drugič z osebnim pričevanjem, s pripovedjo, kretnjo ali obliko, ki jo sam Sveti Duh lahko prikliče v tisti okoliščini. Če se zdi pametno in so dani ustrezni pogoji, je dobro, če to bratsko in misijonarsko srečanje sklenemo s kratko molitvijo, ki povzame skrbi, katere je sogovornik izrekel. Tedaj bo jasneje čutil, da smo ga poslušali in razumeli, da je njegov položaj postavljen v Božje roke; spoznal bo, da Božja beseda res nagovarja njegovo življenje.

129. Ne smemo misliti, da je treba evangelij oznanjati vedno z določenimi oblikami ali natančnimi besedami, ki izražajo povsem nespremenljivo vsebino. Oznanilo se predaja naprej v tako različnih oblikah, da bi bilo nemogoče vse popisati in naštet; v njih je skupni osebek Božje ljudstvo s

svojimi neštetimi dejanji in znamenji. Ko je torej evangelij sprejet v neki kulturi, se ne oznanja več samo od človeka do človeka. Ob tem moramo pomisliti, da krajevne Cerkve v tistih deželah, kjer je krščanstvo manjšina, ne spodbujajo le vsakega posameznika k oznanjevanju evangelija, ampak morajo vrh tega dejavno pospeševati vsaj začetne oblike inkulturacije. Končno si moramo prizadevati za takšno oznanjevanje evangelija, ki prebuja novo povezavo evangelija s kulturo, v kateri je oznanjen z njenimi kategorijami. Čeprav so ti postopki vedno dolgotrajni, nas morda včasih preveč hromi bojazen. Če dovolimo dvomom in bojaznim, da zadušijo vsako drznost, se lahko zgodi, da bomo brez vsakega napredka obtičali v svoji lagodnosti, namesto da bi bili ustvarjalni. V tem primeru s svojim sodelovanjem ne bomo udeleženi pri zgodovinskih procesih, ampak bomo le opazovalci postopnega zastoja (stagnacije) Cerkve.

Karizme v službi evangelizacijske skupnosti

130. Sveti Duh bogati celotno evangelizacijsko Cerkev tudi z različnimi karizmami. Ti darovi prenavljajo Cerkev in jo gradijo. [108] Niso zaklenjen zaklad, ki je zaupan neki skupini, da ga varuje, ampak darovi Duha, ki so vključeni v telo Cerkve in pritegnjeni v središče, ki je Kristus, od koder se zlivajo v evangelizacijsko pobudo. Razločno znamenje za pristnost karizme je njena cerkvenost, njena sposobnost, da se harmonično vključi v življenje svetega Božjega ljudstva v blagor vseh. Pristna novost, ki jo prebuja Duh, nikakor ne meče sence na druge duhovnosti in darove, da bi se uveljavila. Kolikor bolj kaka karizma usmerja svoj pogled na bistvo evangelija, toliko bolj cerkveno bo njeno izvajanje. Tudi če je naporno: občestvo je prostor, kjer se karizma izkazuje kot resnično in skrivnostno rodovitna. Če se Cerkev odpre temu izzivu, je lahko zgled za mir na svetu.

131. Razlike med ljudmi in skupnostmi so včasih nadležne, a Sveti Duh, ki prebuja te različnosti, more iz vsega potegniti nekaj dobrega in to spremeniti v moč evangelizacije, ki deluje s privlačnostjo. Različnost je treba s pomočjo Svetega Duha vedno živeti v spravi; samo on more prebujati različnost, pluralnost, mnogovrstnost in hkrati uresničevati edinstvo. Če pa mi vztrajamo pri različnosti in se umikamo v svoje delnosti, v svoje izključnosti, povzročamo ločitev. Če pa hočemo po drugi strani ustvariti edinstvo s svojimi človeškimi načrti, tedaj vsiljujemo enoličnost, poenotenje. To ne koristi poslanstvu Cerkve.

Svet kulture, misli in vzgoje

132. Oznanjevanje svetu kulture vključuje tudi oznanjevanje poklicnim, znanstvenim in akademskim kulturam. Gre za srečanje med vero, razumom in znanostjo, ki stremi k temu, da bi razvilo nov pogovor o verodostojnosti, prvotno apologetiko, [109] ki naj pomaga ustvariti takšne predpostavke, da bi vsi prisluhnili evangeliju. Če so v oznanjevanje evangeljskega sporočila sprejete kategorije razuma in znanosti, tedaj prav te kategorije postanejo orodje evangelizacije. To je voda, spremenjena v vino. Kar je sprejeto, ni le odrešeno, ampak postane orodje Duha, da bi razsvetlilo in prenovilo svet.

133. Ne zadostuje skrb oznanjevalca, da bi dosegel vsakega človeka. Evangelij se oznanja tudi kulturam v celoti. Zato je teologija – ne le pastoralna teologija –, ki je v dialogu z drugimi znanostmi in človeškimi izkušnjami, zelo pomembna pri premisleku, kako je mogoče evangeljsko ponudbo približati mnogovrstnosti kulturnih okolij in prejemnikov. [110] Cerkev, predana evangelizaciji, ceni in spodbuja karizmo teologov in njihovo prizadevanje v teološkem raziskovanju, ki podpira dialog s svetom kulture in znanosti. Pozivam teologe, da izpolnjujejo to služenje kot del odrešenjskega poslanstva Cerkve. Za to nalogo pa je potrebno, da jim je pri srcu misijonarsko poslanstvo Cerkve in teologije same in da se ne zadovoljijo s sedečo teologijo.

134. Univerze so odlično področje, da bi razvijali to evangelizacijsko zavzetost med strokami in v medsebojnem dopolnjevanju. Katoliške šole, ki skušajo vedno povezovati svojo vzgojno nalogo z izrecnim oznanjevanjem evangelija, predstavljajo zelo pomemben prispevek k evangelizaciji kultur, tudi v deželah in mestih, kjer nas neugoden položaj spodbuja, da uporabimo svojo ustvarjalnost, da bi našli primerna pota. [111]

II. HOMILIJA

135. Obrnimo se zdaj k oznanjevanju v bogoslužju, ki ga morajo pastirji vzeti zelo resno. Pomudil se bom – in sicer celo z neko natančnostjo – pri homiliji in njeni pripravi. V zvezi s to pomembno službo je veliko pritožb; ne smemo si zatiskati ušes. Homilija je preizkusni kamen, ob katerem presojava bližino in sposobnost stika pastirja z njegovim ljudstvom. V resnici vemo, da verniki pripisujejo homiliji velik pomen. Pogosto pa trpijo kakor njihovi posvečeni služabniki: eni pri poslušanju, drugi pri pridiganju. Žalostno je, da je tako. A vendar je homilija lahko globoka in srečna izkušnja Svetega Duha, krepilno srečanje z Božjo besedo, stalni izvir prenove in rasti.

136. Obnovimo svoje zaupanje v oznanjevanje, ki je utemeljeno na prepričanju, da bi Bog rad dosegel druge po pridigarju, in da svojo moč razodeva po človeški besedi. Sv. Pavel poudarja nujnost oznanjevanja, ker je Bog hotel doseči druge tudi po naši besedi (prim. Rim 10,14-17). Naš Gospod je z besedo pridobil srca ljudi. Od vsepovsod so prihajali, da bi ga poslušali (prim. Mr 1,45). Strmeli so in njegov nauk kar »vsrkavali« (prim. Mr 6,2). Čutili so, da jim govori kot nekdo, ki ima oblast (prim. Mr 1,27). Gospod je postavil apostole, »da bi bili z njim in bi jih pošiljal oznanjat« (Mr 3,14). Z besedo so apostoli pritegnili vsa ljudstva v naročje Cerkve (prim. Mr 16,15.20).

Bogoslužni okvir

137. »Ne smemo pozabiti, da oznanjevanje Božje besede znotraj bogoslužja, posebej v okviru evharističnega shoda, ni najprej trenutek premišljevanja in kateheze, ampak je pogovor med Bogom in njegovim ljudstvom, pogovor, v katerem se oznanjajo čudovita dela odrešenja in se vsakokrat znova postavljajo pred človeka zahteve zaveze.« [112] Posebna vrednost homilije izhaja iz njene evharistične povezave in presega vsako katehezo, ker predstavlja vrhunec pogovora med Bogom in njegovim ljudstvom pred zakramentalnim obhajilom. Homilija sprejema

pogovor, ki se je že začel med Gospodom in njegovim ljudstvom. Pridigar mora poznati srce svoje župnije, da bi videl, kje je hrepenenje po Bogu živo in goreče in kje je bil ta prvotno ljubeči pogovor zadušen in ni mogel obroditi sadu.

138. Homilija ne sme biti zabavna predstava, saj se ne ravna po logiki medijskih možnosti, pač pa mora bogoslužju dati življenje in smisel. Je posebna zvrst, ker gre za oznanjevanje v okviru *bogoslužnega* slavlja. Zato mora biti kratka in ne sme postati predavanje. Pridigar utegne biti sposoben, da ohranja pozornost ljudi celo uro, a na ta način bo njegova beseda važnejša kakor pa slavlje vere. Če se homilija preveč razvleče, škoduje dvema značilnostma bogoslužnega slavlja: skladnosti med njenimi deli in njenemu ritmu. Če je oznanilo v okviru bogoslužja, je vključena kot del darovanja, ki ga prinašamo Očetu, in kot posredovanje milosti, ki jo Kristus izliva v obhajanju. Prav ta okvir terja, da oznanjevanje usmerja skupnost in tudi duhovnika v občestvo s Kristusom v evharistiji, ki spreminja življenje. To zahteva, da pridigarjeva beseda ne zavzame preveč prostora, zato da bolj zasije Gospod kakor služabnik.

Pogovor matere

139. Rekli smo, da Božje ljudstvo samo sebe nenehno evangelizira s stalnim delovanjem Duha v njem. Kaj to prepričanje vključuje za pridigarja? Spominja nas, da je Cerkev mati in pridiga ljudem kakor mati, ki govori svojemu otroku v zavesti, da otrok zaupa, da je vse, kar ga uči, v njegovo korist, ker se čuti ljubljenega. Vrh tega zna dobra mati priznati vse, kar je Bog položil v njenega otroka, posluša njegove skrbi in se uči od njega. Duh ljubezni, ki vlada v družini, vodi mater in otroka v njunih pogovorih; tu učimo in se učimo, tu popravljamo napake in pohvalimo, kar je dobro. Tako se dogaja tudi v homilji. Sveti Duh, ki je navdihnil evangelije in deluje v Božjem ljudstvu, navdihuje tudi način, kako je treba prisluhniti veri ljudstva in kako je treba pridigati pri vsaki maši. Krščanska pridiga zato v srcu ljudske kulture najde izvir žive vode, bodisi da bi vedela, kaj naj pove, bodisi da bi našla primeren način, da to pove. Kakor nam je vsem všeč, če ljudje govorijo z nami v naši materinščini, tako je tudi v veri. Všeč nam je, če nam spregovorijo v ključu »materinske kulture«, v materinem narečju (prim. 2 Mkb 7,21.27). To pripravi srce, da bolje prisluhne. Ta jezik je tonovski način, ki posreduje pogum, mir, moč in spodbudo.

140. To materinsko-cerkveno območje, v katerem poteka Gospodov pogovor z njegovim ljudstvom, je treba pospeševati in negovati s pristrčno pridigarjevo bližino, s toplino tona njegovega glasu, z milino sloga njegovih stavkov in z veseljem njegovih kretenj. Tudi v primerih, ko pridiga postane nekoliko dolgočasna, bo vedno rodovitna, če obstaja ta materinskocerkveni duh, tako kakor dolgočasni materini nasveti sčasoma obrodijo sadove v srcu otrok.

141. Polni občudovanja smo pred možnostmi, ki jih je Gospod postavil, da bi prišel v pogovor s svojim ljudstvom, da bi vsem razodel svojo skrivnost, da bi očaral ljudi s svojimi tako vzvišenimi in tako zahtevnimi nauki. Mislim, da je skrivnost v tistem Jezusovem pogledu na ljudstvo, ki presega njegove slabosti in grehe: »Ne boj se, mala čreda! Kajti tvoj Oče je sklenil, dati vam kraljestvo« (Lk

12,32). Jezus oznanja v tem duhu. Poln veselja v Svetem Duhu slavi Očeta, ki priteguje male: »Slavim te, Oče, Gospod nebes in zemlje, da si to prikril modrim in razumnim in razodel malim« (Lk 10,21). Gospodu je res všeč, da se pogovarja s svojim ljudstvom. Pridigar pa ima nalogo, da svojim ljudem da izkusiti to veselje.

Besede, ki razžarijo srca

142. Pogovor je veliko več kakor sporočanje resnice. Nastane iz veselja nad govorjenjem in zaradi nečesa dobrega, kar si s pomočjo besed sporočajo tisti, ki se ljubijo. Pogovor je dobrina, ki ne obstoji v stvareh, ampak v osebah samih, ki se v pogovoru podarjajo druga drugi. Zgolj moralistično ali poučujoče oznanilo in tudi takšno, ki postane predavanje iz eksegeze, omejuje to druženje od srca do srca, ki se dogaja v homiliji in ki mora imeti skoraj zakramentalno naravo: »Vera je utemeljena v oznanilu, oznanilo pa v Kristusovi besedi« (Rim 10,17). V homiliji resnica soglaša z lepoto in dobroto. Ne gre za abstraktne resnice ali hladna sklepanja, saj je podana tudi lepota podob, ki jih je Gospod uporabljal, da bi spodbujal k dobremu. Spomin verujočega ljudstva mora prekipevati od čudovitih Božjih del kakor Marijin spomin. V upanju na veselo in možno uresničevanje ljubezni, ki mu je oznanjeno, srce ljudstva čuti, da je vsaka svetopisemska beseda predvsem dar in šele nato zahteva.

143. Izziv inkulturirane pridige je v tem, da posreduje »sintezo« evangeljskega oznanila in ne nepovezanih idej ali vrednot. Kjer je tvoja »sinteza«, tam je tvoje srce. Razlika med razlago idej brez notranje povezave in razlago »sinteze« je ista kakor med dolgočasjem in gorečim srcem. Pridigar ima zelo lepo in težko nalogo, da združi srca, ki se ljubijo: Gospodovo srce in srce njegovega ljudstva. Pogovor med Bogom in njegovim ljudstvom nato krepí zvezo med njima in utrjuje vez ljubezni. V času homilije molčijo srca vernikov in pustijo pridigarju, da govori. Gospod in njegovo ljudstvo na tisoč načinov neposredno govorita med seboj, brez posrednika. V homiliji pa verniki hočejo, da nekdo postane orodje in izrazi občutja, tako da nadalje vsak lahko sam odloči, kako hoče nadaljevati pogovor. Beseda je odločilen središčnik in potrebuje ne le oba sogovornika, ampak tudi pridigarja, ki predstavlja besedo kot takšno v prepričanju, da »ne oznanjamo sebe, ampak Jezusa Kristusa kot Gospoda, sebe pa kot vaše služabnike zaradi Jezusa« (2 Kor 4,5).

144. Govorjenje s srcem pomeni, da naša srca ne smejo samo goreti, ampak jih mora razsvetljevati tudi svetloba, ki jim priteka iz polnosti razodetja in iz načina, ki ga je Božja beseda položila v srce Cerkve in našega vernega ljudstva v teku zgodovine. Krščanska istovetnost, ki predstavlja tisti objem v krstu, ki nam ga je podaril nebeški Oče, ko smo bili še majhni, nam omogoča, da kot »izgubljeni sinovi« – posebej ljubljene v Mariji – goreče hrepenimo po drugem objemu usmiljenega Očeta, ki nas pričakuje v veličastvu. Skrb za to, da se naše ljudstvo počuti sredi obeh objemov, je težka, a lepa naloga oznanjevalca evangelija.

III. PRIPRAVA NA PRIDIGO (PRIDIGANJE)

145. Priprava na pridigo je tako pomembna naloga, da ji moramo posvetiti daljši čas študija, molitve, premišljevanja in pastoralne ustvarjalnosti. Z vso prijaznostjo bi zdaj rad predložil eno pot priprave na homilijo. To so navodila, ki se nekaterim morda zdijo samoumevna, a imam za primerno, da jih priporočim, zato da bi spomnil na nujnost, da temu dragocenemu služenju posvetimo prednostni čas. Mnogi župniki imajo navado ugovarjati, da to ni mogoče zaradi mnogih obveznosti, ki jih morajo opraviti. Vseeno si drznem prositi, da tej nalogi vsak teden osebno in v skupnosti posvetimo zadosti časa, četudi nato preostane malo časa za druge, prav tako pomembne naloge. Zaupanje v Svetega Duha, ki deluje v oznanjevanju, ni le pasivno, ampak je dejavno in *ustvarjalno*. Zahteva, da se mu kot orodje izročimo z vsemi svojimi zmožnostmi (prim. Rim 12,1), da jih Bog lahko uporabi. Pridigar, ki se ne pripravlja, ni »duhoven«, je nepošten in brez odgovornosti do darov, ki jih je prejel.

Služenje resnici

146. Potem ko smo poklicali na pomoč Svetega Duha, je prvi korak, da vso pozornost posvetimo svetopisemskemu besedilu, ki mora biti osnova pridige. Ko se ustaviš in skušaš razumeti sporočilo besedila, izpolnjuješ »služenje resnici«. [113] Ponižnost srca priznava, da nas Božja beseda vedno presega, priznava, da »nismo njeni lastniki niti gospodarji, ampak samo njeni varuhi, njeni glasniki, njeni služabniki«. [114] Ta naravnost ponižnega in strmečega češčenja Božje besede se izraža v tem, da se mudimo ob njej, jo skrbno preučujemo, v svetem strahu pred tem, da bi z njo ravnali samovoljno. Potrebna je potrpežljivost, da bi mogli razlagati svetopisemsko besedilo. Odložiti je treba ves nemir in uporabiti čas, zanimanje in *nedeljeno* podaritev. Odstraniti je treba vsako zaskrbljenost, ki koga tare, da bi stopili v drugo območje spokojne pozornosti. Nobenega smisla nima, da beremo svetopisemsko besedilo, če hočemo doseči hitre, površne ali neposredne učinke. Zato priprava na pridigo terja ljubezen. Edino stvarjem in osebam, ki jih ljubimo, brez naglice posvečamo čas, ne da bi pričakovali vračilo. Tu gre za to, da ljubimo Boga, ki želi *govoriti* z nami. V duhu te ljubezni moremo preživeti ves čas, ki je potreben, v pričakovanju učenca: »Govori, Gospod, tvoj hlapec posluša« (1 Sam 3,9).

147. Predvsem moramo biti prepričani, da ustrezno razumemo pomen *besed*, ki jih beremo. Rad bi poudaril nekaj, kar se zdi očitno, a tega ne upoštevamo vedno: svetopisemsko besedilo, ki ga preučujemo, je staro dva ali tri tisoč let. Njegova govorica je povsem drugačna od naše današnje. Naj se nam še tako dozdeva, da razumemo besede, ki so prevedene v naš jezik, to ne pomeni, da tudi pravilno razumemo, kar je hotel povedati sveti pisatelj. Dobro poznamo različna sredstva, ki jih daje literarna analiza. Treba je paziti na besede, ki se ponavljajo ali stopajo v ospredje; poznati zgradbo in svojski ritem besedila; premisliti prostor, kjer so osebe, itn. A ni cilj, da razumemo vse majhne podrobnosti besedila. Najpomembnejše je odkriti, kaj je *glavno sporočilo*, ki besedilu podeljuje zgradbo in enoto. Če se pridigar ne potrudi za to, je mogoče, da tudi njegova pridiga nima enote in reda. Njegov govor bo le seštevek različnih povezujočih idej, ki drugih ne morejo navdihniti. Pisec je hotel na prvem mestu posredovati osrednje sporočilo, kar vključuje, da spoznamo ne le misel, ampak tudi učinek, ki ga je tisti pisatelj hotel doseči. Če je bilo neko

besedilo napisano zato, da bi tolažilo, ga ne smemo uporabiti zato, da bi popravljali napake. Če je bilo napisano, da bi spodbujalo, ga ne uporabljamo, da bi poučevali. Če je bilo napisano, da bi nas učilo o Bogu, ga ne uporabljajmo, da bi pojasnjevali razna teološka mnenja. Če je bilo napisano, da bi spodbudilo k slavljenju ali k misijonarskemu delu, ga ne uporabljajmo, da bi ljudi informirali o zadnjih novicah.

148. Gotovo, da bi razumeli osrednje sporočilo kakega besedila, je nujno, da ga povezujemo z naukom celotnega Svetega pisma, ki ga posreduje Cerkev. To je pomembno načelo svetopisemske razlage, ki upošteva dejstvo, da je Sveti Duh navdihnil celotno Sveto pismo, ne le en del, in da je Cerkev v nekaterih vprašanjih napredovala v svojem razumevanju Božje volje na osnovi dejanske izkušnje. Na ta način se izognemo napačnim ali delnim razlagam, ki nasprotujejo drugim naukom istega Pisma. Vendar to ne pomeni, da smemo oslabiti dejanski in posebni vidik besedila, o katerem moramo pridigati. Ena od napak puste in neučinkovite pridige je prav ta, da nismo zmožni posredovati notranje moči oznanjenega besedila.

Osebna izkušnja z besedo

149. Pridigar mora »biti prvi osebno dobro seznanjen z Božjo besedo. Ne zadostuje poznati njen jezikovni ali eksegetični vidik, čeprav je potreben. Božji besedi se je treba približati s poučljivim in molitvenim srcem, da do temelja prodre v njegove misli in čustva ter ustvari v njem novo mišljenje«. [115] Blagodejno je, da vsak dan, vsako nedeljo obnovimo svojo vnemo v pripravi homilije in preverimo, ali v nas raste ljubezen do Besede, ki jo oznanjamo. Ne smemo pozabiti, da »zlasti večja ali manjša duhovnikova svetost dejansko vpliva na oznanjevanje Božje besede«. [116] Sv. Pavel pravi: »Ne oznanjamo, kakor da bi hoteli ugajati ljudem, ampak Bogu, ki preskuša naša srca« (1 Tes 2,3-4). Če je v nas živa želja, da bi kot prvi slišali Besedo, ki naj jo oznanjamo, se bo Beseda tako ali drugače prenesla tudi na Božje ljudstvo: »Česar polno je srce, to usta govore« (Mt 12,34). Nedeljska berila bodo v vsem svojem sijaju odmevala v srcu ljudstva, če so najprej odmevala v pastirjevem srcu.

150. Jezus je bil zlovoljen spričo teh domnevnih, do drugih zelo zahtevnih učiteljev, ki so učili Božjo besedo, a se ji sami niso dali razsvetliti: »Vežejo težka in neznosna bremena ter jih nalagajo ljudem, a sami jih še s prstom nočejo premakniti« (Mt 23,4). Apostol Jakob je svaril: »Naj vas, bratje moji, ne bo veliko učiteljev, ker veste, da bomo strože sojeni« (Jak 3,1). Kdor hoče pridigati, mora biti najprej pripravljen, da ga prevzame Božja beseda in se naseli v njegovem dejanskem življenju. V tem primeru obstaja pridiganje v globoki in rodovitni dejavnosti, da »drugim izročimo to, kar smo sami premišljevali«. [117] Iz vseh teh razlogov mora človek, preden dejansko pripravi, kar bo povedal, dopustiti, da najprej njega samega zadane tista beseda, ki naj zadene druge. Beseda je namreč *živa in učinkovita*, in kakor »meč prodre vse do ločitve duše in duha, do sklepov in mozga ter razsoja misli in namene srca« (Heb 4,12). To ima pastoralni pomen. Tudi danes ljudje raje poslušajo pričevalce: ljudje »naravnost zahtevajo pristnost« in »hočejo oznanjevalce, ki govorijo o Bogu, ki ga sami poznajo in ki jim je tako domač, kakor da bi gledali Nevidnega«. [118]

151. Od nas se ne zahteva, da smo brezmadežni, temveč da vedno rastemo, da živimo z globoko željo, da bi napredovali na poti evangelija, in ne izgubimo poguma. Za duhovnika je nujno potrebno, da ima gotovost, da ga Bog ljubi, da ga je Jezus Kristus odrešil in da ima njegova ljubezen vedno zadnjo besedo. Spričo te lepote bo pogosto čutil, da ji njegovo življenje ne izkazuje popolne časti, in si bo iskreno želel, da bi na tako veliko ljubezen bolje odgovarjal. Toda če se ne ustavi, da bi s pravo odprtostjo poslušal Božjo besedo, če ne dopusti, da se Beseda dotakne njegovega življenja, ga postavi pod vprašaj, ga svari, ga pretrese, če si ne vzame časa, da bi molil z Božjo besedo, tedaj je v resnici lažen prerok, goljuf ali puhel šarlatan. Vsekakor se more, ko spozna svojo bornost in si želi, da bi se bolj zavzemal, bolj podariti Jezusu Kristusu in pri tem govoriti s Petrom: »Srebra in zlata nimam. Kar pa imam, to ti dam« (Apd 3,6). Gospod bi nas rad uporabil kot žive, svobodne in ustvarjalne ljudi, ki se pustijo prešiniti njegovi besedi, preden jo predajajo naprej. Njegovo oznanilo mora resnično iti prek pridigarja, a ne samo prek njegovega razuma, ampak tako, da se polasti vsega njegovega bitja. Sveti Duh, ki je navdihnil besedo Svetega Pisma, »tudi danes kakor na začetku Cerkve deluje v vseh tistih, ki oznanjajo evangelij in se mu pustijo osvojiti in voditi. On jim polaga v usta besede, ki jih sami nikoli ne bi mogli najti«.

[119]

Duhovno branje

152. Obstaja stvaren način poslušanja tega, kar nam Gospod hoče povedati v svoji besedi, da bi nas spremenil s svojim Svetim Duhom. Ta način imenujemo »*lectio divina*«. To je branje Božje besede v času molitve, da bi nas Beseda razsvetlila in prenovila. To branje Svetega pisma v molitvi ni ločeno od študija, kateremu se pridigar posveča, da bi našel osrednje sporočilo besedila. Nasprotno, branje mora izhajati iz njega z željo, da bi odkrili, kaj hoče *prav to* sporočilo povedati našemu življenju. Duhovno branje kakega besedila mora izhajati iz njegovega dobrednega pomena. Sicer se lahko zgodi, da nam besedilo pove, kar je prijetno, kar služi potrditvi naših odločitev, kar ustreza našim duhovnim vzorcem. To bi navsezadnje pomenilo, da nekaj svetega uporabimo v svojo korist in to zmedo nato prenesemo Božjemu ljudstvu. Nikoli ne smemo pozabiti, da se včasih »tudi Satan spreminja v angela luči« (2 Kor 11,14).

153. Dobro je, da se v navzočnosti Boga pri mirnem branju besedila na primer vprašamo: Gospod, kaj *meni* pomeni to besedilo? Kaj bi ti s tem sporočilom želel spremeniti v mojem življenju? Kaj me moti v tem besedilu? Zakaj me to ne zanima? – ali: Kaj mi je všeč? Kaj me podžiga v tej besedi? Kaj me privlači? Zakaj me privlači? – Če skušamo prisluhniti Gospodu, je normalno, da imamo skušnjave. Ena od njih je v tem, da se počutimo moteno ali tesnobno in bi se radi umaknili. Druga zelo razširjena skušnjava je premišljati, kaj besedilo pove drugim, da bi se tako izognili temu, da bi ob njem uravnavati svoje lastno življenje. Dogaja se tudi, da človek išče izgovore, kar nekomu dovoljuje, da razvedeni sporočilo besedila. Drugič mislimo, da Bog terja od nas preveliko odločitev, ki je ne moremo sprejeti. To pri mnogih ljudeh vodi do tega, da izgubijo veselje do srečanja z Božjo besedo. A to bi pomenilo pozabiti, da ni nihče bolj potrpežljiv kakor Bog Oče, da nihče ne razume in upa kakor on. Bog vedno vabi, da storimo korak naprej, a ne terja popolnega

odgovora, če še nismo prehodili poti, ki jo on omogoča. Bog bi rad, da pošteno gledamo na svoje življenje in smo brez pretvarjanja pred njegovimi očmi; želi, da smo pripravljeni za nadaljnjo rast, in da ga prosimo za to, česar še ne moremo doseči.

Z enim ušesom pri ljudstvu

154. Pridigar mora imeti eno uho tudi *pri ljudstvu*, da bi ugotovil, kaj je potrebno, da verniki slišijo. Pridigar je kontemplativec, ki svoje premišljevanje usmerja na Božjo besedo in tudi na ljudstvo. Tako se seznanja »z željami, bogastvi in mejami, z načinom, kako naj moli, ljubi, gleda na življenje in svet, kakor je to značilno za določene skupine ljudi«. [120] Pri tem je pozoren na *konkretne ljudi* z njihovimi znamenji in simboli in odgovarja na njihova posebna vprašanja. Gre za to, da sporočilo svetopisemskega besedila povežemo s človeškim položajem, z nečim iz njihovega življenja, z izkušnjo, ki potrebuje luč Božje besede. Ta skrb ne ustreza koristoljubni ali diplomatski naravnosti, ampak je najgloblje verska in pastoralna. V bistvu je to »notranja budnost, da bi iz dogodkov prebrali Božje sporočilo«. [121] To je veliko več, kakor da bi našli nekaj zanimivega, da bi o tem govorili. To, kar skušamo odkriti, je tisto, »*kar nam Gospod hoče povedati v vsakokratnem položaju*«. [122] Tako torej priprava na pridigo postane vaja *evangeljskega razločevanja*, kjer skušamo – v luči Svetega Duha – spoznati tisti »klic, ki ga izreka Bog v vsakem zgodovinskem položaju. Tudi v njem in po njem Bog kliče vernika«. [123]

155. Pri tem iskanju se je mogoče preprosto vrniti h kakšnemu pogostemu človeškemu izkustvu, kakor je veselje nad ponovnim srečanjem, kakor so razočaranja, strah pred osamljenostjo, sočutje z bolečino drugih, negotovost glede prihodnosti, skrb za dragega človeka itd. Seveda je mogoče stopnjevati občutljivost, da bi spoznali, kaj ima to opraviti z njihovim življenjem. Pred očmi imejmo tudi to, da *nikoli ne smemo odgovarjati na vprašanja, ki jih nihče ne postavlja*. Tudi ni primerno poročati o aktualnih dogodkih, da bi zbujali zanimanje – za to so že televizijski programi. Vsekakor je mogoče izhajati iz kakšnega pripetljaja, zato da more Božja beseda poudarjeno zadoneti v svojem povabilu k spreobrnjenju, k češčenju, k stvarnim dejanjem bratske ljubezni in služenja. Nekateri ljudje namreč tu in tam v pridigi radi slišijo komentarje o tekočih zadevah, ki jih osebno ne nagovorijo.

Pedagoška sredstva

156. Nekateri mislijo, da znajo biti dobri pridigarji, ker vedo, kaj morajo povedati, a zanemarijo *kako*, torej konkretni način oblikovanja pridige. Pritožujejo se, če jim drugi ne prisluhnejo ali jih ne cenijo. A morda se niso trudili, da bi našli ustrezne načine za podajanje oznanila. Spomnimo se: »Očitni pomen vsebine evangelizacije /.../ ne sme zakrivati pomena njenih načinov in sredstev« [124]. Tudi skrb za način pridiganja je globoko duhovne narave. To pomeni, da odgovorimo na Božjo ljubezen, ko se z vsemi svojimi sposobnostmi in svojo ustvarjalnostjo posvečamo nalogi, ki nam je zaupana. Hkrati je tudi odlična vaja v ljubezni do bližnjega, saj drugim nočemo podajati nečesa cenenegega. V Svetem Pismu imamo na primer nasvet, naj pridigo temeljito pripravimo, da

bi se držali primerne obsega: »Govôri na kratko, povej veliko z malo besedami!« (Sir 32,8).

157. Da pojasnimo s primeri, omenimo nekaj sredstev, ki obogatijo pridigo in jo napravijo privlačnejšo. Potrebno si je prizadevati za to, da se naučimo v pridigi uporabljati podobe, se pravi, govoriti v podobah. Včasih uporabljamo primere, da bi napravili razumljivejše nekaj, kar hočemo pojasniti, a ti primeri pogosto merijo samo na razum. Podobe pa pomagajo, da ljudje cenijo in sprejmejo sporočilo, ki jim ga hočemo prenesti. Privlačna podoba pomaga, da sporočilo doživimo kot domače, uporabno in povezano z vsakdanjim življenjem. Posrečena podoba lahko privede do tega, da ljudje okusijo oznanilo, ki jim ga hočemo posredovati. Prebuja željo in nagiblje voljo v smislu evangelija. Dobra homilija mora vsebovati »misel, čustvo in podobo«, kakor mi je rekel neki star učitelj.

158. Že Pavel VI. je rekel: »Zbrana skupnost verujočih /.../ pričakuje in prejme /.../ od pridige zelo veliko. Naj bo preprosta, jasna, neposredna, naravnana na ljudi.« [125] Preprostost je povezana z dejansko govorico. Da ne bi zašli v nevarnost, da govorimo v prazno, mora biti govorica takšna, da jo ljudje razumejo. Dogaja se, da pridigarji uporabljajo besede, ki so se jih naučili pri svojem študiju ali v določenih krogih, ki pa ne spadajo k navadni govorici njihovih poslušalcev. Nekatere besede so pojmi, vzeti iz teologije ali kateheze. Njihov pomen večini kristjanov ni razumljiv. Največja nevarnost za pridigarja je, da se navadi na svojo govorico in misli, da jo uporabljajo in razumejo vsi drugi. Če se hočemo prilagoditi govorici drugih, da bi jih dosegli z Božjo besedo, moramo veliko poslušati, deliti življenje ljudi in mu posvečati pozornost. Preprostost in jasnost sta dve različni stvari. Govorica je lahko povsem preprosta, a pridiga ni dovolj jasna. Lahko postane nerazumljiva zaradi svoje neurejenosti, zaradi pomanjkljive logike ali zato, ker istočasno obravnavamo različna vprašanja. Zato je naslednja nujna naloga, poskrbeti, da pridiga vsebinsko sestavlja enoto, ima jasno ureditev in povezanost med stavki. Tako ljudje zlahka sledijo pridigarju in morejo dojeti logiko tega, kar pove.

159. Naslednja značilnost je pozitivna govorica. Ne poudarja toliko tega, česa ne smemo, ampak bolj pokaže, kaj moremo storiti bolje. Če kdaj omeni kaj negativnega, vedno skuša pokazati tudi pozitivno vrednost, ki priteguje, da ne bi obtičali pri tožbi, stokanju, kritiki ali očitkih vesti. Vrh tega pozitivna pridiga vedno prinaša upanje, usmerja v prihodnost in nas ne vleče v negativnem. Kako dobro je, če se duhovniki, diakoni in laiki redno srečujejo, da bi skupaj našli sredstva in načine za bolj privlačno oblikovanje oznanjevanja!

IV. EVANGELIZACIJA ZA POGLOBITEV OZNANILA

160. Gospodovo misijonarsko poslanstvo vključuje povabilo k rasti v veri, saj je rečeno: »Učite jih spolnjevati vse, karkoli sem vam zapovedal« (Mt 28,20). S tem je jasno, da mora prvo oznanilo omogočiti oblikovanje in zorenje. Evangelizacija pripravlja tudi rast. Zato je potrebno, da zelo resno vzamemo vsako posamezno osebo in načrt, ki ga ima Bog zanjo. Vsako človeško bitje bolj in bolj raste v Kristusu. Zato evangelizacija ne bi smela dopustiti, da se kdo zadovolji z

malenkostjo, ampak naj bi vsak od nas v polnosti rekel: »Ne živim več jaz, ampak v meni živi Kristus« (Gal 2,20).

161. Ne bi bilo prav, da bi ta klic k rasti razumeli izključno ali prednostno kot oblikovanje v verskem nauku. Gre za to, da kot odgovor na Gospodovo ljubezen »izpolnjujemo« to, kar nam je on zapovedal. S tem pa je skupaj z vsemi krepostmi poudarjena tista nova zapoved, ki je prva in največja in ki nas napravlja najbolj prepoznavne kot učence: »To je moja zapoved. Ljubite drug drugega, kakor sem vas jaz ljubil« (Jn 15,12). Očitno je: ko hočejo novozavezni pisatelji nravno sporočilo krščanstva v svoji poslednji sintezi skržiti na bistveno, tedaj opozarjajo na neizbežno zahtevo ljubezni do bližnjega: »Kdor *bližnjega* ljubi, je spolnil postavo /.../ Torej je ljubezen spolnitev postave« (Rim 13,8.10). Tako pove sv. Pavel, za katerega zapoved ljubezni ne le povzema postavo, ampak sestavlja tudi njeno srčiko in njeno upravičenost: »Kajti vsa postava se dopolnjuje v eni besedi, namreč: 'Ljubi *svojega bližnjega* kakor samega sebe!'« (Gal 5,14). Svojim občinam predstavlja življenje kristjanov kot pot rasti v ljubezni: »Gospod pa naj vas obogati in napolni z ljubeznijo med seboj in do vseh, kakor vas tudi mi ljubimo« (1 Tes 3,12). Tudi sv. Jakob spodbuja kristjane, da morajo po besedi Svetega pisma: *Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe*, spolnjevati kraljevsko zapoved« (Jak 2,8), da ne bodo odpovedali v katerikoli zapovedi.

162. Pred tem odgovorom in rastjo pa je vedno dar, kajti Gospod je rekel najprej: »Krščujte jih v imenu ...« (Mt 28,19). Otroštvo, ki ga Oče velikodušno podarja, in pobuda daru njegove milosti (prim. Ef 2,8-9; 1 Kor 4,7) sta pogoj za možnost tega nenehnega posvečevanja, ki je Bogu všeč in ga poveljuje. Gre za to, da se damo v Kristusu preoblikovati v nenehno življenje »po Duhu« (Rim 8,5).

Kerigmatična in mistagoška kateheza

163. Vzgoja in kateheza sta v službi te rasti. Na voljo imamo že celo vrsto besedil in delovnih pripomočkov za katehezo, ki jih dajejo Sveti sedež in nekateri škofje. Spomnim na Apostolsko spodbudo *O katezezi* (*Catechesi tradendae*, 1979), *Splošni katehetski pravilnik* (*Direttore generale per la catechesi*, 1997) in druge dokumente, katerih pomembnosti tu ni treba ponavljati. Rad bi se zadržal le pri nekaterih premislekih, ki se mi zdijo primerni, da jih poudarim.

164. Na novo smo odkrili, da ima tudi v katezezi bistveno vlogo prvo oznanilo ali »*kerigma*«. To mora sestavljati središče evangelizacijske dejavnosti in vsakega prizadevanja za cerkveno prenovo. Oznanilo (*kerigma*) ima trinitarično naravo. Je ogenj Svetega Duha, ki se podarja v podobi jezikov in nam daje, da verujemo v Jezusa Kristusa, ki nam s svojo smrtjo in vstajenjem razodeva in prinaša neskončno Očetovo usmiljenje. V ustih katehistov vedno znova zazveni prvo oznanilo: »Jezus Kristus te ljubi in je daroval svoje življenje, da bi te odrešil. Zdaj vsak dan živi ob tebi, da bi te razsvetlil, krepil in osvobodil.« To oznanilo imenujemo »prvo«, pa ne zato, ker je na začetku in ga potem pozabimo ali nadomestimo z drugimi vsebinami, ki ga presegajo. »Prvo« je v kvalitetnem smislu, ker je *poglavitno* oznanilo, ki ga moramo vedno znova na različne načine

slišati na novo in ga vedno znova oznanjati v eni ali drugi obliki v teku kateheze na vseh njenih stopnjah in v vseh trenutkih. [126] Zato mora tudi »duhovnik kakor Cerkev rasti v zavesti, da tudi sam nenehno potrebuje evangelizacijo«. [127]

165. Ne smemo misliti, da se *kerigma* v katehezi pozneje opusti v prid domnevnemu »solidnemu« oblikovanju. Ni ničesar trdnjše, globlje, varnejše, bolj strnjene in modrejše kakor to oznanilo. Celotno krščansko oblikovanje je v prvi vrsti poglobljanje *kerigme*, ki jo vedno bolj in bolje osvajamo in ki nikoli ne preneha osvetljevati katehetskega delovanja ter pomaga, da ustrezno dojamemo vsako vprašanje, ki ga obravnavamo v katehezi. To oznanilo ustreza hrepenenju po neskončnem, ki živi v vsakem človeškem srcu. Osrednje mesto *kerigme* zahteva značilnosti, ki so danes povsod potrebne: izražati mora odrešilno Božjo ljubezen, ki je pred vsako moralno in versko dolžnostjo; ne sme vsiljevati resnice in se mora sklicevati na svobodo; biti mora vesela, spodbudna in živa ter podajati skladno celoto, v kateri pridiga ni zožena na nekaj naukov včasih bolj filozofske kakor evangeljske narave. Od oznanjevalca se zato zahtevajo določene naravnosti, ki olajšujejo sprejem oznanila: bližina, pripravljenost za pogovor, potrpežljivost, prisrčno razumevanje, ki ne obsoja.

166. Naslednja značilnost kateheze, ki se je razvila v zadnjih desetletjih, je značilnost *mistagoškega* uvajanja, [128] kar v jedru pomeni dvoje: nujen postopen razvoj oblikovanja, pri katerem je udeležena vsa skupnost, in ponovno spoštovanje bogoslužnih znamenj za krščansko uvajanje. Mnogi priročniki in načrti še niso osvojili nujnosti takšne mistagoške prenov, ki bi po sodbi posameznih vzgojnih enot mogla imeti zelo različne oblike. Katehetsko srečanje je oznanjevanje besede in je potemtakem osredotočeno na besedo, potrebuje pa ustrezno vključitev in privlačno motivacijo, potrebuje govoreče simbole, biti mora vključena v širok proces rasti in zahteva vključitev vseh razsežnosti osebe na skupni poti poslušanja in odgovarjanja.

167. Dobro je, da vsaka kateheza posveti posebno pozornost »poti lepote« (*via pulchritudinis*). [129] Oznanjevanje Kristusa pomeni pokazati, da vera vanj in hoja za njim ni le nekaj pravega in resničnega, ampak je nekaj lepega, kar more celo sredi preizkušenj napolniti življenje z novim sijajem in globoko srečo. V tem smislu je mogoče priznati vse izrazne oblike prave lepote kot pot, ki pomaga srečati Kristusa. Ne gre za pospeševanje estetskega relativizma, [130] ki bi mogel zatemniti neločljivo vez, ki obstaja med resnico, dobroto in lepoto, ampak gre za to, da ponovno dosežemo spoštovanje lepote, da bi dosegli človeško srce in da bi v njem zasijala resnica in dobrota Vstalega. Če ljubimo samo to, kar je lepo, [131] kakor pravi sv. Avguštin, tedaj je učlovečeni Božji Sin, razodetje neskončne lepote, v najvišji meri ljubezni vreden in nas priteguje nase z vezmi ljubezni. Tedaj postane nujno, da se oblikovanje v *via pulchritudinis* vključi v predajanje vere naprej. Zaželeno je, da vsaka krajevna Cerkev v svojem evangelizacijskem delovanju podpira uporabo umetnosti, nadaljuje bogastvo preteklosti, a sprejme tudi polnost izraznih oblik sedanosti, da bi predajala vero naprej v novem »govorjenju v prilikah«. [132] Treba je tvegati in najti nova znamenja, nove simbole, novo osnovo za predajanje besede, različne oblike lepote, ki jih cenijo v različnih kulturnih območjih; najti celo tiste izredne načine lepote, ki

morda malo pomenijo za evangelizacijo, za druge pa so postali posebno privlačni.

168. Kar se tiče podajanja morale v katehezi, ki vabi k rasti v zvestobi do evangeljskega življenjskega sloga, je primerno vedno prikazovati dobro, po katerem je vredno stremeti, in ideal življenja, modrosti, izpolnitve, rodovitnosti. V tej luči je mogoče razumeti naše zavračanje vsega hudega, ki ogroža življenje. Dobro je, da v nas ne vidijo strokovnjakov za apokaliptične napovedi, temnih sodnikov, ki se bahajo s tem, da izkoreninijo vsako nevarnost in vsako zablodo, ampak vesele glasnike, ki predlagajo zadovoljive rešitve, in varuhe dobrote in lepote, ki sijeta v življenju, ki je zvesto evangeliju.

Osebno spremljanje rasti

169. V civilizaciji, ki trpi zaradi brezimnosti in se hkrati – protislovno – brez sramu prepušča boleštni radovednosti, nora na to, da bi izvedela podrobnosti iz življenja drugih, Cerkev potrebuje pogled bližine, da bi pogledala drugega, začutila njegov dotik in se ustavila pred njim, kolikorkrat je to potrebno. V tem svetu morejo posvečeni služabniki in drugi delavci v dušnem pastirstvu prinašati prijeten vonj Jezusove bližine in navzočnosti in njegovega osebnega pogleda. Cerkev bo morala uvajati svoje člane – duhovnike, redovnike in laike – v to »umetnost spremljanja«, da se bodo vsi naučili sezuti si čevlje z nog pred sveto zemljo drugega (prim. 2 Mz 3,5). Svojemu ravnanju moramo dati zdravilen ritem ljubezni, s spoštljivim pogledom sočutja, ki pa hkrati ozdravlja, osvobaja in bodri k zorenju v krščanskem življenju.

170. Tudi če se to zdi očitno, mora duhovno spremljanje bolj in bolj voditi k Bogu, kajti v njem moremo doseči pravo svobodo. Nekateri se imajo za svobodne, če hodijo po svojih poteh proč od Boga. A ne opazijo, da pri tem eksistencialno obubožajo, da so brez varstva, brez doma, v katerega se vedno lahko vrnejo. Prenehajo biti romarji, blodijo, vedno krožijo okoli sebe, ne da bi kdaj prišli na cilj. Spremljanje bi bilo vsekakor neučinkovito, če bi postalo nekakšna terapija, ki pospešuje to zaprtost oseb vase, in bi tako prenehalo biti potovanje s Kristusom k Očetu.

171. Bolj kakor kdajkoli potrebujemo moške in žene, ki iz svoje izkušnje kot spremljevalci poznajo način ravnanja, ki se odlikuje z modrostjo in zmožnostjo za razumevanje, z umetnostjo čakanja ter učljivostjo do Duha, da bi vsi skupaj obvarovali zaupane nam ovce pred volkovi, ki hočejo razkropiti čredo. Vaditi se moramo v umetnosti, da znamo pozorno prisluhniti, kar je več kot poslušanje. V sporazumevanju z drugim je na prvem mestu zmožnost srca, ki omogoča bližino, brez katere ni pravega duhovnega srečanja. Pozorno poslušanje nam pomaga najti ustrezno kretnjo in ustrezno besedo, ki nas spravi iz lagodnosti gledalca. Samo na osnovi spoštljivega, sočutnega poslušanja je mogoče najti poti za pristno rast, prebuditi željo in hrepenenje po krščanskem idealu, v polnosti odgovoriti na Božjo ljubezen in razviti najboljše, kar je Bog sejal v našem življenju. Vedno pa je potrebna potrpežljivost, katero je učil sv. Tomaž Akvinski: Nekdo ima morda milost in ljubezen, a kljub temu ne živi dobro te ali one kreposti »zaradi nekaterih nasprotujočih si nagnjenj«, [133] ki še naprej obstajajo. Z drugimi besedami: organska povezava

kreposti sicer vedno in nujno obstaja kot *navada* (*in habitu*), a morda okoliščine otežujejo *uresničenje* teh krepostnih nastavkov. Zato je potrebna »pedagogika, ki postopoma vodi osebe k polni osvojitvi skrivnosti«. [134] Da bi dosegli neko zrelost, tako da bodo osebe postale zmožne za zares svobodne in odgovorne odločitve, moramo računati s časom in imeti neizmerno potrpljenje. Blaženi Peter Faber je rekel: »Čas je glasnik Boga.«

172. Spremljevalec prepoznava položaj vsakega posameznika pred Bogom. Njegovo življenje v milosti je skrivnost, ki je od zunaj nihče ne more povsem razumeti. Evangelij nam naroča, naj posvarimo človeka in mu pomagamo, da bo rasel na temelju spoznanja objektivne slabosti svojih dejanj (prim. Mt 18,15), ne da bi sodili o njegovi odgovornosti in njegovi krivdi (prim. Mt 7,1; Lk 6,37). Dober spremljevalec se ne vdaja razočaranjem in malodušju. Vedno vabi, da se človek pusti ozdraviti, da vzame svoja nosila (prim. Jn 5,8), da objame križ, vse pusti za seboj, vedno začenja na novo, da bi oznanjal evangelij. Lastna izkušnja, da se pustimo spremljati in ozdravljati, ko nam uspe, da svoje življenje s popolno iskrenostjo razgrnemo pred svojim spremljevalcem, nas uči, da imamo potrpljenje z drugimi in smo razumevajoči, ter nam omogoča najti poti, da bi prebudili njihovo zaupanje, tako da se bodo odprli in bodo pripravljeni rasti.

173. Pravo duhovno spremljanje se začne in razvija vedno v območju služenja poslanstvu evangeliziranja. Pavlov odnos do Timoteja in Tita je primer tega spremljanja in oblikovanja v teku apostolskega delovanja. Ko jima naroči, naj ostaneta v mestu, »da dokončaš to, kar je še treba storiti« (Tit 1,5; 1 Tim 1,3-5), jima da navodila za njuno osebno življenje in pastoralno delo. To je čisto nekaj drugega kot kakšno vsiljivo spremljanje ali osamljeno uresničevanje sebe. Misijonarski učenci spremljajo misijonarske učence.

Usmerjeni ob Božji besedi

174. Homilija se mora hraniti iz Božje besede. A ne le homilija, tudi celotno evangeliziranje sloni na Besedi, ki jo slišimo, premišljujemo, živimo, obhajamo in izpričujemo. Sveto pismo je izvir evangelizacije. Zato je nujno, da se nenehno oblikujemo s poslušanjem Besede. Cerkev ne evangelizira, če se ne pusti stalno evangelizirati. Nujno je potrebno, da Božja beseda »vedno bolj postaja središče vsega cerkvenega delovanja«. [135] Sprejeta in – predvsem v evharistiji – češčena Božja Beseda notranje hrani in krepí kristjane ter jih usposablja za pristne pričevalce evangelija v vsakdanjem življenju. Staro nasprotje med besedo in zakramentom smo že premagali. Živa in učinkovita, oznanjena beseda pripravlja na prejem zakramenta. V zakramentu ta beseda doseže svojo največjo učinkovitost.

175. Študij Svetega pisma mora biti vrata, ki so odprta vsem vernikom. [136] Bistveno je, da razodeta beseda v globini napravi rodovitno katehezo in vsa prizadevanja za predajanje vere naprej. [137] Evangeliziranje potrebuje domačnost z Božjo besedo. To zahteva od škofij, župnij in katoliških združenj ponudbo resnega in vztrajnega študija Svetega pisma kakor tudi pospeševanje njenega osebnega in skupnega branja v molitvi. [138] Ne tavamo v temi in nam ni treba čakati, da

nam Bog spregovori svojo besedo, kajti »Bog je spregovoril. Bog ni več veliki neznanec, ampak se je razodel«. [139] Sprejmimo vase vzvišeni zaklad razodete besede!

Četrto poglavje

DRUŽBENA RAZSEŽNOST EVANGELIZIRANJA

176. Evangelizirati pomeni ponavzočevati Božje kraljestvo v svetu. »Nobena delna ali okrnjena opredelitev ne ustreza bogati, večplastni in živahni resničnosti, ki jo predstavlja evangeliziranje. Vedno obstaja nevarnost, da jo osiromašimo ali celo pohabimo.« [140] Zdaj bi rad izrazil svojo zaskrbljenost v zvezi z družbeno razsežnostjo evangeliziranja. Če te razsežnosti ne predstavimo dovolj jasno, vedno zahajamo v nevarnost, da popačimo pristen in celovit pomen evangelizacijskega naročila.

I. OBČESTVENI IN DRUŽBENI UČINKI OZNANILA

177. *Kerigma (oznanilo)*, ima neizbežno družbeno vsebino: v središču evangelija samega sta občestveno življenje in obveznost nasproti drugim. Vsebina prvega oznanjevanja ima neposreden nravni učinek, katerega jedro je ljubezen.

Izpovedovanje vere in družbena obveznost

178. Priznavati enega nebeškega Očeta, ki neskončno ljubi vsakega posameznega človeka, vključuje odkritje, da »mu Oče podeljuje neskončno dostojanstvo«. [141] Priznavati, da si je Božji Sin privzel naše človeško meso, pomeni, da je bil vsak človek povišan prav do srca Boga. Priznavati, da je Jezus za nas prelil svojo kri, nam preprečuje, da bi ohranili tudi samo najmanjši dvom o brezmejni ljubezni, ki plemeniti vsakega človeka. Njegovo odrešenje ima družbeni pomen, kajti »Bog v Kristusu ne odrešuje samo posamezne osebe, ampak tudi družbene odnose med ljudmi«. [142] Priznavati, da Sveti Duh deluje v vseh, vključuje spoznanje, da skuša prodreti v vsak človeški položaj in v vse družbene vezi: »Sveti Duh ima na voljo neskončno bogastvo iznajdljivosti, značilno za Božjega Duha, in najde sredstva, da bi razrešil vozle človeških zadev, tudi najbolj zapletenih in nepredirnih«. [143] Evangeliziranje skuša sodelovati tudi s tem osvobajajočim delovanjem Duha. Skrivnost Trojice same nas spominja, da smo ustvarjeni po podobi Božjega občestva, zato se ne uresničujemo sami in se tudi sami iz sebe ne odrešimo. Iz bistva evangelija spoznamo tesno povezanost med evangeliziranjem in človeškim napredovanjem, ki se mora nujno izražati in razvijati v vsem misijonarskem delovanju. Sprejetje prvega oznanila, ki vabi, da se Bogu pustimo ljubiti in ga ljubimo s tisto ljubeznijo, ki nam jo on sam naklanja, povzroči prvi in temeljni odziv v človekovem življenju in njegovem delovanju: da želi blagor drugih in si zanj prizadeva kot za dobrino, ki mu je pri srcu.

179. Ta nerazdružljiva vez med sprejetjem odrešilnega oznanila in resnično bratsko ljubeznijo se izraža v nekaterih svetopisemskih besedilih. Dobro je, da jih premislimo in si jih pozorno ponotranjimo, da bi iz njih izpeljali vse posledice. Gre za oznanilo, na katero se pogosto navadimo, ga skoraj mehanično ponavljamo, ne da bi nam postalo jasno, da se mora odražati v našem življenju in v naših občestvih. Kako nevarna in škodljiva je ta navada, ki nas vodi k temu, da izgubljamo strmenje, očaranje in navdušenje, da bi živeli evangelij bratstva in pravičnosti! Božja beseda nas uči, da se v sočloveku nadaljuje učlovečenje za vsakogar od nas: »Kar ste storili kateremu od mojih najmanjših bratov, ste meni storili« (Mt 25,40). Kar storimo za druge, ima večjo razsežnost: »S kakršno mero merite, s takšno se vam bo odmerilo« (Mt 7,2). To je odgovor na Božje usmiljenje do nas: »Bodite usmiljeni, kakor je usmiljen vaš Oče! Ne sodite in ne boste sojeni. Ne obsojajte in ne boste obsojeni. Odpuščajte krivdo drug drugemu, potem vam bo odpuščena tudi vaša krivda. Dajajte in se vam bo dalo /.../ S kakršno mero merite, s tako se vam bo odmerilo« (Lk 6,36-38). Ta besedila izražajo prednostno dolžnost, »da gremo iz sebe k sočloveku«. Z ene strani izražajo eno od obeh glavnih zapovedi, ki utemeljujeta sleherno pravno pravilo, z druge strani so jasno znamenje, ob katerem je mogoče preveriti krščansko rast kot odgovor na povsem zastojniški Božji dar. Iz tega razloga »je tudi služenje ljubezni bistvena prvina cerkvenega poslanstva in neodpravljeni izraz njenega bistva«. [144] Kakor je Cerkev po naravi misijonarska, tako iz te narave nujno izhaja resnična ljubezen do bližnjega, sočutje, ki razume, pomaga in podpira.

Kraljestvo, ki nas kliče

180. Iz branja Svetega pisma poleg tega sledi, da ponudba evangelija ne obstaja samo v osebnem odnosu do Boga. Našega odgovora ljubezni tudi ne bi smeli razumeti zgolj kot seštevka majhnih osebnih dejanj do človeka, ki je v stiski. To bi bila kvečjemu nekakšna »ljubezen do bližnjega à la carte« (po naročilu), vrsta dejanj, katerih edini cilj bi bil pomiriti svojo vest. Ponudba je Božje kraljestvo (prim. Lk 4,43). Gre za to, da ljubimo Boga, ki vlada v svetu. Samo toliko, kolikor Bog lahko vlada med nami, bo družbeno življenje za vse prostor bratstva, pravičnosti, miru in dostojanstva. Tako oznanjevanje kakor krščanska vzgoja težita k temu, da sprožita družbene posledice. Iščimo njegovo kraljestvo: »Iščite najprej Božje kraljestvo in njegovo pravičnost in vse drugo vam bo navrženo« (Mt 6,33). Jezusov načrt je vzpostaviti kraljestvo njegovega Očeta. Od svojih učencev zahteva: »Pojdite in oznanjujte: Božje kraljestvo se je približalo« (Mt 10,7).

181. Kraljestvo, ki je že vnaprej med nami in raste, se tiče vseh in nas spominja na tisto načelo razločevanja, ki ga je postavil Pavel VI. glede pravega razvoja: pred očmi moramo imeti »vsakega človeka in celotnega človeka«. [145] Vemo, da »evangeliziranje ne bi bilo popolno, če ne bi upoštevalo okoliščine, da evangelij in dejansko življenje človeka kot posameznika in kot člana občestva nenehno vplivata drug na drugega«. [146] Gre za kriterij vesoljnosti, ki je lasten dinamiki evangelija, ker nebeški Oče hoče, da bi se vsi ljudje zveličali. Njegov načrt je v tem, da bi vse, kar je v nebesih in na zemlji, zedinil pod enim samim Gospodom, to je Kristusom (prim. Ef 1,10). Naročilo se glasi: »Pojdite po vsem svetu in oznanjajte evangelij vsemu stvarstvu!« (Mr 16,15), ker

»vse stvarstvo željno pričakuje razodetja Božjih sinov« (Rim 8,19). Vse stvarstvo – se pravi tudi vsi vidiki človeške narave: »Misijonarsko naročilo oznanjati veselo vest o Jezusu Kristusu, se nanaša na ves svet. Jezusova zapoved ljubezni vključuje vse razsežnosti bivanja, vse ljudi, vsa okolja in vsa ljudstva. Nič človeškega mu ni tuje.« [147] Resnično krščansko upanje, ki išče eshatološko kraljestvo, vedno ustvarja zgodovino.

Cerkveni nauk o družbenih vprašanjih

182. Nauki Cerkve o svetnih zadevah so podvrženi novim in nadaljnjim razvojem in so lahko predmet razpravljanja. Vendar moramo biti stvarni – ne da bi hoteli iti v podrobnosti. Tako pomembna družbena načela ne bodo ostala samo splošna navodila, ki se nikogar ne tičejo neposredno. Iz njih moramo potegniti dejanske posledice, zato da »bodo mogla učinkovito vplivati tudi na zapletene sedanje položaje.« [148] Pastirji imajo – če upoštevajo prispevke različnih znanosti – pravico, da izrečejo svoje mnenje o vsem, kar zadeva življenje ljudi, saj naloga evangelizacije vključuje in zahteva celovito podpiranje vsakega človeka. Ne moremo več trditi, da se mora vera omejiti na zasebno območje in da obstaja samo za to, da bi pripravljala duše na nebesa. Vemo, da Bog želi srečo svojih otrok tudi na tej zemlji, čeprav so poklicani k večni polnosti, saj je vse ustvaril »in nam vsem daje vsega obilo za uživanje« (1 Tim 6,17). Iz tega sledi, da krščansko spreobrnjenje terja, »da /.../ preverimo zlasti vse tisto, kar sestavlja družbeni red in prispeva k doseganju skupne blaginje.« [149]

183. Zato nihče ne more od nas zahtevati, da vero odrinemo v skrito notranjost ljudi, brez vsakršnega vpliva na družbeno in narodovo dogajanje, ne da bi skrbeli za blaginjo ustanov človeške skupnosti, ne da bi se izrekli o dogodkih, ki se tičejo državljanov. Kdo bi si upal zapreti v svetišče in utišati sporočilo sv. Frančiška Asiškega in bl. matere Terezije? S tem se ta dva ne bi mogla sprijazniti. Pristna vera – ki ni nikoli lagodna in individualistična – vedno vključuje globoko željo spremeniti svet, posredovati vrednote in po našem zemeljskem potovanju zapustiti nekaj boljšega. Ljubimo ta čudoviti planet, na katerega nas je Bog postavil. Ljubimo ljudi, ki na njem prebivajo, z vsemi njihovimi dramami in napor, z njihovimi stremljenji in upi, z njihovimi vrednotami in slabostmi. Zemlja je naš skupni dom. Vsi smo bratje. Čeprav »je pravični red družbe in države /.../ osrednja naloga politike, Cerkev v boju za pravičnost ne more in ne sme ostati ob strani«. [150] Vsi kristjani, tudi pastirji, so poklicani, da skrbijo za graditev boljšega sveta. Prav za to gre, saj je družbeni nauk Cerkve v prvi vrsti pozitiven in konstruktiven, daje usmeritev za spremenjeno ravnanje. V tem smislu ne preneha biti znamenje upanja, ki izhaja iz ljubečega srca Jezusa Kristusa. Cerkev hkrati združuje »svoja prizadevanja zlasti s prispevkom drugih Cerkev in cerkvenih skupnosti na družbenem področju tako v teoretičnem kakor dejanskem pogledu«. [151]

184. V tem trenutku ni mogoče obravnavati vseh težavnih družbenih problemov, ki pestijo današnji svet. Nekatere sem razlagal v drugem poglavju. To ni dokument o družbenih vprašanjih. Za razmislek o teh različnih vprašanjih imamo na voljo *Kompendij družbenega nauka Cerkve*. Zelo priporočam branje in preučevanje tega ustreznega priročnika. Sicer pa niti papež niti Cerkev

nimata monopola pri razlagi družbene resničnosti ali pri predlogu reševanja sedanjih težav. Lahko pa ponovim, kar je z vso jasnostjo poudaril Pavel VI.: »Spričo tako različnih položajev nam je težko izreči eno samo besedo ali predlagati rešitev z vesoljno veljavo. To ni niti naš namen niti naša naloga. Krščanske skupnosti imajo nalogo stvarno oceniti položaj vsake dežele«. [152]

185. V nadaljevanju bi se rad posvetil dvema velikima vprašanjem, ki se mi zdita temeljni v tem trenutku zgodovine. Obravnaval ju bom dokaj izčrpno, ker mislim, da bosta določali prihodnost človeštva. Na prvem mestu gre za družbeno vključitev ubogih in nato za mir in družbeni dialog.

II. DRUŽBENA VKLJUČITEV UBOGIH

186. Iz naše vere v Kristusa, ki je postal ubog in vedno blizu ubogim in izključenim, izhaja skrb za celovit razvoj najbolj zapostavljenih članov družbe.

Skupaj z Bogom slišimo krik

187. Vsak kristjan in vsaka skupnost sta poklicana, da sta Božje orodje za osvoboditev in podporo ubogih, tako da se bodo mogli popolnoma vključiti v družbo. To predpostavlja, da smo učljivi in pozorni, da bi slišali krik reveža in mu pomagali. Dovolj je listati po Svetem pismu, da bi odkrili, kako rad bi dobri nebeški Oče prisluhnil kriku ubogih: »Dobro sem videl stisko svojega ljudstva v Egiptu in slišal njegovo vpitje zaradi priganjačev. Da, poznam njegove bolečine. Zato sem stopil dol, da ga rešim /.../ Zdaj torej pojdi! Pošljem te« (2 Mz 3,7-8.10). Kako ustrezljiv je dobri nebeški Oče do njihovih stisk: »Ko so Izraelovi sinovi vpili h Gospodu, jim je poslal rešitelja« (Sod 3,15). Če ostanemo gluhi do tega krika, ko smo vendar orodje Boga, se oddaljujemo od volje nebeškega Očeta in njegovega načrta; ta revež »bi vpil h Gospodu zoper tebe in ti bi bil kriv« (5 Mz 15,9). Pomanjkanje solidarnosti do njegovih stisk neposredno vpliva na naš odnos do Boga: »Ne odvrčaj očesa od potrebnega. Če te preklinja v bridkosti svojega srca, bo njegov Stvarnik uslišal njegovo prošnjo« (Sir 4,5-6). Vedno znova se vrača staro vprašanje: »Kdor ima imetje tega sveta in vidi, da je njegov brat v pomanjkanju, pa zapre svoje srce pred njim – ali more Božja ljubezen ostati v njem?« (1 Jn 3,17). Spomnimo se tudi, s kakšnim prepričanjem je apostol Jakob povzel podobo krika zatiranega: »Glejte, plačilo, za katero ste prikrajšali svoje delavce, ki so poželi vaša polja, vpije. In klici žanjcev so prišli do ušes Gospoda nad vojskami« (5,4).

188. Cerkev je spoznala, da zahteva prisluhniti temu kriku izhaja iz samega osvobajajočega delovanja milosti v vsakem od nas. Zato ne gre za nalogo, ki je pridržana samo nekaterim: »Cerkev, ki sledi evangeliju o usmiljenju in ljubezni do človeka, *posluša klic po pravičnosti* in bi rada nanj odgovorila z vsemi močmi.« [153] V tem okviru razumemo Jezusovo naročilo učencem: »Dajte jim vi jesti!« (Mr 6,37). To vsebuje tako sodelovanje, da bi odpravili strukturne vzroke revščine in podprli celostni razvoj ubogih, kakor tudi najbolj preprosta in vsakdanja dejanja solidarnosti spričo povsem stvarne revščine, ki jo srečujemo. Beseda »solidarnost« se je nekoliko obrabila in jo včasih razlagajo napačno, a označuje veliko več kakor samo priložnostna

velikodušna dejanja. Zahteva, da ustvarimo novo miselnost, ki razmišlja občestveno in daje prednost življenju vseh. Dobrin si ne smejo prilaščati samo nekateri.

189. Solidarnost je samodejen odziv človeka, ki priznava družbeno vlogo lastnine in skupno pripadnost dobrin kot resničnosti, ki so starejše (primernejše) kakor zasebna lastnina. Zasebna lastnina dobrin je opravičena s tem, da jih varujemo in množimo tako, da bodo bolje služile skupni blaginji. Zato je treba solidarnost živeti kot odločitev, da ubožcu vrnemo to, kar mu pripada. Če nam ta spoznanja in solidarnostne navade preidejo v meso in kri, odpirajo pot za nadaljnje strukturne spremembe in jih omogočajo. Sprememba struktur, ki ne poraja novih spoznanj in načinov ravnanja, bo vodila k temu, da bodo prav te strukture prej ali slej postale pokvarjene, bremenilne in neučinkovite.

190. Včasih gre za to, slišimo krik celih ljudstev, najbolj revnih ljudstev na svetu, kajti »mir ni utemeljen samo na spoštovanju človekovih pravic, ampak tudi na spoštovanju pravic ljudstev«. [154] Na žalost je mogoče celo človekove pravice uporabiti kot opravičevanje zagrizene obrambe pravic posameznika ali pravic najbogatejših ljudstev. Pri vsem spoštovanju neodvisnosti in kulture vsakega posameznega naroda je vendar treba vedno spominjati, da planet pripada vsemu človeštvu in je tu za vse človeštvo in da samo dejstvo, da si rojen na kraju z manj viri ali z nižjo razvojno stopnjo, ne opravičuje, da nekateri ljudje živijo manj dostojanstveno. Še enkrat je treba povedati: »Ljudje z največjimi ugodnostmi se morajo odpovedati nekaterim svojim pravicam, da bi z večjo darežljivostjo postavili svoje dobrine v služenje drugim.« [155] Da bi ustrezneje govorili o svojih pravicah, moramo razširiti svoje obzorje in odpreti svoja ušesa za krik drugih ljudstev in drugih pokrajin naše dežele. Rasti moramo v solidarnosti, ki »mora vsem ljudstvom omogočiti, da sama vzamejo v roko svojo usodo«, [156] tako, kakor je »vsak človek poklican, da se razvija«. [157]

191. Kristjani, ki jih spodbujajo njihovi pastirji, so na vsakem kraju in ob vsaki priložnosti poklicani, da slišijo krik ubogih. To so razločno poudarili brazilski škofje: »Vsak dan hočemo sprejemati nase veselje in upanje, žalost in tesnobo brazilskega ljudstva, zlasti prebivalcev mestnih obrobij in podeželskih pokrajin, ki so ranjeni v svojih pravicah, ker so brez polja, brez strehe, brez kruha, brez zdravja. Ko vidimo njihovo bedo, slišimo njihov krik in poznamo njihovo trpljenje, smo ogorčeni nad tem, ker vemo, da je dovolj hrane za vse in da je vzrok za lakoto slaba porazdelitev dobrin in zaslužka. Problem se še stopnjuje z razširjeno razsipnostjo.« [158]

192. Želimo pa si še več. Naše sanje imajo še višje cilje. Ne govorimo samo o tem, da bi vsem zagotovili hrano ali »človeka vredno oskrbo«, ampak da bi vsi dosegli »blaginjo v njenih mnogovrstnih vidikih«. [159] To vključuje vzgojo, dostop do zdravstva in zlasti delo, kajti v svobodnem, ustvarjalnem, soodgovornem in solidarnem delu človek izraža dostojanstvo svojega življenja in ga stopnjuje. Pravično plačilo omogoča dostop do drugih dobrin, ki so namenjene za skupno uporabo.

Zvestoba evangeliju, da ne bi tekli zaman

193. Poziv, da prisluhnemo kriku ubogih, se utelesi v nas, ko nas najgloblje pretrese trpljenje drugih. Še enkrat preberimo, kar pravi Božja beseda o usmiljenju, da bo mogočno odmevala v življenju Cerkve. Evangelij oznanja: »Blagor usmiljenim, ker bodo dosegli usmiljenje« (Mt 5,7). Apostol Jakob nas uči, da nam usmiljenje do drugih pomaga, da bi zmagovito izšli iz Božje sodbe: »Tako govorite in tako delajte, kakor tisti, ki bodo sojeni po postavi svobode. Sodba bo namreč neusmiljena za tistega, ki ne izkazuje usmiljenja. Usmiljenje pa slavi zmago nad sodbo« (2,12-13). V tem besedilu se Jakob izkazuje za dediča najboljšega izročila judovske duhovnosti po izgnanstvu, ki je usmiljenju pripisovala posebno odrešensko vrednost: »Zbriši svoje grehe s pravičnostjo, in svoje krivice z usmiljenjem do ubogih! In tvoja blaginja bo trajna« (Dan 4,24). Z istega vidika modrostno slovstvo govori o miloščini kot stvarnemu izkazovanju usmiljenja do siromakov: »Miloščina rešuje smrti in izbrisi grehe« (Tob 12,9). Še slikoviteje je to izraženo v Sirahovi knjigi: »Voda gasi plameneč ogenj in miloščina odpravlja grehe« (Sir 3,30). Do istega sklepa pride tudi Nova zaveza: »Predvsem imejte močno ljubezen med seboj, ker ljubezen pokrije množico grehov« (1 Pt 4,8). Ta resnica je globoko prodrla v mišljenje cerkvenih očetov in se kot kulturna alternativa preroško uprla uživaškemu poganskemu individualizmu. Omenimo samo primer: »Kakor v nevarnosti požara hitimo, da bi našli vodo za gašenje /.../, tako tudi, kadar iz naše slame švigne plamen greha in nas to zmede: Če nam je tedaj dana priložnost za delo usmiljenja, se razveselimo tega dela kakor studenta, ki nam je podarjen, da moremo pogasiti požar.« [\[160\]](#)

194. To je tako jasno, neposredno, preprosto in zelo zgovorno sporočilo, da ga ne sme razvrednotiti nobena cerkvena razlaga. Premišljevanje Cerkve o teh besedilih ne bi smelo zatemniti ali oslabiti spodbudnega pomena sporočila, ampak pomagati, da si ga pogumno in goreče prisvojimo. Zakaj bi zapletali, kar je tako preprosto? Pojemovni pripomočki naj bi pospeševali stik z resničnostjo, ki jo hočemo pojasniti, ne pa nas oddaljevali od nje. To velja predvsem za svetopisemske spodbude, ki z veliko odločnostjo pozivajo k bratski ljubezni, k ponižnemu in velikodušnemu služenju, k pravičnosti in milosrčnosti do ubogih. Jezus nam je s svojimi besedami in svojimi dejanji pokazal pot priznavanja drugih. Zakaj bi zatemnjevali, kar je tako jasno? Ne bodimo v skrbah samo za to, da ne bi zapadli v zmote glede nauka, ampak skrbimo tudi za to, da bomo zvesti tej svetli poti življenja in modrosti. »Branilcem 'pravovernosti' včasih očitajo nedejavnost, popustljivost in grešno soudeleženo pri neznosnih položajih krivičnosti in političnih režimih, ki jih ohranjajo.« [\[161\]](#)

195. Ko se je sv. Pavel napotil k apostolom v Jeruzalem, da bi ugotovil, če teče ali je tekel zaman (prim. Gal 2,2), so mu navedli kot odločilno merilo pristnosti to, da ni pozabil ubogih (prim. Gal 2,10). To veliko merilo, ko Pavlove skupnosti niso pustile, da jih potegne za seboj sebični življenjski slog poganov, ima pomembno aktualnost v sedanjem okviru, ko se skuša uveljaviti novo sebično poganstvo. Čudovite lepote evangelija ne moremo vedno ustrezno izpričati, a vendar obstaja znamenje, ki ne sme nikoli manjkati: to je odločitev za zadnje, za tiste, ki jih družba izloča

in zavrača.

196. Včasih smo trdosrčni in trmasti, pozabljamo, se zabavamo in zaidemo v zamaknjenost zaradi neizmernih možnosti porabništva in razvedril, ki nam jih ponuja družba. Tako nastane neke vrste odtujitev, ki se tiče nas vseh, kajti »odtujena postane družba, ki v svojih oblikah družbene organizacije, proizvodnje in potrošnje, otežuje uresničenje te podaritve in oblikovanje medčloveške solidarnosti«. [162]

Prednostno mesto ubogih v Božjem ljudstvu

197. V Božjem srcu je prednostno mesto za uboge. Kristus sam je »postal ubog« (2 Kor 8,9). Vsa pot našega odrešenja je zaznamovana z ubogimi. To odrešenje je prišlo k nam po privolitvi ponižne deklice iz majhne, odročne vasi na robu velikega cesarstva. Odrešenik je rojen v jaslih, med živalmi, kakor se je to dogajalo otrokom najbolj ubogih. Ob njegovem darovanju v templju so prinesli dve divji grlici, daritev tistih, ki niso mogli plačati jagnjeta (prim. Lk 2,24; 3 Mz 5,7). Odraščal je v hiši preprostih rokodelcev in si služil kruh s svojimi rokami. Ko je začel oznanjati Božje kraljestvo, so za njim hodile množice brezpravnih; tako se je pokazalo, kar je sam rekel: »Duh Gospodov je nad menoj; Gospod me je mazilil. Poslal me je oznanjat blagovest ubogim« (Lk 4,18). Tistim, ki so živeli pod bremenom trpljenja in uboštva, je zagotavljal, da jih Bog nosi v središču svojega srca: »Blagor ubogim, ker je njihovo Božje kraljestvo« (Lk 6,20). Z njimi se je istovetil: »Bil sem lačen in ste mi dali jesti.« Učil je, da je usmiljenje do njih ključ v nebeško kraljestvo (prim Mt 25,35s).

198. Za Cerkev je izbira za uboge najprej teološka kategorija in šele nato kulturno, sociološko, politično ali filozofsko vprašanje. Bog naklanja ubogim »svoje prvo usmiljenje«. [163] Ta posebna Božja ljubezen ima posledice v verskem življenju vseh kristjanov, ki so poklicani, da mislijo tako kakor Jezus (prim. Flp 2,5). Ta ljubezen navdihuje Cerkev v *odločitvi za uboge*. Treba jo je razumeti kot »posebno prednost v načinu, kako uresničujemo krščansko ljubezen. To odločitev izpričuje celotno izročilo Cerkve«. [164] Benedikt XVI. je učil, da je ta odločitev »vključno vsebovana v krščanski veri v tistega Boga, ki je zaradi nas postal ubog, da bi nas obogatil s svojim uboštvom«. [165] Zaradi tega si želim ubogo Cerkev za uboge. Ubogi nas lahko veliko naučijo. Niso le deležni *verskega čuta (sensus fidei)*, ampak tudi poznajo trpečega Kristusa zaradi svojega trpljenja. Potrebno je, da se vsi od njih učimo evangelija. Nova evangelizacija je povabilo, da priznamo zveličavno moč v njihovem življenju in jih postavimo v središče poti Cerkve. Poklicani smo, da v njih odkrijemo Kristusa in postanemo glasniki njihovih potreb in da smo tudi njihovi prijatelji, da jim prisluhnemo, jih razumemo in sprejmemo skrivnostno modrost, ki nam jo Bog hoče posredovati po njih.

199. Naša zavzetost ni izključno v dejanjih ali programih podpore in pomoči. Sveti Duh ne navdihuje pretiranega aktivizma, ampak predvsem *pozorno ljubezen* do drugega, ki ga imamo »v nekem smislu za enega bistva s seboj«. [166] Ta ljubeča pozornost je začetek prave skrbi za

njegovo osebo. Na tej osnovi si nato zares prizadevam za njegovo dobro. To vključuje, da ubogega cenim v njegovi posebni vrednosti, z njegovo duševnostjo, z njegovo kulturo in z njegovim načinom življenja vere. Prava ljubezen je vedno kontemplativna; dovoljuje nam, da bližnjemu služimo zato, ker je lep ali lepa onkraj videza, in ne iz nuje ali nečimrnosti. »Ljubezen, zaradi katere je nekomu druga oseba prijetna, nas navaja, da ji kaj podarimo brezplačno.« [167] Kadar ubogega ljubimo, ga »visoko cenimo«. [168] To razlikuje pristno odločitev za uboge od vsake ideologije, od slehernega namena, da bi uboge uporabili v prid osebnih ali političnih interesov. Samo to omogoča, »da se ubogi počutijo v vsaki krščanski skupnosti 'kakor doma'. Ali ne bi bil ta slog najbolj veličastna in učinkovita predstavitev vesele novice o Božjem kraljestvu?« [169] Brez posebne izbire za uboge »je oznanjevanje, ki je že prvo dejanje ljubezni, v nevarnosti, da ga ne bodo razumeli ali da bo utonilo v tistem morju besed, kateremu nas vsak dan izpostavlja današnja družba obveščanja«. [170]

200. Ker je ta spodbuda namenjena članom katoliške Cerkve, želim z bolečino ugotoviti, da je najhujše izključevanje, zaradi katerega ubogi trpijo, pomanjkanje duhovne naklonjenosti. Velikanska večina ubogih je posebej odprta za vero. Potrebujejo Boga. Ne smemo opustiti tega, da bi jim podarili njegovo prijateljstvo, njegov blagoslov, njegovo besedo, obhajanje zakramentov in jim pokazali pot rasti in zorenja v veri. Prednostna odločitev za uboge se mora poglavitno kazati v izredni in zlasti verski pozornosti.

201. Nihče naj ne bi smel reči, da je daleč od ubogih, ker njegove življenjske odločitve narekujejo, da posveča več pozornosti drugim nalogam. To je v akademskih, podjetniških ali poklicnih in celo cerkvenih krogih pogosto opravičilo. Čeprav je res, da je poklicanost in bistveno poslanstvo vernih laikov to, da si prizadevajo, da bi evangelij preobrazil zemeljske stvarnosti in vso človeško dejavnost, [171] se nobeden od nas ne sme čutiti oproščenega skrbi za uboge in za družbeno pravičnost: »Od vseh /.../ se zahteva duhovno spreobrnjenje, močna ljubezen do Boga in do bližnjega, gorečnost za pravičnost in mir, evangeljski smisel za uboge in uboštvo.« [172] Bojim se, da bodo tudi te besede le predmet komentarjev brez dejanskega učinka. Kljub temu zaupam v odprtost in dobro temeljno naravnost kristjanov in vas prosim, da bi skupno iskali nove poti, da bi sprejeli ta ponovni poziv.

Gospodarstvo in porazdelitev dohodkov

202. Nujnost, odpraviti strukturne vzroke revščine, ne more čakati, ne le zaradi pragmatične zahteve, da bi dosegli rezultate in uredili družbo, ampak tudi zato, da bi jo ozdravili bolezni, ki jo napravlja krhko in nevredno in more voditi samo v nove krize. Projekte pomoči, ki se soočajo z nekaterimi nujnimi zahtevami, je treba imeti samo za začasne ukrepe. Dokler problemi ubogih niso rešeni v korenini, s tem da se odpovedujemo popolni avtonomiji trgov in finančni spekulaciji in se lotevamo strukturnih vzrokov neenake porazdelitve dohodkov, [173] ne bodo rešeni problemi sveta in navsezadnje ne more biti rešen noben problem. Neenaka porazdelitev dohodkov je korenina družbenega zla.

203. Dostojanstvo vsakega človeka in skupna blaginja sta vprašanji, ki bi morali določati celotno gospodarsko politiko. Vendar se včasih zdi, kakor da sta od zunaj dodana priveska, da bi izpopolnili politični govor, brez možnosti ali programov za resnično celovit razvoj. Koliko besed je v tem sistemu postalo neprijetnih! Nadležno je, če kdo govori o etiki, nadležno je, če kdo govori o svetovni solidarnosti, nadležno je, če kdo govori o razdelitvi dobrin, nadležno je, če kdo govori o tem, da je treba braniti delovna mesta, nadležno je, če kdo govori o dostojanstvu šibkih, nadležno je, če kdo govori o Bogu, ki terja zavzemanje za pravičnost. Drugič se dogaja, da te besede postanejo predmet oportunistične manipulacije, ki jih onečasti. Lagodna ravnodušnost do teh vprašanj odvzame našemu življenju in našim besedam vsakršen pomen. Dejavnost podjetnika je nekaj plemenitega, pod pogojem, da vidi izziv nečesa še pomembnejšega v življenju. To mu omogoča, da s svojim prizadevanjem množi dobrine tega sveta in jih dela dostopnejše za vse, da bi resnično služile skupni blaginji.

204. Ne smemo več zaupati slepim močem in nevidni roki trga. Rast v pravičnost terja nekaj, kar je več kakor gospodarska rast, tudi če to predpostavlja. Terja odločitve, programe, mehanizme in postopke, ki so povsem jasno naravnani na boljšo razdelitev dohodkov, na ustvarjanje delovnih mest in na celovito podporo ubogih, ki je več kakor zgolj sistem socialne pomoči. Povsem tuje mi je, da bi predlagal neodgovoren populizem, a gospodarstvo ne sme več posegati po »zdravilih«, ki so nov strup, če si recimo kdo domišlja, da bo povečal dobiček, ko omejuje delovno silo in na ta način dodatno izključuje ljudi.

205. Prosim Boga, da bi se povečalo število politikov, ki so sposobni začeti pošten pogovor, ki se učinkovito usmerja k temu, da bi ozdravil globoke korenine in ne zunanjega videza zla v našem svetu! Politika, ki je s tem prišla na slab glas, je zelo visoka poklicanost, je ena najdragocenejših oblik ljubezni do bližnjega, ker išče skupno dobro. [174] Moramo se prepričati o tem, da ljubezen ni »le počelo najmanjših odnosov – v prijateljstvu, družini in majhnih skupinah –, ampak tudi velikih odnosov – v družbenih, gospodarskih in političnih povezavah«. [175] Molim h Gospodu, da nam pošlje več politikov, katerim je res pri srcu družba, ljudstvo, življenje ubogih! Nujno potrebno je, da oblastniki in denarna moč povzdignejo pogled in razširijo svoje perspektive. Potem bodo skrbeli za to, da bodo vsi državljani imeli častno delo ter dostop do izobraževanja in zdravstva. Zakaj naj se ne bi obračali na Boga, da bi navdihoval njihove načrte? Prepričan sem, da bi se mogla na osnovi odprtosti za presežnost oblikovati nova politična in gospodarska miselnost, ki bi pomagala premagati popolno neskladje med gospodarstvom in skupno blaginjo.

206. Gospodarstvo bi moralo biti, kakor pove grška beseda *oikonomía* – ekonomija – umetnost, dosegati ustrezno upravljanje skupne hiše, in ta hiša je ves svet. Vsako daljnosežno gospodarsko delovanje, ki ga izvajajo v kakem delu planeta, vpliva na celoto. Zato nobena vlada ne more delovati izven skupne odgovornosti. V resnici bo na krajevni ravni vedno težje najti rešitve za velikanska svetovna protislovja, zaradi česar je krajevna politika zasuta z vprašanji, ki jih je treba rešiti. Če res hočemo doseči zdravo svetovno gospodarstvo, je v tem zgodovinskem obdobju potreben učinkovitejši način sodelovanja, ki ob polnem upoštevanju neodvisnosti narodov

zagotavlja gospodarsko blaginjo vseh in ne le nekaterih dežel.

207. Katerakoli skupnost v Cerkvi, ki hoče vztrajati v svojem miru, ne da bi dejavno skrbela in učinkovito sodelovala pri tem, da bodo revni lahko živeli v dostojanstvu in ne bo nihče izključen, zahaja v nevarnost, da razpade, tudi če govori o družbenih vprašanjih in kritizira vlade. Končno bo lahko propadla v duhovni posvetnosti, ki se hinavsko skriva za verskimi vajami in praznimi govori.

208. Če se kdo čuti užaljenega zaradi mojih besed, mu zagotavljam, da jih izrekam z ljubeznijo in najboljšim namenom, daleč od vsakega osebnega interesa ali politične ideologije. Moja beseda ni beseda sovražnika ali nasprotnika. Rad bi edino to, da se tisti, ki so sužnji sebične, brezbrizne ali samoljubne miselnosti, osvobodijo nevrednih vezi in osvojijo takšen način življenja in mišljenja, ki je bolj človeški, plemenit in rodoviten in podeli dostojanstvo njihovemu zemeljskemu potovanju.

Zavzemanje za slabotne

209. Jezus, oznanjevalec evangelija in evangelij v osebi, se posebej istoveti z najmanjšimi (prim. Mt 25,40). To nas spominja, da smo vsi kristjani poklicani, da skrbimo za najšibkejše na svetu. Toda v veljavnem »zasebnopravnem« vzorcu uspeha se ne zdi smiselno vlagati v to, da bi tisti, ki so počasni, šibki ali manj nadarjeni, mogli v življenju kaj doseči.

210. Nujno je, da posvečamo svojo pozornost novim oblikam uboštva in ranljivosti – brezdomcem, odvisnikom od mamil, beguncem, domorodnim prebivalcem, vedno bolj osamljenim in zapuščenim starim ljudem itn. Poklicani smo v njih prepoznati trpečega Kristusa in mu biti blizu, tudi če nam to na videz ne prinaša nobenih oprijemljivih in neposrednih koristi. Migranti predstavljajo zame poseben izziv, ker sem pastir Cerkve brez meja, ki se čuti mater vseh. Zato kličem dežele k velikodušni odprtosti, dežele, ki so sposobne ustvariti nove kulturne sinteze, namesto da se bojijo uničenja svoje istovetnosti. Kako lepa so mesta, ki premagajo bolešno nezaupanje, včlenijo druge z njihovo različnostjo in iz te včlenitve napravijo dejavnik razvoja! Kako lepa so mesta, ki imajo tudi v svojem arhitektonskem načrtovanju prostore, ki povezujejo, ustvarjajo odnose in podpirajo priznanje drugega!

211. Vedno me je bolel položaj tistih, ki so žrtev raznih oblik trgovine z ljudmi. Želel bi si, da bi slišali Božji klic, ki nas vse sprašuje: »Kje je tvoj brat?« (1 Mz 4,9). Kje je tvoj brat, suženj? Kje je človek, ki ga vsak dan ubijaš v majhni nezakoniti tovarni, v mreži prostitucije, v otrocih, ki jih uporabljaš za beračenje, v človeku, ki mora delati tajno, ker ni zakonito prijavljen? Ne ravnajmo, kakor da je vse v redu! Več oblik sokrivde je, kakor si mislimo. Vprašanje velja vsem! Mafijski in sprevrženi zločini so se ugnezdili v naših mestih in mnogi imajo krvave roke zaradi lagodnega in skritega sodelovanja pri njih.

212. Dvakrat uboge so žene, ki prenašajo položaje izključenosti, trpinčenja in nasilja, saj imajo pogosto manj možnosti braniti svoje pravice. In vendar tudi med njimi še vedno najdemo

občudovanja vredna dejanja vsakodnevnega junaštva v varovanju in v skrbi za svoje ranljive družne.

213. Med temi ranljivimi, za katere se hoče Cerkev zavzemati, so tudi nerojeni otroci. Oni so najbolj nezaščiteni in najbolj nedolžni od vseh. Danes jim hočejo odrekati človeško dostojanstvo, da morejo z njimi početi, kar hočejo, ko jim jemljejo življenje in podpirajo zakonodaje, ki dosežejo, da tega nihče ne more prepovedati. Da bi zlahka osmešili obrambo življenja nerojenih, pogosto predstavljajo cerkveno stališče kot nekaj ideološkega, nazadnjaškega, konservativnega. Pa vendar je ta obramba nerojenega življenja tesno povezana z obrambo katerekoli človekove pravice. Predpostavlja prepričanje, da je človeško bitje vedno nekaj svetega in nedotakljivega, v vsakem položaju in na vsaki stopnji svojega razvoja. Človeško bitje ima samo v sebi pravico do bivanja in ni nikoli sredstvo za reševanje drugih težav. Če to prepričanje zbledi, ne ostanejo trdne in trajne nobene osnove za obrambo človekovih pravic. Te bi bile potem vedno podvržene naključnim koristim vsakokratnih oblastnikov. Ta razlog že sam zadostuje, da priznavamo nedotakljivo vrednost vsakega človeškega življenja. Če pa ga gledamo še z vidika vere, potem »vsako kršenje človekovega dostojanstva vpije pred Božjim obličjem po maščevanju in je žalitev človekovega Stvarnika«. [176]

214. To vprašanje ima opraviti z notranjo skladnostjo našega oznanila o vrednosti človeške osebe. Prav zato ne smemo pričakovati, da bo Cerkev spremenila svoje stališče do tega vprašanja. V tem pogledu bi bil rad povsem iskren. To ni stvar, ki je podvržena domnevnim reformam ali »modernizacijam«. Ni napredno domišljati si, da bomo rešili probleme s tem, da uničimo človeško življenje. Vendar tudi drži, da smo storili malo, da bi ustrezno spremljali žene, ki se znajdejo v zelo težavnih položajih, ko se jim prekinitev nosečnosti zdi hitra rešitev njihovih globokih tesnob, zlasti, če je življenje, ki raste v njih, nastalo kot posledica nasilja ali v okviru skrajne revščine. Kdo ne bi imel razumevanja za te tako boleče položaje?

215. Obstajajo še druga šibka bitja brez obrambe, ki so v dobrem in slabem prepuščena gospodarskim interesom ali izkoriščanju brez izbiranja. V mislim imam celotno stvarstvo. Kot ljudje nismo samo uporabniki, ampak tudi varuhi drugih ustvarjenih bitij. Po naši telesnosti nas je Bog tako tesno povezal s svetom, ki nas obdaja, da je opustošenje tal nekaj takega kakor bolezen za vsakega posameznika. Izumrtje kake vrste moramo obžalovati tako, kakor da bi bilo pohabljenje. Ne dopustimo, da ostanejo za nami znamenja uničenja in smrti, ki škodujejo našemu življenju in prihodnjim rodovom. [177] V tem smislu se pridružujem lepi in preroški tožbi, ki so jo pred nekaj leti izrekli filipinski škofje: »Neverjetna mnogovrstnost žuželk je živela v gozdu, in vsaki žuželki je bila dana lastna naloga /.../ Ptice so letale v zraku, njihovo sijoče perje in njihovi različni napevi so dopolnjevali zelene gozdove z barvo in melodijami /.../ Bog je hotel to zemljo za nas, njegova posebna ustvarjena bitja, a ne zato, da bi jih uničili in jih mogli spremeniti v puščavo /.../ Po eni sami deževni noči poglej na čokoladno rjave reke v svoji okolici in se spomni, da nosijo v morje živo kri zemlje /.../ Kako morejo ribe plavati v odtočnih kanalih kakor v Pasigu in drugih rekah, ki smo jih okužili? Kdo je čudovit morski svet spremenil v mrtva in brezbarvna podvodna

pokopališča?« [178]

216. Kakor sv. Frančišek Asiški, majhen a močan v Božji ljubezni, smo vsi kristjani poklicani, da skrbimo za slabotna ljudstva in ta krhki svet, v katerem živimo.

III. SKUPNA BLAGINJA IN DRUŽBENI MIR

217. Veliko smo govorili o veselju in ljubezni. Božja beseda pa omenja tudi sad miru (prim. Gal 5,22).

218. Družbenega miru ni mogoče razumeti kot irenizem ali zgolj kot odsotnost nasilja, ki se doseže z gospodstvom enega dela družbe nad drugim. Mir tudi ne bi bil pravi, če bi služil kot pretveza za opravičenje takšne družbene ureditve, ki utiša ali umiri reveže. Tedaj bi mogli premožni čisto mirno nadaljevati svoj življenjski slog, medtem ko bi se morali drugi prebijati, kakor vedo in znajo. Družbene zahteve, ki so povezane z razdelitvijo dohodkov, z družbeno vključitvijo revnih in s človekovimi pravicami, ne smejo biti več utišane s pretvezo, da imamo sporazum na papirju ali da smo ustvarili površen mir za srečno manjšino. Človekovo dostojanstvo in skupna blaginja veljata več kakor dobro počutje nekaterih, ki se nočejo odreči svojim privilegijem. Če so ogrožane te vrednote, je treba povzdigniti preroški glas.

219. Prav tako mir ni »samo v molčanju orožja, v vedno omahujočem ravnovesju moči. Mir je treba graditi dan za dnem in iskati od Boga hoteni red, ki vzpostavlja popolnejšo pravičnost med ljudmi.« [179] Končno mir, ki ni sad razvoja celotne družbe, ne bo imel prihodnosti. Vedno bodo nastajale nove napetosti in razne oblike nasilja.

220. V vsakem narodu prebivalci razvijajo družbeno razsežnost svojega življenja, ko ravna kot odgovorni državljani in ne kot množica, ki se prepušča vodilnim silam. Pomislimo, da »je odgovorno prevzemanje državljanske dolžnosti krepost in udeležba pri političnem življenju pomeni obveznost«. [180] Seveda je potrebno nekaj več, da bi postali *ljudstvo*. To je nenehen proces, ki se ga mora udeležiti vsak novi rod. Je počasna in naporna naloga, ki terja našo vključitev in pripravljenost, da se resno učimo gojiti kulturo srečevanja v mnogovrstni harmoniji.

221. Napredek v graditvi ljudstva v miru, pravičnosti in bratstvu, je odvisen od štirih načel, ki so povezana s stalnimi napetostmi, ki se pojavljajo v vsaki družbeni stvarnosti. Izhajajo iz temeljnih stebrov cerkvenega družbenega nauka (človekove pravice, skupna blaginja, subsidiarnost in solidarnost), ki služijo kot »prvi in temeljni sistem za razlago in vrednotenje družbenih odločitev«. [181] V luči tega bi zdaj rad predstavil ta štiri značilna načela, ki vodijo razvoj družbenega sožitja in graditve ljudstva, kjer se različnosti uskladijo v skupni nameri. Prepričan sem, da je upoštevanje teh načel lahko v vsakem narodu in na vsem svetu prava pot k miru.

Čas je pomembnejši kakor prostor

222. Obstaja stalna napetost med polnostjo in omejitvijo. Polnost prebuja voljo, da bi jo povsem posedovali, medtem ko se nam omejitev zdi kot pred nas postavljena stena. »Čas« v širšem pomenu je v odnosu do polnosti, in sicer kot izraz obzorja, ki se odpira pred nami, medtem ko je vsak posamezen sedanji trenutek izraz omejitve v zaprtem prostoru. Ljudje živijo v napetosti med vsakim posameznim trenutkom in večjim, svetlejšim obzorjem utopične prihodnosti, ki nas priteguje kot poslednji temelj. Iz tega izhaja prvo načelo za napredek pri graditvi ljudstva: čas je pomembnejši kakor prostor.

223. To načelo nam omogoča delovati dolgoročno, ne da bi hoteli za vsako ceno dosegati takojšnje rezultate. Pomaga nam potrpežljivo prenašati težavne in neugodne položaje ali sprejemati neogibne spremembe pri naših načrtih. Vabi nas, da sprejmemo napetost med polnostjo in omejitvijo, s tem da času dajemo prednost. Eden od grehov, ki jih občasno opažamo v družbenopolitični dejavnosti, je v tem, da dajemo prednost prostoru pred časom in procesi. Če dajemo prednost prostoru, se slepimo, češ da smo vse rešili v sedanjosti in da hočemo obvladati vse prostore moči in samopotrditve. S tem zamrznemo postopke in si domišljamo, da jih ustavimo. Dajati prednost času pomeni ukvarjati se s tem, da *zaženemo procese, namesto da bi posedovali prostore*. Čas določa prostore, jih osvetli in spremeni v člene verige, ki se stalno razteza, brez nazadovanja. Gre za to, da pospešujemo dejanja, ki proizvajajo novo živahnost v družbi in pritegnejo tako ljudi kot skupine, ki jih ženejo naprej, da bi pri pomembnih zgodovinskih dogodkih obrodili sad. To naj se dogaja brez tesnobe, a z jasnimi prepričanji in odločnostjo.

224. Včasih se sprašujem, kdo so ti ljudje, ki se v današnjem svetu zares zavzemajo, da bi oživili takšne procese, ki gradijo ljudstvo; ne da bi dosegli neposredne rezultate, ki hitro in minljivo prinašajo lahek politični uspeh, a ne gradijo človeške polnosti. Zgodovina bo slednje morda presojala po tistem merilu, ki ga je izrekel Romano Guardini: »Edino merilo, po katerem je mogoče pravično ocenjevati neko dobo, je vprašanje, koliko pospešuje razvoj in dosego polnega in zares osmišljenega človeškega bivanja v skladu s posebno naravo in zmožnostmi tiste dobe«. [\[182\]](#)

225. To merilo je zelo primerno tudi za evangelizacijo. Kliče nas, da imamo pred očmi večje obzorje in da se lotimo ustreznih procesov na dolgi rok. Gospod sam je v svojem življenju na tej zemlji pogosto opozarjal svoje učence, da nekaterih dogodkov še ne morejo razumeti, in naj počakajo na Svetega Duha (prim. Jn 16,12-13). Prilika o ljuljki med pšenico (prim. Mr 13,24-39) ponazarja na pomemben vidik evangeliziranja. Prilika nam kaže, kako lahko sovražnik zasede prostor Božjega kraljestva in povzroči škodo z ljuljko. Toda dobrota pšenice ga končno premaga.

Edinost je nad sporom

226. Spora ne smemo prezreti ali olepšati. Moramo ga sprejeti. Toda če se zapletemo vanj, izgubimo razgled, naša obzorja se zmanjšajo, in resničnost sama se razdrobi. Če vztrajamo v valovanju sporov, izgubimo smisel za globoko edinost resničnosti.

227. Če nastopi spor, nekateri samo opazujejo in nadaljujejo, kakor da se ne bi nič zgodilo. Drugi se tako zapletejo v spor, da postanejo njegovi ujetniki, izgubijo svoje obzorje, svojo zbežanost in nezadovoljstvo prenašajo na institucije. S tem je edinost nemogoča. Obstaja pa še tretja možnost, ki je najboljša pot za soočenje s sporom. To je pripravljenost spoprijeti se z njim, ga rešiti in napraviti za izhodišče novega procesa. »Blagor tistim, ki delajo za mir« (Mt 5,9).

228. Na ta način postane mogoče, da iz spora nastane skupnost. To pa se more zgoditi samo s pomočjo velikih osebnosti, ki se povzpnejo nad raven spora in gledajo na drugega v njegovem globokem dostojanstvu. V ta namen se je potrebno sklicevati na načelo, ki je nujno za graditev družbenega prijateljstva, in se glasi: edinost je nad sporom. Solidarnost, pojmovana v njenem najglobljem in najbolj izzivalnem smislu, postane način pisanja zgodovine v živem okolju, kjer spori, napetosti in nasprotja lahko vodijo k mnogovrstni edinosti, ki poraja novo življenje. Nikakor ne gre za sinkretizem, tudi ne za stopitev enega v drugem, ampak za rešitev na višji ravni, ki v prepiru ohrani dragocene notranje možnosti in polarnosti.

229. To merilo iz evangelija nas spominja, da je Jezus vse zedinil v sebi: nebesa in zemljo, Boga in človeka, čas in večnost, meso in duha, osebo in družbo. Značilnost te edinosti in sprave vseh stvari v njem je mir. Kristus »je naš mir« (Ef 2,14). Oznanilo evangelija se vedno začne s pozdravom miru. Mir okrona in okrepi odnose med učenci v vsakem trenutku. Mir je mogoč, ker je Gospod premagal svet in njegovo nenehno napetost. Gospod je »vzpostavil mir s krvjo svojega križa« (Kol 1,29). Če si natančno ogledamo ta svetopisemski besedila, moramo ugotoviti naslednje: prvo območje, kjer smo poklicani uresničiti to pomiritev v različnosti, je naša lastna notranjost, naše življenje, ki ga vedno ogroža dialektična razdrobljenost. [183] S srcem, ki je razdrobljeno na tisoč kosov, bo težko zgraditi pravi družbeni mir.

230. Oznanilo miru ne govori o miru, doseženem s pogajanjem, ampak se poraja iz prepričanja, da edinost, ki prihaja od Svetega Duha, lahko uskladi vse razlike. Vsak spor premaga v novi in obetavni sintezi. Različnost je lepa, če je voljna stalno vstopati v proces sprave, in skleniti celo nekakšno kulturno pogodbo, ki vodi k »spravljeni različnosti«, kakor so zapisali škofje iz Konga: »Mnoštvo narodnosti je naše bogastvo /.../ Samo v edinosti, s spreobrnjenjem src in s spravo, moremo prispevati k napredku naše dežele.« [184]

Resničnost je pomembnejša kakor ideja

231. Obstaja tudi dvostranska napetost med idejo in resničnostjo. Resničnost je nekaj, kar kratko malo obstaja, ideja pa se izdela. Med obema je treba vzpostavljati stalen pogovor in se tako izogibati, da se ideja končno loči od resničnosti. Nevarno je živeti samo v kraljestvu besede, podobe, sofizma. Iz tega sledi, da je potrebno tretje načelo: resničnost je nad idejo. To zahteva od nas, da se izogibamo raznim oblikam prikrivanja resničnosti, kot so: angelski purizmi, totalitarizmi relativnega, v izjavah izraženi nominalizmi, bolj formalni kot realni načrti, protizgodovinski fundamentalizmi, eticizmi brez dobrote, intelektualizmi brez modrosti.

232. Ideja – pojmovna izdelava – ima namen dojeti, razumeti in voditi resničnost. Ideja, ločena od resničnosti, poraja neučinkovite idealizme in nominalizme, ki kvečjemu razvrščajo ali opredeljujejo, a ne prebudijo osebne zavzetosti. Takšno zavzetost pa sproži samo resničnost, osvetljena z argumentacijo. Preiti je treba od formalnega nominalizma k skladni objektivnosti. Sicer bodo manipulirali z resnico, tako kakor nego telesa nadomestijo s kozmetiko. [185] So politiki – pa tudi verski voditelji –, ki se sprašujejo, zakaj jih ljudje ne razumejo in jim ne sledijo, ko so vendar njihovi predlogi tako logični in jasni. Verjetno zato, ker se zadržujejo v kraljestvu čistih idej in so politiko ali vero skrčili na retoriko. Drugi so pozabili na preprostost in od zunaj uvozili racionalnost, ki je ljudem tuja.

233. Resničnost je nad idejo. To merilo je povezano z učlovečenjem Besede in njenim prevodom v stvarnost: »V tem spoznavate Božjega duha: vsak duh, ki priznava, da je Jezus Kristus prišel v mesu, je iz Boga« (1 Jn 4,2). Merilo resničnosti – besede, ki je že postala meso in se nenehno skuša »učlovečiti« – je bistveno za evangelizacijo. Po eni strani nam pomaga, da zgodovino Cerkev vidimo kot odrešensko zgodovino, da se spominjamo tistih svetnikov, ki so evangelij inkulturirali v življenje naših narodov, da sprejmemo bogato dvatisočetno izročilo Cerkev, ne da bi hoteli razviti od tega zaklada ločeni nauk, kakor da bi hoteli znova iznajti evangelij. Po drugi strani pa nas priganja, da besedo prevajamo v dejanje, opravljamo dejanja pravičnosti in ljubezni, v katerih ta beseda obrodi sad. Če besede ne prevajamo v dejanje in je ne pripeljemo v stvarnost, pomeni, da gradimo na pesku, ostajamo ujeti v čisti ideji in zapademo v oblike neke zagledanosti vase in gnosticizma, ki ne rodijo sadu in življenjsko moč besede obsodijo na jalovost.

Celota je nad delom

234. Napetost nastaja tudi med globaliziranjem in lokaliziranjem. Paziti moramo na svetovno razsežnost, da ne bi padli v vsakdanjo majhnost. Hkrati ni primerno, da bi izgubili izpred oči to, kar je povezano s krajem in nam pomaga z obema nogama stati na tleh stvarnosti. Če so poli med seboj povezani, preprečujejo, da bi padli v eno od obeh skrajnosti. Ena skrajnost je, da državljani živijo v abstraktnem in globaliziranem univerzalizmu, kakor ustaljeni potniki v zadnjem vagonu, ki z odprtimi usti in naročenim ploskanjem občudujejo ognjemet sveta, ki pripada drugim. Druga skrajnost je, da postanejo folklorističen muzej na kraj navezanih puščavnikov, ki so obsojeni, da vedno ponavljajo iste reči, nezmožni, da bi jih pritegnila novost in da bi občudovali lepoto, ki jo Bog deli onkraj njihovih meja.

235. Celota je več kakor del, in je tudi več kakor njihov seštevek. Zato se ne smemo preveč zagristi v vprašanja, ki se tičejo omejenih posebnih položajev, ampak moramo vedno razširjati pogled, da bi spoznali večjo dobrino, ki nam vsem koristi. To je seveda treba storiti brez bega ali izkoreninjenja. Potrebno je poganjati korenine globlje v rodovitno zemljo in zgodovino svojega kraja, ki je Božji dar. Človek dela v malem, s tem, kar je v njegovi bližini, vendar s prostranim pogledom. Prav tako je s človekom, ki ohranja svojo osebno značilnost in ne prikriva svoje istovetnosti, ko se s srcem vključi v skupnost. Ne odreče se sebi, ampak prejema vedno nove

pobude za svoj razvoj. To ni niti globalnost, ki uničuje, niti partikularnost, ki je nerodovitna.

236. Naš vzorec ni krogla, ki ni večja od delov, in kjer je vsaka točka enako oddaljena od središča ter ni nobene razlike med enim in drugim delom. Naš vzorec je polieder, ki odseva stičišče vseh delov, ki ohranjajo svojo posebnost v njem. Tako pastoralno kakor tudi politično delovanje skuša v tem poliedru zbrati tisto najboljše od vsakega posameznika. Vanj so vključeni ubogi s svojo kulturo, svojimi načrti in svojimi možnostmi. Celo ljudje, ki jih je mogoče kritizirati zaradi njihovih napak, so dolžni prispevati nekaj, česar ne smemo izgubiti. To je združitev ljudstev, ki ohranjajo svojo posebnost v svetovni ureditvi. To je celota ljudi v družbi, ki išče skupno blaginjo, ki zares vključuje vse.

237. Nam kristjanom to načelo pove tudi nekaj o celoti ali popolnosti evangelija, ki nam ga Cerkev posreduje in nas pošilja, da ga oznanjamo. Njegovo popolno bogastvo vključuje vse: akademike in delavce, podjetnike in umetnike, vse. »Ljudska mistika« sprejema na svoj način celoten evangelij in ga uteleša v oblikah molitve, bratstva, pravičnosti, boja in praznika. Veselo oznanilo je veselje Očeta, ki noče, da bi se pogubil kdo od njegovih malih. Tako zadoni veselje v Dobrem Pastirju, ki najde svojo izgubljeno ovco in jo privede nazaj v ovčjo stajo. Evangelij je kvas, ki prekvasi vse testo, je mesto, ki sveti visoko na gori in prinaša luč vsem ljudstvom. Evangelij vsebuje notranje merilo popolnosti. Evangelij ne neha biti vesela novica, dokler ni oznanjen vsem, dokler ne oplodi in ozdravi vseh človekovih razsežnosti in dokler ne zedini vseh ljudi pri gostiji Božjega kraljestva. Celota je nad delom.

IV. DRUŽBENI POGOVOR KOT PRISPEVEK K MIRU

238. Evangeliziranje vključuje tudi pogovor. Za Cerkev so v tem času zlasti tri področja pogovora, v katerih mora biti navzoča, da bi služila popolnemu razvoju človeka in podpirala skupno blaginjo: v pogovoru z državami, v pogovoru z družbo – ta vključuje pogovor s kulturami in znanostmi – in v pogovoru z drugimi verujočimi, ki ne pripadajo katoliški Cerkvi. V vseh teh primerih »Cerkev govori na osnovi luči, ki ji jo podarja vera«, [186] prinaša svojo izkušnjo iz dveh tisočletij in vedno ohranja v spominu življenje in trpljenje ljudi. To presega človeški razum, ima pa tudi pomen, ki more doseči tiste, ki ne verujejo, in tiste, katere razum vabi, da razširijo svoje poglede.

239. Cerkev oznanja »evangelij miru« (Ef 6,15) in je odprta za sodelovanje z vsemi narodnimi in mednarodnimi avtoritetami, da bi poskrbela za to tako veliko in vesoljno dobro. Z oznanjevanjem Jezusa Kristusa, ki je naš mir (prim. Ef 2,14), nova evangelizacija spodbuja vsakega krščenega, da bi bil orodje pomiritve in verodostojna priča spravljenega življenja. [187] V kulturi, ki daje prednost pogovoru kot obliki srečanja, je zdaj treba odkriti, kako naj Cerkev išče soglasja in dogovore, ne da bi pozabila na skrb za pravično družbo, ki je odprta za vse in nikogar ne izključuje. Poglavitni začetnik in zgodovinski nosilec tega dogajanja so ljudje in njihove kulture, ne pa en sam razred, manjšina, skupina, elita. Ne potrebujemo načrtov maloštevilnih za maloštevilne, ali razsvetljene oziroma namestniške manjšine, ki govori v imenu vseh. Gre za sporazum za

sožitje, za družbeni in kulturni dogovor.

240. Država ima dolžnost gojiti in podpirati skupno blaginjo družbe. [188] Na temelju načel subsidiarnosti in solidarnosti kakor tudi z znatno zavzetostjo v političnem pogovoru in v oblikovanju soglasja ima pogovor osnovno in neprenosljivo vlogo pri celovitem razvoju vseh. Ta vloga zahteva v trenutnih danostih globoko družbeno ponižnost.

241. V pogovoru z državo in družbo Cerkev nima na voljo rešitev za vsa posamezna vprašanja. Vseeno skupaj z raznimi družbenimi močmi spremlja predloge, ki lahko najboljše ustrezajo dostojanstvu osebe in skupni blaginji. Pri tem stalno z vso jasnostjo opozarja na temeljne vrednote človeškega življenja, da bi posredovala prepričanja, ki jih je nato mogoče prevesti v politično delovanje.

Pogovor med vero, razumom in znanostmi

242. Tudi pogovor med znanostjo in vero je del evangelizacijskega delovanja, ki podpira mir. [189] Scientizem in pozitivizem nista pripravljena »priznati za veljavne oblike spoznanja, ki se razlikujejo od tistih, ki so lastne pozitivnim znanostim«. [190] Cerkev predlaga drugo pot, ki terja sintezo med odgovorno rabo posebnih metod empiričnih znanosti in nauki filozofije, teologije in vere same, ki povzdigne človeka do skrivnosti, ki presega naravo in človeški um. Vera nima strahu pred razumom, nasprotno, vera ga išče in mu zaupa, kajti »luč razuma in luč vere prihajata od Boga« [191] in si zato ne moreta nasprotovati. Evangeliziranje pazi na znanstveni napredek, da bi ga razsvetlila z lučjo vere in naravnega prava, da bi vedno spoštovala središčnost in najvišjo vrednost človeka na vseh stopnjah njegovega življenja. Celotna družba se lahko obogati po zaslugi tega pogovora, ki odpira nova obzorja mišljenju in razširja možnosti razuma. Tudi to je pot skladnosti in pomiritve.

243. Cerkev ne zahteva, da bi ustavili občudovanja vreden napredek znanosti. Nasprotno, tega veseli se in ji je všeč, ker priznava velikansko sposobnost, ki jo je Bog podaril človeškemu duhu. Če znanosti ostajajo v akademski resnosti na področju svojega posebnega predmeta in tako v teku svojega napredka pridejo do sklepa, ki ga razum ne more zanikati, mu vera ne nasprotuje. Verniki prav tako ne morejo zahtevati, da njim ugodno znanstveno mnenje, ki še ni zadostno dokazano, doseže značaj verske dogme. Včasih pa nekateri znanstveniki s svojimi izjavami ali trditvami prekoračijo meje svoje znanstvene pristojnosti. V takem primeru nima besede razum, ampak vsiljevanje določene ideologije, ki zapira pravi, miren in ploden pogovor.

Ekumenski pogovor

244. Ekumensko zavzetost spodbuja molitev Gospoda Jezusa, ki prosi, da »bi bili vsi eno« (Jn 17,21). Verodostojnost krščanskega oznanjevanja bi bila veliko večja, če bi kristjani premagali svoje razdeljenosti in bi Cerkev »mogla uresničiti polnost njej lastnega katolištva tudi v tistih

sinovih, ki so ji sicer po krstu pridruženi, vendar so ločeni od popolnega občestva z njo«. [192] Vedno se moramo spominjati, da smo romarji in da romamo skupaj. Zato naj bi zaupali srce sopotniku brez tesnobe in brez nezaupanja. Predvsem naj bi gledali na to, kar iščemo: mir, ki žari na obličju Boga. Zaupati drugemu je umetnost. Mir je umetnost. Jezus je rekel: »Blagor tistim, ki delajo za mir« (Mt 5,9). V tem zavzemanju se tudi med nami izpolnjuje stara napoved: »Tedaj bodo svoje meče prekovali v pluge« (Iz 2,4).

245. V tej luči je ekumenizem prispevek k edinosti človeške družine. Navzočnost njegove svetosti Bartolomeja I., carigrajskega patriarha, in njegove milosti Rowana Douglasa Williamsa, canterburyjskega nadškofa, na sinodi [193] je bila resnično darilo Boga in dragoceno krščansko pričevanje.

246. Zaradi teže, ki jo ima negativno pričevanje razdeljenosti med kristjani zlasti v Aziji in Afriki, je nujno iskanje poti k edinosti. Misijonarji na teh dveh celinah vedno znova pripovedujejo o kritikah, pritožbah in posmehu, ki so jih deležni zaradi pohujšanja ločitev med kristjani. Če se osredotočimo na prepričanja, ki nas povezujejo, in na načelo hierarhije resnic, bomo mogli hitro najti skupne oblike oznanjevanja, služenja in pričevanja. Velikanska množica ljudi, ki niso sprejeli oznanila Jezusa Kristusa, nas ne more pustiti ravnodušnih. Zato prizadevanje za edinstvo, ki olajša sprejetje Jezusa Kristusa, ni več zgolj diplomacija ali izsiljeno spolnjevanje dolžnosti in se spreminja v neodložljivo pot evangeliziranja.

Znamenja ločitve med kristjani v deželah, ki so že raztrgane z nasiljem, povzročajo dodatno napetost s strani tistih, ki bi morali biti dejaven kvas miru. Kako številne in kako dragocene so stvari, ki nas povezujejo! Koliko stvari se lahko naučimo drug od drugega, če res verujemo v svobodno in velikodušno delovanje Duha! Ne gre le za sprejemanje informacij o drugih, da bi se bolje spoznali, ampak za to, da bi kot dar sprejeli tisto, kar je Duh sejal pri njih, in je namenjeno tudi nam. Navedimo samo en primer: v pogovoru s pravoslavnimi brati imamo katoličani možnost, da se naučimo nekaj več o pomenu škofovske zbornosti in o izkušnji sinodalnosti. Z izmenjavo darov nas Duh lahko vedno bolj vodi k resnici in dobremu.

Odnosi z judovstvom

247. Poseben pogled je namenjen judovskemu ljudstvu. Njegova zaveza z Bogom ni bila nikoli preklicana, saj »sta nepreklicni milost in poklicanost, ki ju naklanja Bog« (Rim 11,29). Cerkev, ki ima z judovstvom skupen pomemben del Svetega pisma, gleda na ljudstvo zaveze in njegovo vero kot na sveto korenino svoje krščanske istovetnosti (prim. Rim 11,16-18). Kot kristjani ne moremo imeti judovstva za tuje verstvo. Prav tako Judov ne prištevamo med tiste, ki so poklicani, da se odvrnejo od malikov in se spreobrnejo k pravemu Bogu (prim. 1 Tes 1,9). Skupaj z njimi verujemo v enega Boga, ki deluje v zgodovini, in z njimi sprejemamo skupno razodeto besedo.

248. Pogovor in prijateljstvo z Izraelovimi sinovi spadata k življenju Jezusovih učencev. Ljubezen,

ki se je razvila, nas vodi k iskrenemu in bridkemu obžalovanju groznih preganjanj, katerim so bili in so Judje izpostavljeni, zlasti če so bili in so kristjani vpleteni vanje.

249. Bog še naprej deluje v ljudstvu Stare zaveze in omogoča nastanek modrostnega zaklada, ki se poraja iz srečanja z Božjo besedo. Zato se Cerkev obogati, če sprejme vrednote judovstva. Nekatera krščanska prepričanja so sicer nesprejemljiva za Jude in Cerkev se ne more odpovedati temu, da oznanja Jezusa kot Gospoda in Mesija. A vendar obstaja dopolnjevanje, ki nam dovoljuje, da skupno beremo besedila hebrejske Biblije in si med seboj pomagamo raziskovati bogastva Božje besede in medsebojno deliti mnoga etična prepričanja ter skupno skrb za pravičnost in razvoj ljudstev.

Medverstveni dialog

250. Odprtost v resnici in ljubezni mora zaznamovati medverski dialog s pripadniki nekrščanskih verstev, kljub različnim oviram in težavam, zlasti fundamentalizmov na obeh straneh. Ta medverski dialog je nujen pogoj za mir na svetu in zato tudi dolžnost za kristjane kakor tudi za druge verske skupnosti. Ta dialog je najprej pogovor življenja, oziroma pomeni, kakor so predlagali indijski škofje, »da smo odprti do njih in z njimi delimo njihovo veselje in trpljenje«. [194] Tako se učimo sprejemati druge v njihovi različnosti, v drugačnem mišljenju in drugačnem načinu izražanja. Na ta način moremo skupno prevzeti obveznost, da bi služili pravičnosti in miru, kar mora postati temeljno merilo za vsako izmenjavo. Pogovor, v katerem gre za družbeni mir in pravičnost, bo onkraj zgolj pragmatičnega vidika kar sam od sebe postal etično zavzemanje, ki ustvarja nove družbene razmere. Prizadevanje za neko vprašanje lahko postane proces, v katerem se s poslušanjem drugega obe strani očistita in obogatita. Takšno prizadevanje lahko ima značaj ljubezni do resnice.

251. Pri tem pogovoru, ki je vedno prijateljski in prisrčen, ne smemo nikoli zanemariti bistvene povezave med dialogom in oznanjevanjem, ki Cerkev nagiba k temu, da ohranja in krepi odnose z nekristjani. [195] Spravljiv sinkretizem bi bil v bistvu totalitarizem tistih, ki si domišljajo, da prinašajo spravo, ko puščajo ob strani vrednote, ki jih presegajo in ki jih sami nimajo. Prav odprtost vključuje, da si z jasno in veselo istovetnostjo trden v svojih najglobljih prepričanjih, vendar »odprt, da bi razumel prepričanja drugega, vedoč, da more pogovor obogatiti vsakogar«. [196] Diplomatska odprtost, ki vsemu prikimava, da bi se izognila težavam, nič ne koristi. Na ta način bi samo varali drugega in mu odrekli dobrino, ki jo je prejel kot dar, da ga velikodušno deli. Evangelizacija in medverstveni dialog si nikakor ne nasprotujeta, temveč se med seboj podpirata in krepiata. [197]

252. V tem času dobiva velik pomen odnos do pripadnikov islama, ki so danes posebno navzoči v številnih deželah krščanskega izročila in tam lahko svobodno opravljajo svoje bogočastje in živijo vključeni v družbo. Nikoli ne smemo pozabiti, da »se imajo za izpovedovalce Abrahamove vere in z nami častijo edinega, usmiljenega Boga, ki bo sodil ljudi poslednji dan«. [198] Svete knjige

islama ohranjajo dele krščanskega nauka; zelo častijo Jezusa Kristusa in Marijo. Občudovanja vredno je videti, kako so mladi in stari ljudje, možje in žene v islamu sposobni vsak dan posvečati čas molitvi in se udeleževati svojih verskih obredov. Hkrati so mnogi od njih globoko prepričani, da njihovo življenje v celoti prihaja od Boga in je za Boga. Prav tako vidijo potrebo, da Bogu odgovarjajo z etičnim prizadevanjem in usmiljenjem do najbolj ubogih.

253. Za pogovor z islamom je nujno potrebno ustrezno oblikovanje sogovornikov: ne le zato, da bi bili trdno in veselo zakoreninjeni v svoji lastni istovetnosti, ampak tudi zato, da bi bili sposobni priznavati vrednote drugih, razumeti skrbi, ki so v njihovih zahtevah, in bi uveljavili skupna prepričanja. Kristjani moramo z ljubeznijo in spoštovanjem sprejemati islamske priseljence, ki prihajajo v naše dežele. Prav tako upamo in prosimo, da bomo kristjani sprejeti in spoštovani v deželah islamskega izročila. Prosim, da, te dežele ponižno prosim, da bi upoštevali svobodo, katero uživajo pripadniki islama v zahodnih deželah, zagotavljali svobodo kristjanom, da bodo mogli obhajati svoje bogoslužje in živeti svojo vero. Spričo primerov nasilnega fundamentalizma nas mora ljubezen do pristnih pripadnikov islama voditi k temu, da se izogibamo sovražnih posploševanj. Kajti pravi islam in ustrezna razlaga Korana nasprotujeta vsakemu nasilju.

254. Nekristjani morejo biti »opravičeni po Božji milosti« [199] in na ta način »pridruženi Kristusovi velikonočni skrivnosti« [200] zaradi svobodne Božje pobude in če zvesto živijo po svoji vesti. Zaradi zakramentalne razsežnosti posvečujoče milosti skuša Božje delovanje v njih prebujati znamenja, obrede in religiozne izraze, ki tudi druge vključujejo v občestveno izkušnjo poti k Bogu. [201] Nimajo sicer pomena in učinkovitosti zakramentov, ki jih je postavil Kristus, a so lahko kanali, ki jih ustvarja Duh sam, da bi nekristjane osvobodil brezbožnega imanentizma ali povsem individualnih religioznih izkušenj. Isti Duh povsod prebuja oblike dejanske modrosti, ki pomagajo prenašati bridkosti življenja in živeti bolj mirno in skladno. Tudi kristjani moremo najti korist iz tega bogastva, ki se je utrjevalo skozi stoletja, in nam lahko pomaga, da bi bolje živeli svoja posebna prepričanja.

Družbeni pogovor v okviru verske svobode

255. Sinodalni očetje so spomnili na pomen spoštovanja verske svobode, ki velja za temeljno človeško pravico. [202] Verska svoboda »vključuje svobodo, da izbereš tisto vero, ki jo imaš za pravo, in da svojo vero javno izpoveduješ«. [203] Zdrav pluralizem, ki zares spoštuje druge in vrednote kot take, ne vsebuje privatiziranja religij z zahtevo, da bi jih utišali in omejili na skritost vesti vsakega posameznika ali jih izrinili na obrobje zaprtega prostora cerkve, shodnice ali mošeje. To bi bila navsezadnje nova oblika zapostavljanja in avtoritarizma. Spoštovanja, ki velja manjšinam agnostikov ali neverujočih, ni dovoljeno uveljavljati na samovoljen način, ki utiša prepričanja verujoče večine ali zanika bogastva verskega izročila. To bi na dolgi rok bolj podžigalo jezo kakor pa pospeševalo strpnost in mir.

256. Če se vprašujemo o javnem vplivu vere, moramo razlikovati različne načine, kako jo živimo.

Tako intelektualci kakor tudi časopisni komentariji pogosto zapadejo v groba in malo akademska posploševanja, ko govorijo o napakah vere. Pogosto niso zmožni razlikovati, da vsi verujoči ali vsi verski voditelji niso enaki. Nekateri politiki izkoriščajo to zmedo, da bi opravičevali zapostavljajoča dejanja. Spet drugič zaničujejo knjige, ki so nastale na območju nekega verskega prepričanja. Pri tem pozabljajo, da morejo biti klasična verska besedila pomembna za vse čase in imajo usmerjajočo moč, ki odpira vedno nova obzorja, spodbuja razmišljanje, razširja duha in povečuje rahločutnost. Prezirajo jih zaradi strogosti njihovega racionalističnega gledanja. Ali je razumno in razsvetljeno, če jih zažigajo na skrivnem, samo zato ker so nastala o okviru verskega prepričanja? V sebi nosijo najgloblja humanistična načela, ki imajo razumsko vrednost, čeprav jih prežemajo simboli in verski nauki.

257. Kot verujoči se čutimo blizu tudi tistim, ki se ne priznavajo za pripadnike kakšnega verskega izročila, a iskreno iščejo resnico, dobroto in lepoto, ki za nas najdejo svoj najvišji izraz in svoj izvir v Bogu. Čutimo jih kot dragocene zaveznike v prizadevanju za obrambo človekovih pravic, v graditvi mirnega sožitja ljudstev in v ohranjanju stvarstva. Poseben prostor je prostor tako imenovanih novih *Areopagov* kakor »preddverje poganov«, kjer »morejo verujoči in neverujoči govoriti o temeljnih vprašanjih etike, umetnosti in znanosti kakor tudi o iskanju presežnosti«. [204] Tudi to je pot miru za naš ranjeni svet.

258. Na osnovi nekaterih družbenih vprašanj, ki so pomembna za prihodnost človeštva, sem še enkrat skušal jasno prikazati neizogibno družbeno razsežnost oznanjevanja evangelija, da bi spodbudil vse kristjane, naj to razsežnost vedno izražajo v svojih besedah, ravnanjih in dejanjih.

Peto poglavje

OZNANJEVALCI EVANGELIJA Z DUHOM

259. Oznanjevalci evangelija z Duhom so glasniki evangelija, ki se brez strahu odprejo delovanju Svetega Duha. Na binkošti je Sveti Duh storil, da so šli apostoli iz sebe, in jih spremenil v oznanjevalce velikih Božjih del, ki jih je vsak začel razumevati v svojem jeziku. Sveti Duh podeljuje tudi moč, da oznanjamo novost evangelija s srčnostjo (*parrhesía*), z močnim glasom, v vseh časih in na vseh krajih, tudi proti toku. Prosimo ga danes, krepko zasidrani v molitvi, brez katere je vse v nevarnosti, da teče v prazno in oznanjevanje naposled nima duše. Jezus išče oznanjevalce evangelija, ki blagovesti ne oznanjajo samo z besedami, ampak predvsem s svojim življenjem, ki ga je Božja navzočnost spremenila.

260. V tem zadnjem poglavju ne bom podal povzetka krščanske duhovnosti, tudi ne bom razvijal velikih vprašanj, kot so molitev, evharistično češčenje in obhajanje vere. O vsem tem že imamo dragocena besedila cerkvenega učiteljstva in znamenite spise priznanih avtorjev. Ne nameravam

nadomestiti ali presegati tega bogastva. Rad bi le preprosto predložil nekaj misli o duhu nove evangelizacije.

261. Kadar rečemo, da ima kakšna stvar »duha«, navadno mislimo na notranje nagibe, ki spodbujajo, motivirajo, opogumljajo osebno in skupno delovanje ter mu podeljujejo smisel. Evangeliziranje z duhom se zelo razlikuje od kopičenja nalog, ki jih doživljamo kot težko obveznost, ki jo zgolj prenašamo ali sprejememo nase kot nekaj, kar nasprotuje lastnim nagnjenjem in željam. Kako bi si želel najti prave besede, da bi spodbudil novo obdobje evangelizacije, bolj vnete, vesele, velikodušne in smeje evangelizacije, ki jo povsem napolnjujeta ljubezen in nalezljivo življenje! A vem, da ne zadostuje nobena motivacija, če v srcih ne gori ogenj Svetega Duha. Evangelizacija z duhom je končno evangelizacija s Svetim Duhom, saj je on duša misijonarske Cerkve. Preden navedem nekaj nagibov in duhovnih spodbud, se še bolj obračam na Svetega Duha. Prosim ga, naj pride in prenovi Cerkev, naj jo predrami in podžge, da bo šla pogumno iz sebe in vsem ljudstvom oznanila evangelij.

I. NAGIBI ZA NOV MISIJONARSKI POLET

262. Oznanjevalci evangelija z Duhom so glasniki evangelija, ki molijo in delajo. Z vidika evangelizacije ne koristijo niti mistične pobude brez močne družbene in misijonarske zavzetosti, niti družbeno in pastoralno govorjenje in delovanje brez duhovnosti, ki spremeni srce. Takšne delne ponudbe dosežejo samo majhne skupine in nimajo daljnosežne prepričljivosti, ker maličijo evangelij. Vedno je potrebno negovati notranji prostor, ki daje krščanski smisel zavzetosti in dejavnosti. [205] Brez daljših obdobj čiščenja, molitvenega srečanja z Božjo besedo, iskrenega pogovora z Gospodom naloge hitro izgubijo svoj smisel, utrujenost in težave nas oslabijo, vnema ugasne. Cerkev nujno potrebuje pljuča molitve. Zelo se veselim, da se v vseh cerkvenih ustanovah množijo molitvene skupine, skupine prosilne molitve in molitvenega premišljevanja Svetega pisma ter večno čiščenje Najsvetejšega. Hkrati »je treba zavračati skušnjavo intimistične in individualistične duhovnosti, ki ni v skladu ne le z zahtevami ljubezni, ampak tudi ne z logiko učlovečenja«. [206] Obstaja nevarnost, da je čas molitve kdaj izgovor, da svojega življenja ne posvečamo misijonu. Privatizacija življenjskega sloga namreč lahko potegne kristjane, da se zatekajo v napačno duhovnost.

263. Koristno je, da se spomnimo na prve kristjane in številne brate in sestre v teku zgodovine, ki so bili polni veselja in poguma, neutrudni v oznanjevanju in sposobni velike dejavne stanovitnosti. Nekateri pa se tolažijo s tem, da govorijo, da je danes težje. Vsekakor moramo priznati, da v rimskem cesarstvu ni bil ugoden položaj niti za oznanjevanje evangelija niti za boj za pravičnost ali obrambo človekovih pravic. V vseh časih zgodovine je človeška slabost, bolešno iskanje samega sebe, udobna sebičnost in končno poželenje, ki preži na nas vse. To je vedno prisotno v tej ali oni obliki. Izhaja bolj iz človeških meja kakor od okoliščin. Torej ne govorimo, da je danes težje. Drugače je. Raje se učimo od svetnikov, ki so bili pred nami in so se spopadli z vsakokratnimi težavami svojega časa. V ta namen vam predlagam, da se za hip ustavimo, da bi spet našli nekaj

nagibov, ki nam bodo pomagali v naših dneh posnemati svetnike. [207]

Osebno srečanje z Jezusovo rešilno ljubeznijo

264. Prvi nagib za oznanjevanje evangelija je Jezusova ljubezen, ki smo jo prejeli. Izkušnja, da nas ljubi on, ki nas je odrešil, nas nagiba, da ga ljubimo vedno bolj. A kakšna ljubezen je to, ki ne začuti nujnosti, da bi govorili o tem, da smo ljubljene, in da bi to pokazali in razglašali? Če ne občutimo globoke želje, da bi podarjali to ljubezen, se moramo zadrževati v molitvi in ga prositi, da nam spet podeli notranjo prevzetost. Vsak dan ga moramo zaupno prositi, si izprositi njegovo milost, da predrami naše hladno srce in pretrese naše mlačno in površno življenje. Če smo pred njim z odprtim srcem in dopustimo, da se ozre na nas, spoznamo ta pogled ljubezni, ki ga je odkril Natanael tistega dne, ko ga je srečal Jezus in mu rekel: »Videl sem te pod smokvinim drevesom« (Jn 1,48). Kako lepo je stati pred njegovim križem ali klečati pred Najsvetejšim in preprosto biti pred njegovimi očmi! Kako dobro je, kadar dopustimo, da se spet dotakne našega življenja in nam podeli svoje novo življenje! Navsezadnje se zgodi, da »oznanjamo to, kar smo videli in slišali« (1 Jn 1,3). Najboljši nagib za odločitev, da bi oznanjali evangelij, je v tem, da premišljujemo polni ljubezni, da ostajamo pri njem in beremo s srcem. Če se mu približujemo na ta način, nas bo njegova lepota očarala in bomo vedno bolj strmeli nad njo. V ta namen moramo ponovno pridobiti *kontemplativnega* duha, ki nam vsak dan na novo odkriva, da prinašamo dobrino, ki nas napravlja bolj človeške in nam pomaga k novemu življenju. Ničesar boljšega ne moremo predajati naprej drugim.

265. Vse Jezusovo življenje, njegov način srečevanja z ubogimi, njegova dejanja, njegova skladnost, njegova vsakodnevna in preprosta velikodušnost – vse je dragoceno in nagovarja naše življenje. Vsakič ko človek to odkrije, je prepričan, da je prav to tisto, kar drugi potrebujejo, tudi če tega ne spoznajo: »Kar vi častite, ne da bi poznali, to vam jaz oznanjam« (Apd 17,23). Od časa do časa izgubimo navdušenje za poslanstvo, ko pozabimo, da evangelij *odgovarja na najgloblje potrebe* človeka. Kajti vsi smo bili ustvarjeni za to, kar nam podarja evangelij: za prijateljstvo z Jezusom in bratsko ljubezen. Kadar nam uspe ustrezno in lepo izraziti bistveno vsebino evangelija, tedaj bo to oznanilo gotovo nagovorilo najgloblja hrepenenja srca: »Misijonar izhaja iz prepričanja, da je po delovanju Duha v posameznikih in tudi v narodih že prisotno – četudi nezavedno – pričakovanje, da bodo spoznali resnico o Bogu, o človeku, o poti, ki vodi iz greha in smrti v odrešenje. Gorečnost pri oznanjevanju Kristusa izhaja iz prepričanja, da more odgovoriti na to pričakovanje.« [208]

Ta gorečnost za evangeliziranje je utemeljena v tem prepričanju. Na voljo nam je zaklad življenja in ljubezni, ki ne more varati, oznanilo, ki ne more ne zavajati ne razočarati. To je odgovor, ki sega v samo človekovo notranjost in ga more podpirati ter dvigati. To je resnica, ki ne pride iz mode, ker zmore prodreti tja, kamor ne more seči nič drugega. Samo neskončna ljubezen more potolažiti našo neskončno žalost.

266. To prepričanje pa vzdržuje osebna, vedno nova izkušnja, da okušamo njegovo prijateljstvo in njegovo oznanilo. Ne moremo vztrajati v predanem evangeliziranju, če nismo iz lastne izkušnje prepričani, da ni isto, če smo spoznali Jezusa ali ga ne poznamo; da ni isto, če hodimo z njim ali tavamo v temi; da ni isto, če ga moremo poslušati ali ne poznamo njegove besede; da ni isto, če ga gledamo, molimo in moremo v njem počivati ali pa tega ne zmoremo. Ni isto, če skušamo graditi svet z njegovim evangelijem ali pa samo s svojim razumom. Prav dobro vemo, da je življenje z njim veliko bolj izpolnjeno in da je z njim lažje v vseh stvareh najti smisel. Zaradi tega oznanjamo evangelij. Pravi misijonar, ki nikoli ne preneha biti Jezusov učenec, ve, da Jezus hodi z njim, govori z njim, diha z njim, dela z njim. Čuti, da je Jezus z njim sredi misijonarskega dela. Če kdo ne odkrije Jezusove navzočnosti v srcu same misijonarske zavzetosti, hitro izgubi navdušenje in ni več prepričan o tem, kar predaja naprej. Manjka mu moči in gorečnosti. Človek, ki ni prepričan, ne vnema, ni gotov, ni zaljubljen, gotovo ne prepriča nikogar.

267. Zedinjeni z Jezusom iščemo, kar on išče, ljubimo, kar on ljubi. Navsezadnje iščemo Očetovo čast in ljubimo ter delujemo »v hvalo njegovega veličastva« (Ef 1,6). Če se hočemo darovati brez pridržka in trajno, moramo prodreti onkraj vsakega drugega človeškega nagiba. To je končni, najgloblji, največji nagib, poslednji razlog in smisel vsega drugega. Gre za Očetovo čast, ki jo je Jezus iskal v vsem svojem življenju. On je Sin, ki z vsem svojim bitjem večno blažen »počiva na Očetovem srcu« (Jn 1,18). Misijonarji smo predvsem zaradi tega, ker nam je Jezus rekel: »V tem je poveljčan moj Oče, da obrodite obilo sadu« (Jn 15,8). Onkraj vsega, kar nam je ljubo ali ne, kar nas zanima ali ne, kar nam koristi ali ne, onkraj ozkih meja naših želja, našega razuma in naših nagibov oznanjamo evangelij v večjo čast Očeta, ki nas ljubi.

Duhovno veselje, da smo ljudstvo

268. Božja beseda nas vabi k spoznanju, da smo ljudstvo: »Nekoč niste bili ljudstvo, zdaj pa ste Božje ljudstvo« (1 Pt 2,10). Da bi bili oznanjevalci evangelija iz vse duše, je potrebno najti duhovno veselje, da smo blizu življenja ljudi in sicer tako zelo, da odkrijemo, da je to vir višjega veselja. Misijon je vnetost za Jezusa, in hkrati vnetost za njegovo ljudstvo. Ko smo pred križanim Jezusom, spoznavamo vso njegovo ljubezen, ki nam podeljuje dostojanstvo in nas nosi. Če nismo slepi, začnemo dojemati, da se ta Jezusov pogled razširja in usmerja poln ljubezni in notranjega žara na vse njegovo ljudstvo. Tako na novo odkrijemo, da nas hoče vzeti kot orodje, da bi se vedno bolj približal svojemu ljubljenu ljudstvu. Vzame nas iz sredine ljudstva in nas pošilja k ljudem. Zato svoje istovetnosti ne moremo razumeti brez te pripadnosti.

269. Jezus sam je vzor te odločitve za oznanjevanje evangelija, ki nas vodi v osrčje ljudstva. Kako dobro je videti, da je vsem tako blizu! Če je Jezus govoril s kakim človekom, ga je pogledal v globoki ljubeči naklonjenosti: »Jezus se je ozrl nanj in ga vzljubil« (Mr 10,21), ne da bi se zmenil za to, da so ga nekateri imeli za požrešneža in pijanca (prim. Mt 11,19). Vidimo ga odprtega za srečanje, ko dopusti, da neka prešuštnica mazili njegove noge (prim. Lk 7,36-50), ali ko sprejme Nikodema ponoči (prim. Jn 3,1-15). Jezusova daritev na križu ni nič drugega kakor vrhunec tega

sloga, ki je zaznamoval vse njegovo življenje. Očarani od njegovega zgleda bi se radi popolnoma včlenili v družbo: delimo življenje z njimi, poslušajmo njihove skrbi, sodelujmo gmotno in duhovno v njihovih potrebah, veselimo se z veselimi, jokajmo z jokajočimi in se zavzemajmo z ramo ob rami z drugimi za graditev novega sveta. A ne delajmo tega zaradi dolžnosti, ne kot breme, ki nas izčrpa, ampak z osebno odločitvijo, ki nas napolnjuje z veseljem in nam podarja istovetnost.

270. Včasih čutimo skušnjavo, da bi bili kristjani, ki ohranjajo varno razdaljo do Gospodovih ran. Toda Jezus hoče, da pridemo v stik s človeško bedo, da se dotaknemo trpečega telesa drugih. Pričakuje, da se odpovemo temu, da bi iskali svoja osebna in skupna zavetja, ki nam dovolijo obdržati razdaljo do jedra človeškega trpljenja. Zares naj vstopimo v stik s stvarnim življenjem drugih in spoznamo moč nežnosti. Če storimo to, bo življenje za nas čudovito prepleteno in bomo globoko izkusili, da smo ljudstvo, izkusili, da pripadamo ljudstvu.

271. Res je, da smo v svojem odnosu do sveta poklicani, da damo odgovor o svojem upanju, a ne kot sovražniki, ki kažejo s prstom in obsojajo. Zelo jasno smo opomnjeni: »Odgovarjajte skromno in spoštljivo« (1 Pt 3,16), in: »Kolikor morete, živite z vsemi v miru« (Rim 12,18). Prav tako smo povabljeni, da skušamo »hudo premagovati z dobrim« (Rim 12,21), ne da bi se naveličali »delati dobro« (Gal 6,9), in ne da bi se povzdigovali nad druge, »ampak v ponižnosti imejte drug drugega za boljšega od sebe« (Flp 2,3). Gospodovi apostoli so bili v resnici »priljubljeni pri vsem ljudstvu« (Apd 2,47; prim. 4,21.33; 5,13). Jasno je, da nas Jezus Kristus noče imeti kot kneze, ki zaničljivo gledajo zviška, ampak kot moške in žene iz ljudstva. To ni papežev mnenje, niti pastoralna izbira med drugimi možnimi. To so tako jasna, neposredna in prepričljiva navodila Božje besede, da ne potrebujejo nobene razlage, ki bi jim kvečjemu vzela njihovo svarilno moč. Živimo jo »*sine glossa*« – brez komentarjev. Na ta način izkušamo misijonarsko veselje, ko delimo življenje z ljudstvom, zvestim Gospodu, in hkrati skušajmo prižgati ogenj v srcu sveta.

272. Ljubezen do ljudi je duhovna moč, ki olajša popolno srečanje z Bogom, kajti kdor ne ljubi brata, »hodi v temi« (1 Jn 2,11), »ostaja v smrti« (1 Jn 3,14) in »ni spoznal Boga« (1 Jn 4,8). Benedikt XVI. je rekel, da »odvrnitev od bližnjega napravlja človeka slepega tudi za Boga« [209] in da je ljubezen navsezadnje *edina* luč, »ki vedno znova osvetljuje temni svet in nam daje pogum za življenje in delovanje«. [210] Če torej živimo takšno »mistiko«, da se približujemo ljudem in iščemo njihov blagor, razširjamo svojo notranjost, da bi prejeli najlepša Gospodova darila. Vsakič ko z ljubeznijo srečamo kakega človeka, bomo zmožni odkriti nekaj novega o Bogu. Vsakič ko odpremo svoje oči, da bi spoznali drugega, bo naša vera še bolj razsvetljena, da bi spoznala Boga. Zato se ne moremo odpovedati, da smo misijonarski, če hočemo rasti v duhovnem življenju. Naloga evangeliziranja bogati naše srce in razum, nam odpira duhovna obzorja, nas napravlja sprejemljivejše za spoznanje delovanja Svetega Duha, in nas vodi ven iz naših omejenih duhovnih okvirov. Hkrati pa zavzet misijonar okuša veselje, da je prekipevajoč izvir, ki osveži druge. Misijonar more biti le, kdor se dobro počuti, ko išče blagor drugega in hoče srečo drugega. Odprtje srca je vir sreče, kajti »dajati je boljše kakor prejemati« (Apd 20,35). Nihče nima boljšega življenja, če beži pred drugimi, se skriva, noče sodelovati, noče dajati, se zapira v svojo lagodnost. To je

podobno počasnemu samomoru.

273. Misijon v srcu ljudstva ni del mojega življenja ali okrasek, ki ga lahko odvržem. Poslanstvo ni privesek ali dodatna zadeva življenja. Poslanstvo je nekaj, česar ne morem iztrgati iz svojega bitja, razen če se hočem uničiti. *Jaz sem poslanstvo* na tej zemlji, in zaradi njega sem prišel na ta svet. Priznati moramo, da smo »zaznamovani« za to poslanstvo, da prinašamo luč, blagoslovljamo, oživljamo, dvigamo, ozdravljamo, osvobajamo. Tu se pokaže, kdo je iz vse duše bolniška sestra, iz vse duše učitelj, iz vse duše politik. To so tisti, ki so se najgloblje odločili, da bodo živeli z drugimi in za druge. Če pa nasprotno kdo medsebojno ločuje dolžnost na eni strani in zasebnost na drugi, tedaj vse postane sivo in takšen človek bo stalno iskal priznanje ali branil svoje potrebe. Tedaj ne bo več »ljudstvo«.

274. Da bi delili življenje z ljudmi in se jim velikodušno posvečali, moramo priznati tudi, da je vsak človek vreden našega darovanja. Ne zaradi svoje telesne postave, svojih sposobnosti, svojega jezika, svojega mišljenja ali zadovoljstva, ki ga občutimo, ampak ker je delo Boga, njegovo ustvarjeno bitje. Bog ga je ustvaril kot svojo podobo in človek odseva nekaj Božjega veličastva. Vsak človek je predmet neskončno nežne Gospodove ljubezni, in on sam prebiva v njegovem življenju. Jezus Kristus je prelil svojo kri na križu za tega človeka. Kljub vsakemu zunanjemu videzu je vsak *neskončno svet in zasluži našo ljubezen in našo podaritev*. Če mi torej uspe pomagati enemu samemu človeku, da živi bolje, to že opraviči zavzetost mojega življenja. Lepo je biti verno Božje ljudstvo. Polnost pa dosežemo, če porušimo stene in se naše srce napolni z obrazi in imeni!

Skrivnostno delovanje Vstalega in njegovega Duha

275. V drugem poglavju smo premišljevali o pomanjkanju globoke duhovnosti, ki se odraža v pesimizmu, fatalizmu in nezaupanju. Nekateri ljudje se ne zavzemajo za poslanstvo, ker mislijo, da ni mogoče ničesar spremeniti, in se jim zato zdi nesmiselno prizadevati si. Mislijo takole: »Zakaj bi se odrekel svojim prijetnostim in zabavam, če ne bom videl nobenega posebnega učinka?« S takšno usmerjenostjo ni mogoče biti misijonar. Takšna usmerjenost je samo slab izgovor, da človek ostane vklenjen v lagodnost, v lenobo, v nezadovoljno žalost in samoljubno praznino. Takšna usmerjenost uničuje, kajti »človek ne more živeti brez upanja. Njegovo življenje bi bilo obsojeno na brezpomembnost in bi postalo neznosno«. [211] Če mislimo, da se stvari ne bodo spremenile, tedaj se spomnimo, da je Jezus Kristus premagal smrt in je vsemogočen. Jezus Kristus živi resnično. Sicer pa »če Kristus ni bil obujen, je naše oznanjevanje prazno in vaša vera nesmiselna« (1 Kor 15,14). Evangelij nam poroča, kaj se je zgodilo, ko so šli prvi učenci oznanjat: »Gospod je deloval z njimi ter besedo potrjeval z znamenji« (Mr 16,20). To se dogaja tudi danes. Povabljeni smo, da to odkrijemo in živimo. Vstali in poveljani Kristus je globok vir našega upanja. Ne bomo brez njegove pomoči, da bi izpolnili poslanstvo, ki nam ga je zaupal.

276. Njegovo vstajenje ni stvar preteklosti. Vsebuje življenjsko moč, ki je prepojila svet. Kjer se

vse zdi mrtvo, spet povsod poženejo znamenja vstajenja. Res je, da se pogosto zdi, kakor da Bog ne obstaja. Vidimo krivičnost, hudobijo, ravnodušnost in okrutnost, ki ne prenehajo. A gotovo je tudi, da sredi temine vedno vzklije nekaj novega, kar prej ali slej obrodi sad. Na zravnem polju se spet pojavi življenje, trdoživo in nepremagljivo. Morda je veliko temnega, toda dobro se vedno vrača, vzklije in se razrašča. Na svetu se vsak dan znova rojeva lepota, ki spet vstane spremenjena po viharjih zgodovine. Vrednote se vedno znova pojavljajo na nov način. Človek je v resnici vstal k novemu življenju iz tistega, kar se je zdelo nespremenljivo. To je moč vstajenja. Vsak oznanjevalec evangelija je orodje te življenjske moči.

277. Prav tako se pojavljajo vedno nove težave, izkušnja neuspeha in človeške ozkosrčnosti, ki zelo bolijo. Vsi iz izkušnje vemo, da včasih kakšna naloga ne prinese zadovoljstva, ki bi si ga želeli, sadovi so neznatni in spremembe počasne. Človek je v skušnjavi, da bi se naveličal. Vendar ni isto, če kdo zaradi naveličanosti za hip povese roke ali pa jih za trajno povese, ker ga premaguje nenehno nezadovoljstvo, žalost, ki izsuši dušo. Lahko se zgodi, da se srce naveliča boja, ker v jedru išče samega sebe v hlepenju po karieri, srce je žejno priznanja, odobravanja, odlikovanja in ugleda. Tedaj človek ne povese rok, ampak sploh nima več volje in odločnosti, ne more več vstati. Tako evangelij, ki je najlepše oznanilo na tem svetu, ostane zakopan pod mnogimi izgovori.

278. Vera pomeni tudi verovati Bogu, verovati, da je resničen, da nas ljubi, da živi, da more skrivnostno ukrepati, da nas ne zapusti, da more v svoji moči in svoji neskončni ustvarjalnosti iz hudega narediti dobro. Pomeni verovati, da Bog zmagovito napreduje v zgodovini skupaj s »poklicanimi, izvoljenimi in zvestimi« (Raz 17,14). Verujmo v evangelij, ki nam govori, da je Božje kraljestvo že navzoče v svetu, da tu in tam raste na razne načine – kakor majhno zrno, ki more postati veliko drevo (prim. Mt 13,31-32), kakor prgišče kvasa, ki prekvasi veliko testa (prim. Mt 13,33), in kakor dobro seme, ki zraste sredi plevela (prim. Mt 13,24-30) – in nas more vedno prijetno presenetiti. Navzoče je, vrača se, bori se, da bi na novo vzcvetelo. Kristusovo vstajenje povsod poraja kali tega novega sveta; celo če so odrezane, znova poženejo, kajti Gospodovo vstajenje je že preželo skrito poganjanje te zgodovine, saj Jezus ni vstal od mrtvih zaman. Ne ostanimo na robu v tem teku živega upanja!

279. Ker ne vidimo vedno teh brstečih poganjkov, potrebujemo notranjo gotovost in prepričanje, da more Bog delovati v vseh okoliščinah, tudi sredi neuspehov, ker »ta zaklad nosimo v lončenih posodah« (2 Kor 4,7). To gotovost imenujemo »čut za skrivnost«. Pomeni, da odločno vemo, da bo zagotovo obrodil sad (prim. Jn 15,5), kdor se Bogu izroči in podari iz ljubezni. Ta rodovitnost pogosto ni vidna, ni otipljiva in je ni mogoče meriti. Človek ve, da bo njegovo življenje obrodilo sad, a mu ni treba vedeti, kako, kje in kdaj. Ima gotovost, da nobeno njegovo delo, storjeno z ljubeznijo, ne bo izgubljeno; nobena iskrena skrb za bližnjega, nobeno delo ljubezni do Boga, noben velikodušen trud, nobeno boleče potrpljenje ni izgubljeno. Vse to kroži okoli sveta kot živa moč. Včasih se nam dozdeva, kakor da naše delo ni obrodilo nobenega sadu, toda poslanstvo ni kupčija niti podjetniški načrt, ni človekoljubna organizacija, ni prireditve, da bi šteli, koliko ljudi se je

je udeležilo zaradi naše propagande. Poslanstvo je nekaj veliko globljega, in se izmika vsaki meritvi. Morda Gospod uporabi našo podaritev, da bi podelil blagoslov na nekem drugem kraju sveta, kamor nikoli ne bomo prišli. Sveti Duh deluje, kakor hoče, kadar in kjer hoče. Zavzemamo se brez zahteve, da bi videli pozornost vzbujajoče učinke. Vemo samo, da je naša podaritev nujna. Naučimo se počivati v nežnih Očetovih rokah, v svoji ustvarjalni in velikodušni podaritvi. Nadaljujmo, dajmo mu vse, a dopustimo, da on napravi rodovitno naše prizadevanje, kakor mu je všeč.

280. Da bi ohranili misijonarsko zavest živo, je potrebno odločno zaupati Svetemu Duhu, ki »prihaja na pomoč naši slabosti« (Rim 8,26). A to velikodušno zaupanje je treba poživljati, zato moramo stalno prositi Svetega Duha. On more ozdraviti vse, kar nas slabi v misijonarskem prizadevanju. Res je sicer, da more to zaupanje Nevidnemu v nas ustvariti neki občutek vrtoglavice: je kakor potopitev v morje, kjer ne vemo, kaj se nam bo pripetilo. A ni večje svobode, kakor če se damo nositi Svetemu Duhu in se odreči svojemu preračunavanju in nadziranju ter dovoliti, da nas on razsvetljuje in vodi, nas usmerja in pelje, kamor hoče. On dobro ve, kaj je potrebno za vsak čas in vsak trenutek. To se imenuje skrivnostna rodovitnost!

Misijonarska moč prosilne molitve

281. Obstaja oblika molitve, ki nas posebej spodbuja, da se posvetimo evangeliziranju, in nas nagiblje, da iščemo blagor drugih: prosilna molitev. Poglejmo za hip v notranjost velikega glasnika evangelija sv. Pavla, da bi razumeli, kakšna je bila njegova molitev: »V sleherni svoji molitvi zmeraj z veseljem molim za vas vse ..., ker vas vedno nosim v srcu« (Flp 1,4–7). Tako odkrijemo, da nas prosilna molitev ne odvrča od pristnega premišljevanja, kajti premišljevanje, ki pušča drugega zunaj, je prevara.

282. Takšna usmeritev postane tudi zahvala Bogu za druge: »Najprej se po Jezusu Kristusu zahvaljujem svojemu Bogu za vas vse« (Rim 1,8). Je nenehno zahvaljevanje: »Zahvaljujem se vedno svojemu Bogu za vas vse zaradi Božje milosti, ki vam je bila dana v Kristusu Jezusu« (1 Kor 1,4). »Zahvaljujem se svojemu Bogu vsakokrat, ko se vas spominjam« (Flp 1,3). To ni neveren, negativen in brezupen pogled, ampak duhoven pogled iz globoke vere, pogled, ki priznava, da Bog sam deluje v njem. Hkrati je hvaležnost, ki prihaja iz srca, ki je res pozorno do drugih. Ko se srce oznanjevalca evangelija dvigne iz molitve, postane bolj velikodušno, osvobodi se duhovne zaprtosti in želi delati dobro ter deliti življenje z drugimi.

283. Veliki Božji možje in žene so bili veliki molivci. Prosilna molitev je kakor »kvas« v naročju Trojice. Je vstopanje v Očeta in odkrivanje novih razsežnosti, ki osvetljujejo in spreminjajo dejanske okoliščine. Reči smemo, da naša prosilna molitev gane Božje srce. A v resnici nas Bog vedno prehiteva. S svojo prosilno molitvijo omogočamo, da se njegova moč, njegova ljubezen in njegova zvestoba z večjo jasnostjo pokažejo med ljudmi.

II. MARIJA, MATI EVANGELIZACIJE

284. Skupaj s Svetim Duhom je sredi ljudi vedno Marija. Zbira učence, da bi ga klicali (Apd 1,14). Tako je omogočila misijonarsko eksplozijo o binkošti. Marija je mati misijonarske Cerkve. Brez nje ne moremo nikoli povsem razumeti duha nove evangelizacije.

Jezusov dar svojemu ljudstvu

285. Ko je Jezus na križu v svojem mesu pretrpel dramatično srečanje med grehom sveta in Božjim usmiljenjem, je mogel ob svojih nogah videti tolažilno navzočnost svoje matere in svojega prijatelja (apostola Janeza). V tem odločilnem trenutku, preden je dokončal svoje delo, ki mu ga je izročil Oče, je Jezus rekel Mariji: »Žena, glej, tvoj sin!« Nato je rekel svojemu ljubljenu prijatelju: »Glej, tvoja mati!« (Jn 19,26.27). Te Jezusove besede na pragu smrti ne izražajo v prvi vrsti pobožne skrbi za njegovo mater, ampak razodevajo skrivnost posebnega odrešenjskega poslanstva. Jezus nam je zapustil svojo mater kot našo mater. Šele potem ko je storil to, je mogel čutiti, da »je bilo vse dopolnjeno« (Jn 19,28). Ob vznožju križa, v najvišji uri novega stvarjenja nas Kristus vodi k Mariji. Vodi nas k njej, ker noče, da hodimo brez matere. Ljudstvo bere v tej materini podobi vse skrivnosti evangelija. Gospodu ni všeč, da njegovi Cerkvi manjka ženska podoba. Marija, ki ga je v veliki veri prinesla na svet, spremlja tudi »druge svoje potomce, ki se ravna po Božjih zapovedih in imajo Jezusovo pričevanje« (Raz 12,17). Notranjo povezanost med Marijo, Cerkvijo in vsakim vernikom, ki na različne načine rojevajo Kristusa, je lepo izrazil blaženi Izak iz samostana Zvezda: »Kjer torej navdihnjene Božje knjige govorijo o deviški materi Cerkvi sploh, z vso pravico sklepamo, da mislijo posebej tudi na deviško mater Marijo /.../ Podobno smemo reči, da je celo vsaka zvesta duša nekako zaročena z Bogom. Vsaka je Kristusu mati, hči, sestra, vsaka je blagoslovljena, deviška mati /.../ V svetišču Marijinega telesa je Kristus prebival devet mesecev. V srcu zveste Cerkve biva do konca sveta. V mislih in v ljubezni vsake Bogu zveste duše pa bo bival na veke.« [\[212\]](#)

286. Marija zna z nekaj revnimi pleniciami in polnostjo nežne ljubezni hlev spremeniti v Jezusovo hišo. Marija je Očetova dekla, ki prepeva hvalnico. Je prijateljica, vedno pozorna, da ne zmanjka vina v našem življenju. Njeno srce je prebodel meč, zato razume naše stiske. Kot mati vseh je znamenje upanja za ljudstva, ki trpijo v porodnih bolečinah, dokler ne vzklije pravičnost. Je misijonarka, ki se nam približa, da bi nas spremljala v življenju. Z materinsko ljubeznijo odpira srca za vero. Kot mati hodi z nami, se bojuje za nas in neutrudno podarja bližino Božje ljubezni. Z različnimi marijanskimi vzkliki, ki so navadno povezani s svetišči, deli zgodovino vsakega ljudstva, ki je sprejelo evangelij, in postaja del njegove zgodovinske istovetnosti. Mnogi krščanski očetje prosijo, da bi bili njihovi otroci krščeni v kakšnem marijanskem svetišču. S tem kažejo svojo vero v Marijino materinsko delovanje, ki rojeva nove otroke za Boga. Tam v svetiščih lahko opazujemo, kako Marija zbira okoli sebe otroke, ki z velikim naporom prihajajo kot romarji, da bi jo videli in bi jih ona videla. Tu najdejo Božjo moč za prenašanje trpljenja in življenjskih tegob. Kakor svetemu Juanu Diegu jim z nežno ljubeznijo deli svojo materinsko tolažbo in jim šepeta: »Tvoje srce naj se

ne vznemirja /.../ Ali nisem tukaj jaz, tvoja mati?« [213]

Zvezda nove evangelizacije

287. Mater živega evangelija prosimo za njeno priprošnjo, da bi celotna skupnost Cerkve sprejela to povabilo k novi stopnji oznanjevanja evangelija. Marija je žena vere, ki potuje v veri. [214] »Njena izredna romarska pot vere predstavlja trajno oporo za Cerkev.« [215] Marija se je dala voditi Svetemu Duhu na poti vere za poslanstvo služenja in rodovitnosti. Danes se oziramo nanjo, da bi nam pomagala vsem oznanjati sporočilo zveličanja in da bi novi učenci postali oznanjevalci evangelija. [216] Na tej romarski poti evangelizacije ne manjkajo stopnje suhote, teme in marsikatero bridkosti, kakor jih je doživljala Marija tista leta v Nazaretu, ko je Jezus odraščal: »Jezus je začetek evangelija, dobrega, veselega oznanila. A v tem začetku ni težko prepoznati tudi posebnega napora srca, ki je povezan z neko 'nočjo vere' – da uporabim izraz sv. Janeza od Križa –, kakor 'tančica', skozi katero se moramo bližati Nevidnemu in živeti v zaupnosti s skrivnostjo. Na ta način je Marija živela veliko let v zaupnosti s skrivnostjo svojega Sina in napredovala na svoji poti vere.« [217]

288. V evangelizacijskem delovanju Cerkve je marijanski slog. Vsakokrat ko se ozremo na Marijo, spet verujemo v revolucionarno moč nežnosti in ljubezni. Pri njej vidimo, da ponižnost in nežnost nista kreposti slabotnih, ampak močnih, ki jim ni treba slabo ravnati z drugimi, da bi se počutili pomembne. Marija je hvalila Boga, ker »je mogočne vrgel s prestola« in »bogate odpustil prazne« (prim. Lk 1,52.53). Ko gledamo nanjo, odkrijemo, da prinaša varnost v naše iskanje pravičnosti. Marija skrbno »vse ohranja v svojem srcu in o tem premišljuje« (prim. Lk 2,19). Marija zna prepoznavati sledove Božjega duha v velikih dogodkih in tudi v tistih, ki se zdijo nepomembni. Premišljuje Božjo skrivnost v svetu, v zgodovini in v vsakdanjem življenju vsakega človeka in vseh ljudi. Moli in dela v Nazaretu. Pripravljena je nemudoma oditi iz svoje vasi, da bi »hitro« (prim. Lk 1,39) pomagala drugim. Ta živahnost pravičnosti in nežnosti, premišljevanja in odhoda k drugim napravlja Marijo za cerkveni vzor evangeliziranja. Prosimo jo, naj nam s svojo materinsko molitvijo pomaga, da bo Cerkev postala hiša za mnoge, mati za vsa ljudstva in da bi mogel nastati nov svet. Vstali nam s svojo močjo, ki nas napolnjuje z velikim zaupanjem in trdnim upanjem, govori: »Glejte, vse delam novo« (Raz 21,5). Z Marijo se zaupno bližajmo tej obljubi in ji recimo:

*Devica in mati Marija,
Sveti Duh te je vodil,
da si v globini svoje ponižne vere
sprejela Besedo življenja
in se povsem darovala Bogu.
Pomagaj nam izreči našo privolitev
v nujnosti, ki je silnejša kakor kdajkoli,
da bomo oznanjali Jezusovo blagovest.*

*Ti si, napolnjena s Kristusovo navzočnostjo,
 prinesla veselje Janezu Krstniku,
 da je zavriskal v naročju svoje matere.
 Ti si, prepolna veselja,
 zapela hvalnico čudovitih Božjih del.
 Stanovitno si vztrajala pod križem
 v neomajni veri
 in sprejela veselo tolažbo vstajenja.
 Zbrala si učence
 v pričakovanju Svetega Duha,
 da je mogla nastati misijonarska Cerkev.*

*Izprosi nam novo vnemo Vstalega,
 da bomo vsem prinašali evangelij življenja,
 ki premaga smrt.
 Daj nam sveto drznost za iskanje novih poti,
 da bo do vseh prišel dar lepote,
 ki nikoli ne ugasne.*

*Ti, Devica poslušajočega srca in premišljevanja,
 mati ljubezni, nevesta večne svatbe,
 posreduj za Cerkev, katere najčistejša podoba si,
 da se ne bo nikoli zapirala ali opešala
 v svoji gorečnosti pri graditvi Božjega kraljestva.
 Zvezda nove evangelizacije,
 pomagaj nam, da bomo svetili
 v pričevanju občestva,
 služenja, izpovedujoče in velikodušne vere,
 pravičnosti in ljubezni do ubogih,
 da bo veselje iz evangelija
 prispelo do koncev zemlje
 in da nobeno obrobje ne bo brez njegove svetlobe.*

*Mati živega evangelija,
 vir veselja za male,
 prosi za nas.
 Amen. Aleluja!*

*Dano v Rimu, pri Svetem Petru, ob sklepu leta vere, 24. novembra 2013, na slovesni praznik
 Jezusa Kristusa, Kralja vesoljstva, v prvem letu mojega papeževanja.*

 KRATICE

Drugi vatikanski vesoljni cerkveni zbor

- AG – M   Odlok Ad gentes – O misijonski dejavnosti Cerkve (1964).
- ChD – Š   Odlok Christus Dominus – O pastirski službi škofov (1965).
- DV - BR   Odlok Dei Verbum – O Božjem razodetju (1964).
- IM - O   Odlok Inter mirifica – O družbenih občili (1964).
- GS - CS   Pastoralna konstitucija Gaudium et spes – Cerkev v sedanjem svetu (1965).
- LG - C   Dogmatična konstitucija Lumen gentium – O Cerkvi (1964).
- UR - E   Odlok Unitatis redintegratio – O ekumenizmu (1965).

Cerkevni dokumenti

- CA - OS   Janez Pavel II., Okrožnica Centesimus annus – Ob stoletnici, Cerkevni dokumenti 45, Družina, Ljubljana 1991.
- CCC - KKC   Catechismo della Chiesa Cattolica – Katekizem Katoliške Cerkve, Družina, Ljubljana 1993.
- CL - KL   Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Christifideles laici – O krščanskih laikih, Cerkevni dokumenti 41, Družina, Ljubljana 1989.
- DCE - BJI   Benedikt XVI., Okrožnica Deus caritas est – Bog je ljubezen, Cerkevni dokumenti

112, Ljubljana 2006.

DI - GJ Izjava Dominus Iesus – Gospod Jezus (2000), v: *Communio* 2000/2.

EN - OE Pavel VI., Posinodalna apostolska spodbuda *Evangelii nuntiandi* – O evangelizaciji, Ljubljana 1976.

FC - OD Janez Pavel II., Apostolska *Familiaris consortio* - O družini, *Cerkveni dokumenti* 16, Družina, Ljubljana 1981.

ES - SC Pavel VI., Okrožnica *Ecclesiam suam* – Svojo Cerkev, Ed. Libreria Vaticana, Roma 1964.

FR - VR Janez Pavel II., Okrožnica *Fides et ratio* – Vera in razum, *Cerkveni dokumenti* 80, Družina, Ljubljana 1999.

CDSC – KDNC Papeški svet *Mir in pravičnost*, *Compendio della dottrina sociale della Chiesa* – Kompendij družbenega nauka Cerkve, Družina, Ljubljana 2006.

LN – OS Kongregacija za verski nauk *Navodila Libertatis nuntium* – O krščanski svobodi in osvoboditvi, *Cerkveni dokumenti* 31, Družina, Ljubljana 1986.

MD - DŽ Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Mulieris dignitatem* – O dostojanstvu žene, *Cerkveni dokumenti* 40, Družina, Ljubljana 1989.

MM - MU Janez XXIII., Okrožnica *Mater et Magistra* – Mati in učiteljica, Ljubljana 1961; v: J. Juhant – R. Valenčič, *Družbeni nauk Cerkve*, MD, Celje 1984.

NMI – ZNT Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Novo millennio ineunte* – Ob začetku novega tisočletja, *Cerkveni dokumenti* 91, Družina, Ljubljana 2001.

OA – OO Janez Pavel II., Okrožnica *Octogesima adveniens* – Ob osemdesetletnici, *Cerkveni dokumenti*, Družina, Ljubljana 1971

PDV - DBP Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Pastores dabo vobis* – Dal vam bom pastirjev, *Cerkveni dokumenti* 48, Ljubljana 1992.

PF - VV Benedikt XVI., Apostolsko pismo – *Motu proprio Porta Fidei* – Vrata vere, *Cerkveni dokumenti* 134, Družina, Ljubljana 2012.

PG Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Pastores gregis* (Roma 2003).

PP - DRN Pavel VI., Okrožnica Populorum progressio – O delu za razvoj narodov (1967), v: J. Juhant – R. Valenčič, Družbeni nauk Cerkve, MD, Celje 1984.

RH - OČ Janez Pavel II., Okrožnica Redemptor hominis – Odrešenik človeka, Cerkevni dokumenti 2, Družina, Ljubljana 1979.

RMa - MO Janez Pavel II., Okrožnica Redemptoris Mater – O Odrešenikovi Materi, Cerkevni dokumenti 34, Družina, Ljubljana 1987.

RMis - OP Janez Pavel II., Okrožnica Redemptoris missio – Odrešenikovo poslanstvo, Cerkevni dokumenti 46, Družina, Ljubljana 1991.

SRS - OSV Janez Pavel II., Okrožnica Sollicitudo rei socialis – O skrbi za socialno vprašanje, Cerkevni dokumenti 37, Družina, Ljubljana 1988.

UUS - DBE Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Ut unum sint – Da bi bili eno, Cerkevni dokumenti 63, Družina, Ljubljana 1996.

VD - GB Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda Verbum Domini – Gospodova beseda, Cerkevni dokumenti 131, Družina, Ljubljana 2011.

VS - SR Janez Pavel II., Okrožnica Veritatis splendor – Sijaj resnice, Cerkevni dokumenti 52, Družina, Ljubljana 1994.

Drugo

AAS Acta Apostolicae Sedis

CCL Corpus cristianorum latina

CD Cerkevni dokumenti (slovenska izdaja, 1979 sl.)

EV Enchiridion Vaticanum

PG Patrologia Graeca

PL Patrologia Latina

---

[1] Pavel VI., Apostolska spodbuda *Gaudete in Domino – Veselite se v Gospodu* (9. maj 1975), 22: AAS 67 (1975), 297.

[2] Prav tam, 8: AAS 67 (1975), 292.

[3] Benedikt XVI., Okrožnica *Bog je ljubezen - Deus caritas est* (25. december 2005), Cerkevni dokumenti 112, Družina, Ljubljana 2006, 1; v : AAS 98 (2006), 217.

[4] Peto splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Aparecide* (31. maj 2007), 360.

[5] Prav tam.

[6] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji - Evangelii nuntiandi* (8. december 1975), Ljubljana 1976, 80; v: AAS 68 (1976), 75.

[7] *Cantico spirituale - Duhovna pesem*, 36,10.

[8] *Adversus haereses*, IV, c. 34, št. 1: PG 7 pars prior, 1083: »Omnem novitatem attulit, semetipsum afferens«.

[9] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji - Evangelii nuntiandi* (8. december 1975), 7; v: AAS 68 (1976), 9.

[10] Prim. *Propositio - Predlog* 7.

[11] Benedikt XVI., *Homilija pri sveti maši ob sklepu XIII. rednega splošnega zasedanja škofovske sinode* (28. oktober 2012): AAS 104 2012), 890.

[12] Prav tam.

[13] Benedikt XVI., *Homilija pri sveti maši na začetku V. splošnega zasedanja škofov Latinske Amerike in Karibov*, v svetišču *Aparecida* (13. maj 2007); AAS 99 (2007), 437.

[14] Janez Pavel II., Okrožnica *Odrešenikovo poslanstvo - Redemptoris missio* (7. december 1990), Cerkevni dokumenti 46, Družina, Ljubljana 1991, 43; v: AAS 83 (1991) 280.

[15] Prav tam, 40: v: AAS 83 (1991), 287.

[16] Prav tam, 86: v: AAS 83 (1991), 333.

[17] Peto splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Aparecide* (27. junij 2007), 548.

[18] Prav tam, 370.

[19] Prim. *Propositio - Predlog* 1.

[20] Janez Pavel II, *Posinodalna apostolska spodbuda O krščanskih laikih - Christifideles laici* (30. december 1988), *Cerkveni dokumenti* 41, Družina, Ljubljana 1989, 32; v: AAS 81 (1989), 451.

[21] Peto splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Aparecide* (31. maj 2007), 201.

[22] Prav tam, 551.

[23] Pavel VI., Okrožnica *Ecclesiam suam – Svojo Cerkev* (6. avgusta 1964), 10: AAS 56 (1964), 611-612.

[24] Drugi vatikanski koncil *Odlok o ekumenizmu - Unitatis redintegratio* (1964), 6.

[25] Janez Pavel II., *Posinodalna apostolska spodbuda Ecclesia in Oceania – Cerkev v Oceaniji* (22. november 2001), 19; v: AAS (2002), 390.

[26] Janez Pavel II, *Posinodalna apostolska spodbuda O krščanskih laikih - Christifideles laici* (30. december 1988), 81: v: AAS 81 (1989) 438.

[27] Prim. *Propositio - Predlog*, 26.

[28] Prim. *Propositio – Predlog*, 44.

[29] Prim. *Propositio – Predlog*, 26.

[30] Prim. *Propositio – Predlog*, 41.

[31] Drugi vatikanski koncil, *Odlok o pastirski službi škofov – Christus Dominus* (1965), 11.

[32] Prim. Benedikt XVI., *Nagovor udeležencem mednarodnega srečanja ob 40. obletnici koncilskega Odloka o misijonski dejavnosti Cerkve – Ad gentes* (11. marec 2006): AAS 98 (2006), 337.

[33] Prim. *Propositio – Predlog*, 42.

[34] Prim. *ZCP*, kan. 460-468; 492-502; 511-514; 536-537.

[35] Janez Pavel II., Okrožnica *Da bi bili eno - Ut unum sint* (25. maj 1995), Cerkevni dokumenti 63, Ljubljana 1996, 95; v: AAS 87 (1995) 955-978.

[36] Drugi vatikanski koncil *Dogmatična konstitucija o Cerкви - Lumen gentium*, 23.

[37] Prim. Janez Pavel II., *Motu proprio Apostolos suos – Svoje apostole* (21. maj 1998): AAS 90 (1998), 641-658.

[38] Drugi vatikanski koncil, *Odlok o ekumenizmu - Unitatis redintegratio* (1965), 11.

[39] Prim. sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, q. 66, art. 4-6.

[40] *Summa Theologiae*, I-II, q. 108, art. 1.

[41] *Summa Theologiae*, II-II, q. 30, art. 4. Prim. prav tam, q. 30, art. 4, 1: « Bogu ne opravljamo bogočastja z daritvami in zunanjimi darovi v korist Boga, ampak v svojo korist in v korist bližnjega. Bog namreč ne potrebuje naših daritev, ampak hoče, da mu jih darujemo zaradi naše pobožnosti in v korist bližnjega. Zato je usmiljenje, s katerim blažimo bedo drugih, Bogu najprijetnejša daritev, ker z njo najbolj zagotavljamo blagor bližnjega.»

[42] Drugi vatikanski koncil, *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju - Dei Verbum* (1964), 12.

[43] Janez Pavel II., *Motu proprio Socialium Scientiarum* (1. januar 1994): AAS 86 (1994), 209.

[44] Sv. Tomaž Akvinski je poudarjal, da mnogovrstnost in razlikovanje »izhaja od namena prvega dejavnika«, ki je hotel, da so to, »kar je manjkalo vsaki stvari za ponazarjanje Božje dobrote, nadomestile druge«. Božje dobrote »ne more ustrezno ponazoriti eno samo ustvarjeno bitje« (*Summa Theologiae* I, q. 47, art. 1). Zato moramo zbrati različnosti stvari v njihovih mnogovrstnih odnosih (prim. *Summa Theologiae* I, q. 47, art. 2, ad 1; q. 47, art. 3). Iz podobnih razlogov moramo poslušati drug drugega in se dopolnjevati v svojem delnem dožemanju stvarnosti in evangelija.

[45] Janez XXIII., *Nagovor ob slovesnem odprtju drugega vatikanskega cerkvenega zbora* (11. oktober 1962), Ljubljana 1963; v: AAS 45 (1962), 786: » Est enim aliud ipsum depositum Fidei, seu veritates, quae veneranda doctrina nostra continentur, aliud modus, quo eaedem enuntiantur.«

[46] Janez Pavel II., Okrožnica *Da bi bili eno - Ut unum sint* (25. maj 1995), 19; v: AAS 87 (1995) 993.

[47] Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, q. 107, art. 4.

[48] Prav tam.

[49] *Katekizem katoliške Cerkve*, Družina, Ljubljana 1993, 1735.

[50] Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *O družini - Familiaris consortio* (22. november 1981), *Cerkveni dokumenti* 16, Družina, Ljubljana 1982, 34; AAS 74 (1982) 123-125.

[51] Prim. sv. Ambrož, *De Sacramentis*, IV, VI, 28: *PL* 16, 464: »Vedno moram prejemati Gospoda, da vedno odpušča moje grehe. Če stalno grešim, moram vedno imeti *zdravilo*«; prav tam, IV, V, 24: *PL* 16, 463: »Kdor je užival mano, je umrl: kdor je od tega telesa, bo prejel odpuščanje svojih grehov«; sv. Ciril Aleksandrijski, *In Joh. Evang.* IV, 2 : *PG* 73, 584-585: »Izpraševal sem se in spoznal, da sem nevreden. Tistim, ki tako govorijo, rečem: Kdaj pa boste vredni? Kdaj boste torej stopili pred Kristusa? In če vas vaši grehi ovirajo, da se približate, in če nikdar ne nehate padati – *kdo opazi svoje napake?*, pravi psalm – ali ne boste končno deležni posvečenja, ki daje življenje za večnost?«

[52] Benedikt XVI., *Nagovor ob srečanju z brazilskimi škofi v stolnici Sao Paulo* (11. maj 2007) 3: AAS 99 (2007), 428.

[53] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Dal vam bom pastirjev - Pastores dabo vobis* (25. marec. 1992), *Cerkveni dokumenti* 48, Družina, Ljubljana 1992, 10; v: AAS 84 (1992) 673.

[54] Pavel VI., Okrožnica *Ecclesiam suam – Svojo Cerkev* (6. avgust 1964), 19: AAS 56 (1964), 632.

[55] Sv. Janez Zlatousti, *De Lazaro Concio* II, 6: *PG* 48, 992.

[56] Prim. *Propositio – Predlogi*, 13.

[57] Janez Pavel II., Posinodalno apostolsko pismo *Ecclesia in Africa – Cerkev v Afriki* (14. september 1995), 52: AAS 88 (1996), 32-33; Janez Pavel II., Okrožnica *O skrbi za socialno vprašanje - Sollicitudo rei socialis* (30. december 1987), *Cerkveni dokumenti* 37, Družina, Ljubljana 1988, 22; v: AAS 80 (1988) 539.

[58] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Asia – Cerkev v Aziji* (6. november 1999), 7: AAS 92 (2000), 458.

[59] Konferenca katoliških škofov Združenih držav Amerike, *Ministry to persons with a Homosexual Inclination: Guidelines for Pastoral Care* (2006), 17.

[60] Francoska škofovska konferenca, Svet za družino in družbo, *Élargir le mariage aux personnes de même sexe? Ouvrons le débat!* (28. september 2012).

[61] Prim. *Propositio – Predlog*, 25.

[62] Italijanska katoliška akcija, *Sporočilo XIV. narodnega zasedanja o Cerkvi in družbi* (18. maj 2011).

[63] Joseph Ratzinger, *Situazione attuale della fede e della teologia (Trenutni položaj vere in teologije)*. Predavanje na srečanju predsednikov Škofovskih komisij Latinske Amerike za verski nauk, Guadalajara, Mehika, 1996. Objavljeno v: *L'Osservatore Romano*, 1. novembra 1996; slov. prevod: *Communio - Kristjanova obzorja* 11, 46 (1996), 325-340.

[64] Georges Bernanos, *Journal d'un curé de campagne*, Pariz, 1974, 135. Slov. prevod (Jakob Šolar), *Dnevnik vaškega župnika*, Hram, Ljubljana 1939.

[65] *Nagovor ob odprtju 2. vatikanskega cerkvenega zbora* (11. oktober 1962), Ljubljana 1963, 4, 2-4: AAS54 (1962), 789.

[66] John Henry Newman, *Letter of 26 January 1833*, v: *The Letters and Diaries of John Henry Newman*, zv. III, Oxford 1979, 204.

[67] Benedikt XVI., *Homilija pri bogoslužju ob začetku leta vere* (11. oktober 2012): AAS 104 (2012), 881.

[68] Tomaž Kempčan, *Hoja za Kristusom* I, 9, 1: »Misel, da je drugod bolje, in želja po spremembi, je že mnoge prevarala.«

[69] Dragoceno je pričevanje sv. Terezije iz Lisieuxa glede njenega odnosa do sosestre, ki ji je bila posebno neprijetna. Pri tem je imelo notranje izkustvo odločilen vpliv: »Zimski večer je bil. Kot navadno sem pomagala sestri Petri. Mraz in tema. Iznenada zaslišim iz dalje prihajajoči glas nekakšnega glasbila. V duhu sem si predstavila bogato razsvetljeno sobano, sijočo v zlatu. Mlade, bogato oblečene gospodične so se na dolgo in na široko klanjale druga drugi. Nehote mi je pogled obstal na moji ubogi bolnici, ki sem jo podpirala. Namesto prijetne melodije sem zdaj od časa do časa slišala samo njene bolestne vzdihne (...) Ne znam povedati, kaj sem tedaj čutila. Vem le, da

mi je Gospod dušo razsvetlil z žarki *resnice*, ki so tako zelo prekrili mračen blesk posvetnega slavlja, da sem bila od sreče vsa blažena.« Prim. sv. Tereza Deteta Jezusa, Avtobiografski spisi, Karmel Sora 1997, 221 (izvirnik: *Oeuvres complètes*, Paris 1992, 274-275).

[70] Prim. *Propositio – Predlog*, 8.

[71] Henri de Lubac, *Méditation sur l'Église*, Aubier-Montaigne, Paris 1968, 321.

[72] Papeški svet za pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, Družina, Ljubljana 2007, 295.

[73] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *O krščanskih laikih – Christifideles laici* (30. december 1988), 51; v: AAS 81 (1989) 493.

[74] Kongregacija za verski nauk, Izjava *Inter insigniores* o vprašanju pripustitve žene k službenemu duhovništvu (15. oktober 1976), VI: AAS 68 (1977) 115; navaja Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *O krščanskih laikih*, 51, opomba 190; v: AAS 81 (1988) 493.

[75] Janez Pavel II., Apostolsko pismo *O dostojanstvu žene -Mulieris dignitatem* (15. avgust 1988), Cerkveni dokumenti 40, Družina, Ljubljana 1989, 27; v: AAS 80 (1988) 1718.

[76] Prim. *Propositio – Predlog*, 51.

[77] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Asia – Cerkev v Aziji* (6. november 1999), 19: AAS 92 (2000), 478.

[78] Prav tam , 2: AAS (2000), 451.

[79] Prim. *Propositio – Predlog*, 4.

[80] Prim. Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija *O Cerkvi - Lumen gentium*, 1.

[81] *Meditacija na prvi splošni kongregaciji 13. rednega zasedanja škofovske sinode* (8. september 2012): AAS 104 (2012), 897.

[82] Prim. *Propositio – Predlog*, 6; Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Cerkev v sedanjem svetu - Gaudium et spes* (1965), 22.

[83] Prim. Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija *O Cerkvi - Lumen gentium*, 9.

[84] Prim. Tretje splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Pueble* (23. marec 1979), 386-387.

- [85] Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija *Cerkev v sedanjem svetu - Gaudium et spes*, 36.
- [86] *Prav tam.*
- [87] *Prav tam.*
- [88] Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Ob začetku novega tisočletja - Novo millennio ineunte* (6. januar 2000), *Cerkveni dokumenti* 91, Družina, Ljubljana 2001, 40; v: AAS 93 (2001), 294-295.
- [89] *Prav tam.*
- [90] Janez Pavel II., Okrožnica *Odrešenikovo poslanstvo - Redemptoris missio*, *Cerkveni dokumenti* 46, Družina, Ljubljana 1991, 52, v: ASS (2002), 299.
- [91] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Oceania – Cerkev v Oceaniji* (22. november 2001), 16: AAS 94 (2002), 384.
- [92] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Africa – Cerkev v Afriki* (14. februarja 1995), 61: ASS 88 (1996), 39.
- [93] Prim. sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I, q. 39, art. 8, 2: »Če izključimo Svetega Duha, ki je vez med obema, ne moremo razumeti edinosti med Očetom in Sinom«: I, q. 37, art. 1, ad 3.
- [94] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Oceania – Cerkev v Oceaniji* (22. november 2001), 17: AAS (2002), 385.
- [95] Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Asia – Cerkev v Aziji* (6. november 1999), 20: AAS 92 (2000), 482.
- [96] Prim. Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija *O Cerkvi - Lumen gentium*, 12.
- [97] Janez Pavel II., Okrožnica *Vera in razum - Fides et ratio* (14. september 1998), *Cerkveni dokumenti* 80, Družina, Ljubljana 1999, 71; v: ASS 91 (1999), 60.
- [98] Tretje splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Pueble* (23. marec 1979), 450; Peto splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Aparecide* (29. junij 2007), 264.
- [99] Prim. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Asia – Cerkev v Aziji* (6.

november 1999), 21: AAS 92 (2000), 482-484.

[100] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji – Evangelii nuntiandi*, 48; v: AAS 68 (1976), 38.

[101] *Prav tam*.

[102] Nagovor ob odprtju V. splošnega zasedanja škofov Latinske Amerike in Karibov (13. maj 2007), 1: AAS 99 (2007), 44-6-447.

[103] Peto splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Aparecide* (29. junij 2007), 262.

[104] *Prav tam*, 263.

[105] Prim. sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 2, art. 2.

[106] Peto splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Aparecide* (29. junij 2007), 264.

[107] *Prav tam*.

[108] Prim. Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija *O Cerkvi - Lumen gentium*, 12.

[109] Prim. *Propositio – Predlog*, 17.

[110] Prim. *Propositio – Predlog*, 30.

[111] Prim. *Propositio – Predlog*, 27.

[112] Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Gospodov dan - Dies Domini* (31. maj 1998), Cerkevni dokumenti 78, Družina, Ljubljana 1998, 41; v: ASS 90 (1998), 738-739.

[113] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji - Evangelii nuntiandi* (8. december 1975), 78: AAS 68 (1976), 71.

[114] *Prav tam*.

[115] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Dal vam bom pastirjev - Pastores dabo vobis*, 26, v: AAS 84 (1992), 698.

[116] *Prav tam*, 25.

[117] Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 188, art. 6.

[118] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji - Evangelii nuntiandi*, 76; v: AAS 68 (1976), 68.

[119] *Prav tam*, 75; v: AAS 68 (1976), 65.

[120] *Prav tam*, 63; v: AAS 68 (1976), 53.

[121] *Prav tam*, 43; v : AAS 68 (1976), 33.

[122] *Prav tam*.

[123] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Dal vam bom pastirjev - Pastores dabo vobis*, 10, v: AAS 84 (1992), 672.

[124] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji - Evangelii nuntiandi*, 40; v: AAS 68 (1976), 31.

[125] *Prav tam*, 43, v: AAS (1976), 33.

[126] Prim. *Propositio – Predlog*, 9.

[127] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Dal vam bom pastirjev - Pastores dabo vobis*, 26, v: AAS 84 (1992), 698.

[128] Prim. *Propositio – Predlog*, 38.

[129] Prim. *Propositio – Predlog*, 20.

[130] Prim. Drugi vatikanski koncil, *Odlok o sredstvih družbenega obveščanja - Inter mirifica* (1963), 6.

[131] Prim. sv. Avguštin, *De musica*, VI, XIII, 38: PL 32, 1183 -1184; *Izpovedi*, IV, XIII, 20: PL 32, 701.

[132] Benedikt XVI., Nagovor ob predvajanju dokumentarnega filma *Umetnost in vera – via pulchritudinis* (25. oktober 2012); v: *L'Osservatore Romano* (27. oktober 2012), 7.

[133] Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, q. 65, art. 3 ad 2: » *Propter aliquas dispositiones contrarias*«.

- [134] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Asia – Cerkev v Aziji*, 20: AAS 92 (2000), 481.
- [135] Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda *Gospodova beseda - Verbum Domini*, Cerkveni dokumenti 131, Družina 2011, 1; v: ASS 102 (2010), 682.
- [136] Prim. *Propositio - Predlog*, 11.
- [137] Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija *O božjem razodetju - Dei Verbum*, 21-22.
- [138] Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda *Gospodova beseda – Verbum Domini*, 86-87; ASS 102 (2010), 757-760.
- [139] Benedikt XVI., *Nagovor pri prvi splošni kongregaciji XIII. rednega splošnega zasedanja škofovske sinode* (8. oktober 2012): AAS 104 (2012), 896.
- [140] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji - Evangelii nuntiandi*, 17: AAS 68 (1976), 17.
- [141] Janez Pavel II., *Poslanica ljudem s prizadetostmi, Angelovo češčenje* (16. november 1980): *Insegnamenti* 3/2, (1980), 1232.
- [142] Papeški svet za pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 52.
- [143] Janez Pavel II., *Kateheza* (24. april 1991), v: *Insegnamenti* 14/1 (1991), 856.
- [144] Benedikt XVI., *Motu proprio Intima Ecclesiae natura* (11. november 2012): AAS 104 (2012), 996.
- [145] Pavel VI., Okrožnica *O delu za razvoj narodov - Populorum progressio* (26. marec 1967), v: Juhant J. – Valenčič R., *Družbeni nauk Cerkve*, MD, Celje 1994, št.14; v: AAS 59 (1967), 264.
- [146] Pavel VI., Apostolska spodbuda *O evangelizaciji - Evangelii nuntiandi*, 29; v: AAS 68 (1976), 25.
- [147] Peto splošno zasedanje škofov Latinske Amerike in Karibov, *Dokument iz Aparecide* (29. junij 2007), 380.
- [148] Papeški svet za pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 9.
- [149] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in America – Cerkev v Ameriki* (22. januar 1999), 27: AAS 91 (1999), 762.

- [150] Benedikt XVI., Okrožnica *Bog je ljubezen - Deus caritas est*, 28, v: AAS 98 (2006), 239-240.
- [151] Papeški svet za pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 12.
- [152] Janez Pavel II., Apostolska spodbuda *Ob osemdesetletnici (okrožice Rerum novarum) - Octogesima adveniens*, v: Juhant J. – Valenčič R., *Družbeni nauk Cerkve*, Celje 1994, 4; v: AAS 63 (1971), 403.
- [153] Kongregacija za verski nauk, *Navodilo o teologiji osvoboditve - Libertatis nuntius* (6. avgust 1984), *Cerkveni dokumenti* 24, Ljubljana 1994, XI,1; v: AAS 76 (1984), 903.
- [154] Papeški svet za pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 157.
- [155] Pavel VI., Apostolska spodbuda *Ob osemdesetletnici - Octogesima adveniens*, 23; v: AAS 63 (1971), 418.
- [156] Pavel VI., Okrožnica *O delu za razvoj narodov - Populorum progressio*, 65; v: AAS 59 (1967), 289.
- [157] Prav tam, 15; v: AAS 59 (1967), 265.
- [158] Brazilska škofovska konferenca, *Exigências evangélicas e éticas de superação da miséria e da fome* (aprile 2002), uvod, 2.
- [159] Janez XXIII., Okrožnica *Mati in Učiteljica - Mater et Magistra* (15. maj 1961), v: Juhant J. – Valenčič R., *Družbeni nauk Cerkve*, MD, Celje 1994, št. 3; v: AAS (1961), 402.
- [160] Sv. Avguštin, *De Catechisandis Rudibus*, I, XIV, 22: PL 40, 327.
- [161] Kongregacija za verski nauk, *Navodilo o teologiji osvoboditve - Libertatis nuntius*, XI, 18; v: AAS 76 (1984), 908.
- [162] Janez Pavel II., Okrožnica *Ob stoletnici - Centesimus annus* (1. maj 1991), *Cerkveni dokumenti* 45, Družina, Ljubljana 1991, 41; v: AAS 83 (1991), 844-845.
- [163] Janez Pavel II., *Homilija pri sveti maši za evangelizacijo ljudstev*, Santo Domingo (11. oktober 1984), 5: AAS 77 (1985) 358.
- [164] Janez Pavel II., Okrožnica *O skrbi za socialno vprašanje - Sollicitudo rei socialis*, 80; v: AAS 80 (1988) 572.
- [165] *Homilija pri sveti maši na začetku V. splošnega zasedanja škofov Latinske Amerike in*

Karibov, *Aparecida* (13. maj 2007), 3: AAS 99 (2007), 450.

[166] Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 27, art. 2.

[167] *Prav tam*, I-II, q. 110, art. 1.

[168] *Prav tam*, I-II, q. 26, art. 3.

[169] Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Ob začetku novega tisočletja - Novo millennio ineunte*, 50; v: AAS 93 (2001) 303.

[170] *Prav tam*.

[171] Prim. *Propositio – Predlog*, 45.

[172] Kongregacija za verski nauk, *Navodilo o teologiji osvoboditve - Libertatis nuntius*, XI,18; v: AAS 76 (1984), 908.

[173] To vključuje »odstranitev *strukturnih* vzrokov nepravilnega delovanja svetovnega gospodarstva«: Benedikt XVI., *Nagovor diplomatskemu zboru, akreditiranem pri Svetem sedežu* (8. januar 2007): AAS 99 (2007), 73.

[174] Prim. Francoski škofje - Komisija za družbena vprašanja, Izjava *Rehabilitirati politiko – Rehabilité la politique* (17. februar 1999), Cerkevni dokumenti 90, Ljubljana 2001; Pij XI., *Poslsnica* (18. december 1927).

[175] Benedikt XVI., Okrožnica *Ljubezen v resnici - Caritas in veritate* (29. junij 2009), Cerkevni dokumenti 127, Ljubljana 2009, 2; v: AAS 101 (2009), 642.

[176] Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda *O krščanskih laikih - Christifideles laici*, 37; v: AAS 81 (1989), 461.

[177] Prim. *Propositio – Predlog*, 56.

[178] Filipinska škofovska konferenca, Pastirsko pismo *What is Happening to our Beautiful Land?* (29. januar 1988).

[179] Pavel VI., Okrožnica *O delu za razvoj narodov - Populorum progressio*, 76; v: AAS 59 (1967), 294-295.

[180] Konferenca ameriških škofov, Pastoralno pismo *Forming Conscienses for Faithful Citizenship* (2007), 13.

- [181] Papeški svet za pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 161.
- [182] Romano Guardini, *Das Ende der Neuzeit*, Würzburg 1965 9, 30-31.
- [183] Prim. Ismael Quiles, *Filosofia de la educacion personalista*, Ed. Depalma, Buenos Aires 1981, 46-53.
- [184] Stalni odbor škofovske konference Konga, *Message sur la situation sécuritaire dans le pays* (5. december 2012), 11.
- [185] Prim. Platon, *Gorgia*, 465.
- [186] Benedikt XVI., *Nagovor rimski kuriji* (21. december 2012); AAS 195 (2013), 51.
- [187] Prim. *Propositio – Predlog*, 14.
- [188] Prim. *Katekizem katoliške Cerkve*, 1910. Papeški svet za pravičnost in mir, *Kompendij družbenega nauka Cerkve*, 168.
- [189] Prim. *Propositio – Predlog*, 54.
- [190] Janez Pavel II., Okrožnica *Vera in razum - Fides et ratio*, 88; v: AAS 91 (1999), 74.
- [191] Sv. Tomaž Akvinski, *Summa contra Gentiles*, I, VII; prim. Janez Pavel II., Okrožnica *Vera in razum - Fides et ratio*, 43; v: AAS 91 (1999), 39.
- [192] Drugi vatikanski koncil, *Odlok o ekumenizmu - Unitatis redintegratio*, 4.
- [193] Prim. *Propositio – Predlog*, 52.
- [194] Indijska škofovska konferenca, Sklepna izjava XXX. splošnega zasedanja *The Church's Role for a better India* (8. marec 2012), 8.9.
- [195] Prim. *Propositio – Predlog*, 53.
- [196] Janez Pavel II., Okrožnica *Odrešenikovo poslanstvo - Redemptoris missio*, 56; v: AAS 83 (1991), 304.
- [197] Prim. Benedikt XVI., *Nagovor rimski kuriji* (21. december 2012): AAS 105 (2006), 51; Drugi vatikanski koncil, *Odlok o misijonski dejavnosti Cerkve - Ad gentes*, 9; *Katekizem katoliške Cerkve*, 856.

[198] Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija *O Cerkvi - Lumen gentium*, 16.

[199] Mednarodna teološka komisija, *Il cristianesimo e le religioni – Krščanstvo in druga verstva* (1996), 72; v: *Enchiridion Vaticanum*, 15, n. 1061.

[200] Prav tam .

[201] Prim. prav tam, 81-87; v: *Enchiridion Vaticanum*, 15, n. 1070-1076.

[202] Prim. *Propositio – Predlog*, 16.

[203] Benedikt XVI., Posinodalna apostolska spodbuda *Ecclesia in Medio Oriente – Cerkev na Bližnjem Vzhodu* (14. september 2012), 26: AAS 104 (2012), 762.

[204] *Propositio – Predlog*, 55.

[205] Prim. *Propositio - Predlog*, 36.

[206] Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Ob začetku novega tisočletja - Novo millennio ineunte*, 52; v: AAS 93 (2001), 304.

[207] Prim. V. M. Fernández, *Espiritualidad para la esperanza activa*. Acto de apertura del I Congreso Nacional de Doctrina social de la Iglesia, Rosario (Argentina), 2011; v: *UCActualidad* 142 (2011), 16.

[208] Janez Pavel II., Okrožnica *Odrešenikovo poslanstvo - Redemptoris missio*, 45; v: AAS 83 (1991), 292.

[209] Benedikt XVI., Okrožnica *Bog je ljubezen - Deus caritas est*, 16; v: ASS 98 (2006) 230.

[210] *Prav tam*, 39.

[211] Drugo posebno zborovanje škofovske sinode za Evropo, *Sklepno sporočilo – Messaggio finale*, 1, v: *L' Osservatore Romano*, tedenska španska izdaja (29. oktober 1999), 10.

[212] Izak, opat samostana Zvezda, *Sermo 51: PL 194*, 1863, 1865; slov. prevod: *Bogoslužno branje sobote drugega adventnega tedna*.

[213] *Nican Mopohua*, 118-199.

[214] Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija *O Cerkvi - Lumen gentium*, 52-69.

[215] Janez Pavel II., Okrožnica *Odrešenikova mati - Redemptoris mater* (25. marec 1987), *Cerkveni dokumenti* 34, Ljubljana 1987, 6; v: AAS 79 (1987), 366.

[216] Prim. *Propositio – Predlog*, 58.

[217] Janez Pavel II., Okrožnica *Odrešenikova mati - Redemptoris mater*, 17; v: ASS 79 (1987), 381.